

รายงานวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา

A Pattern of Human Resource Development for Forming Knowledgeable
Morality and Ethical in Higher Education Students

อนุรักษ์ นวพรไพศาล

RMUTK - CARIT

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย

ที่ได้งบประมาณแผ่นดิน ประจำปี 2551

มีนาคม 2552

รายงานการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา

A Pattern of Human Resource Development for Forming Knowledgeable
Morality and Ethical in Higher Education Students

อนุรักษ์ นวพรไพศาล

RMUTK - CARIT

3 2000 00100713 9

งานวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย

ที่ได้รับงบประมาณแผ่นดิน ประจำปี 2551

มีนาคม 2552

งานวิจัยฉบับนี้
ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
เป็นงบประมาณแผ่นดิน ประจำปี 2551

ชื่อเรื่อง : รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา
 ผู้วิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์อนุรักษ์ นวพรไพศาล
 ปีที่ทำวิจัย : 1 ตุลาคม 2550- 31 มีนาคม 2552

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 7 ด้าน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นอาจารย์ ผู้บริหาร นักการศึกษาและพระภิกษุ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการศึกษาในระดับอุดมศึกษา จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม จำนวน 1 ชุด เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ได้แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้คิดเป็นร้อยละ 83.33 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ (Percent) ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquatile Range)

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบ 7 ด้าน ได้แก่ ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ด้านโครงสร้างหลักสูตร ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอนตำราเรียนและอาคารสถานที่ ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านระบบบริหารจัดการ และด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษา ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในระดับมากเกือบทุกองค์ประกอบ ยกเว้นองค์ประกอบด้านเนื้อหาของหลักสูตร ที่มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด
2. ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า เกณฑ์คุณภาพรายชื่อของแต่ละองค์ประกอบในแต่ละด้าน มีความคิดเห็นในระดับมาก เกือบทุกข้อ ยกเว้น รายชื่อในองค์ประกอบด้านเนื้อหาของหลักสูตรที่มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดเกือบทุกข้อ

**Title : A Pattern of Human Resource Development for Forming Knowledgeable
Morality and Ethical in Higher Education Students**

Researcher : Assist. Prof. Anurag Navapornpisal

Research Duration : October 1, 2007 – March 31, 2009

Abstract

The purpose of this research was to develop a pattern of human resource development for forming knowledgeable morality and ethical in higher education students. The pattern was comprised of 7 aspects. Questionnaires were distributed to 25 samples consisting of lectures, executives, educators and monks whose roles were involved in higher educational development. The data were collected by using Delphi Technique and 83.33 percent of the questionnaires were completed and analysed by using percentage, median and interquartile range.

The findings were as followed :

1. Among the 7 aspects, 6 of the aspects consisting of the purpose of the curriculum; the structure of the curriculum; the teaching materials; the texts and buildings; the teaching process; the management; and the morality development were found at high level. While the contents of the curriculum aspect was found at the highest level.
2. The samples had the same opinion that the quality criteria of each item in 6 aspects was found at high level. While it was found at the highest level in most of the items in the aspect of the contents of the curriculum.

ประกาศขอบคุณการ

งานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์ของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ที่ได้อนุมัติงบประมาณแผ่นดิน ประจำปี 2551 ให้ดำเนินการวิจัย ได้รับความอนุเคราะห์จากรองศาสตราจารย์ ดร. จูไรรัตน์ ดวงเดือน รองศาสตราจารย์ ดร. พิมล เรือนวัฒนา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผดุงชัย ภูพัฒน์ เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และได้รับความอนุเคราะห์ จาก รองอธิการบดี คณบดี รองคณบดี หัวหน้าภาควิชา/สาขาวิชา อาจารย์จาก มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ตลอดจนพระภิกษุ เป็นผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูลตามแบบสอบถาม ผู้วิจัยขอขอบคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผดุงชัย ภูพัฒน์ รองศาสตราจารย์ ดร. จูไรรัตน์ ดวงเดือน และนายวิชัช พรหมเมศ เป็นผู้เชี่ยวชาญ ในการตรวจสอบ กลั่นกรอง เพื่อให้งานวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณอาจารย์กัลยา เพชรเพริศ ที่ช่วยแปลบทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) อาจารย์จิตราพัทร์ วชิระเจริญฤทธิ์ ที่ช่วยพิสูจน์อักษรและขอขอบคุณ คุณเพ็ญภา สมตน ในการจัดพิมพ์งานวิจัยจนทำให้ งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

อนุรักษ์ นวพรไพศาล

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
ประกาศนุญการ.....	ค
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา.....	12
กระบวนทัศน์ใหม่ของการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา.....	12
เงื่อนไขที่จะช่วยให้กระบวนทัศน์ใหม่ ของการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาสำเร็จ... 35	
ตอนที่ 2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม.....	37
ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	42
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	47
การเลือกผู้เชี่ยวชาญ.....	47
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	47
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	48
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	52

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่

5	สรุป อภิปราย ผลและข้อเสนอแนะ.....	67
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	67
	กลุ่มตัวอย่าง.....	67
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	67
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	67
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
	สรุปผลการวิจัย.....	68
	การพัฒนารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรม	
	ในระดับอุดมศึกษา.....	71
	อภิปรายผล.....	74
	ข้อเสนอแนะ.....	77
	บรรณานุกรม.....	78
	ภาคผนวก.....	83
	ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย.....	84
	ภาคผนวก ข รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ กลั่นกรองงานวิจัย.....	86
	ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	88

บัญชีตาราง

หน้า

ตารางที่

1	สถานภาพทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูล จำแนกตามเพศ คณะที่สังกัด วุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการบริหารหรือสถานะอื่น.....	52
2	ระดับความคิดเห็นขององค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ.....	55
3	ระดับความคิดเห็นขององค์ประกอบด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ของรูปแบบการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษาตามความเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ.....	56
4	ระดับความคิดเห็นขององค์ประกอบด้าน โครงสร้างหลักสูตรของรูปแบบการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษาตามความเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ.....	57
5	ระดับความคิดเห็นขององค์ประกอบด้านเนื้อหาของหลักสูตร ของรูปแบบการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษาตามความเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ.....	59
6	ระดับความคิดเห็นขององค์ประกอบด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน ตำราเรียนและอาคาร สถานที่ ของรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรม ในระดับอุดมศึกษาตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ.....	60
7	ระดับความคิดเห็นขององค์ประกอบด้านกระบวนการเรียนการสอน ของรูปแบบ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ.....	61
8	ระดับความคิดเห็นขององค์ประกอบด้านระบบการบริหารจัดการของรูปแบบการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ตามความเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ.....	63
9	ระดับความคิดเห็นขององค์ประกอบด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาของรูปแบบ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ตามความเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ.....	64
10	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา.....	65

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การอุดมศึกษานอกจากจะมีบทบาทในการผลิตและพัฒนากำลังคนระดับสูงที่สามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานและภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ได้อย่างมีคุณภาพแล้ว ยังต้องพัฒนาวิชาการ ตลอดจนองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นเป็นการสร้างผู้นำและปัญญาชน การอุดมศึกษาจึงนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งหากแต่ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า การอุดมศึกษาไม่สามารถทำหน้าที่ดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนไม่อาจเกื้อหนุนและขึ้นำการพัฒนาประเทศได้เท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะอุดมศึกษาไทยกำลังประสบปัญหาวิกฤตหลายประการ ทั้งด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษา ความสามารถของมหาวิทยาลัยที่จะทำงานวิจัยให้กว้างขวางขึ้น ตลอดจนปัญหาในเรื่องของการบริหารจัดการที่เป็นไปในกรอบของระบบราชการที่ค่อนข้างจะดั่งตัว ทำให้ไม่สามารถที่จะคิดปรับเปลี่ยนได้ทันการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 89)

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้นเป็นที่ยอมรับว่ามีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาประเทศ ดังวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ระบุว่า “การศึกษาระดับอุดมศึกษามุ่งพัฒนาการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพให้สอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาบุคคล ท้องถิ่นและประเทศ สามารถผลิตกำลังคน พัฒนาองค์ความรู้และศาสตร์ทุกสาขารวมทั้งการวิจัยเผยแพร่วัฒนธรรม พัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีปัญญา มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรม จริยธรรมและทักษะ ตลอดจนบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ เพื่อให้สามารถนำมารองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 82) ดังนั้นภารกิจหลักที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษาจึงมีหน้าที่ความรับผิดชอบในหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย พัฒนานิสัยและพฤติกรรม ให้พร้อมที่จะเป็นคนที่สมบูรณ์ มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถดำรงชีวิตและทำงานร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขพร้อมที่จะช่วยสร้างสรรค์ประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป (วัลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. 2527 : 1)

ในการดำเนินการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ และเพื่อให้การศึกษากลายเป็นกระบวนการให้มนุษย์ได้พัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ ทั้งให้เป็นคนดีและคนเก่งในโลกยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงได้นั้น ไม่อาจกระทำได้ดีถ้าไม่มีการปรับปรุงประสิทธิภาพ และการจัดการที่ดีพอ ดังนั้นการพัฒนากระบวนการบริหารและจัดการของสถาบันอุดมศึกษาที่มีคุณภาพ จึงนับว่ามีความสำคัญทบทวนมหาวิทยาลัยได้ประกาศนโยบายและแนวทางปฏิบัติในการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2539 เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2539 (สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา. 2544 : ก) โดยกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษา จัดให้มีระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถาบันเพื่อเป็นเครื่องมือในการรักษาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา บนพื้นฐานของเสรีภาพทางวิชาการและความเป็นอิสระในการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา

ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการประกันคุณภาพจากภายนอก ตามมาตรา 47 และมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. 2543 : 24-25) ได้กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษายุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก และให้ถือว่าการประกันคุณภาพในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

นอกจากนั้นภารกิจหลักที่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องปฏิบัติมี 4 ประการ คือ การจัดการเรียนการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การดำเนินการตามภารกิจหลักทั้ง 4 ประการ คือ การจัดการเรียนการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การดำเนินการตามภารกิจหลักทั้ง 4 ประการดังกล่าว มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว แต่ในระยะเวลาที่ผ่านมา ยังไม่มีการประเมินภารกิจดังกล่าวอย่างเป็นระบบ ประกอบกับปัจจุบันมีปัจจัยทั้งภายนอกและภายในหลายประการที่ทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องเร่งดำเนินการ (สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา. 2544 : 1) ปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่

1. คุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาและบัณฑิต มีแนวโน้มที่จะมีความแตกต่างกันมากขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียแก่ประเทศไทยโดยส่วนรวมในระยะยาว
2. มีการแข่งขันกันในเรื่องคุณภาพของการจัดการศึกษา และคุณภาพของบัณฑิตในวงการอุดมศึกษาทั้งภายในประเทศและนอกประเทศมากขึ้น
3. สถาบันอุดมศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาองค์ความรู้ให้เป็นสากล เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากนานาชาติมากขึ้น
4. สถาบันอุดมศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความมั่นใจให้แก่สังคมว่าสามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ
5. สถาบันอุดมศึกษาจะต้องให้ข้อมูลสาธารณะ (Public Information) ที่เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา ผู้จ้างงาน ผู้ปกครอง รัฐบาล และประชาชนทั่วไป
6. สังคมต้องการระบบอุดมศึกษาที่มีความโปร่งใส (Transparency) และความรับผิดชอบซึ่งตรวจสอบได้ (Accountability)
7. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่ง จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายใน รวมถึงให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเพื่อทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประกันคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้การตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา

จากสาเหตุดังกล่าวข้างต้น ทบวงมหาวิทยาลัยได้พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัยขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา ให้กับ

สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ นำไปปรับใช้ให้เหมาะสมต่อไป ระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่ทบวงมหาวิทยาลัยจัดทำขึ้น (สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา. 2544 : 7-11) ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ คือ

องค์ประกอบที่ 1 ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์และแผนดำเนินงาน

องค์ประกอบที่ 2 การเรียนการสอน

องค์ประกอบที่ 3 กิจกรรมการพัฒนานิสิตนักศึกษา

องค์ประกอบที่ 4 การวิจัย

องค์ประกอบที่ 5 การบริการทางวิชาการแก่สังคม

องค์ประกอบที่ 6 การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

องค์ประกอบที่ 7 การบริหารและการจัดการ

องค์ประกอบที่ 8 การเงินและงบประมาณ

องค์ประกอบที่ 9 ระบบและกลไกการประกันคุณภาพ

ในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลชุดปัจจุบัน ได้กำหนดยุทธศาสตร์หลักของการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2548-2551 ไว้ 9 ยุทธศาสตร์ โดยในยุทธศาสตร์ที่ 2 เกี่ยวกับการพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพได้กำหนดยุทธศาสตร์ย่อย ๆ ไว้ 6 ประการ คือ

- 2.1 การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาค้นหาความรู้คุณธรรมและจริยธรรมเตรียมความพร้อมให้สอดคล้องกับการแข่งขันของประเทศ
- 2.2 การอนุรักษ์ สืบทอดประเพณี วัฒนธรรมที่ดีงาม และพัฒนาภูมิปัญญาให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
- 2.3 การเสริมสร้างสุขภาพของประชาชนอย่างครบวงจรและมีคุณภาพมาตรฐาน
- 2.4 การเสริมสร้างความมั่นคงและชีวิตสังคม
- 2.5 การเตรียมความพร้อมแก่สังคมเพื่อให้ ผู้สูงอายุ เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ
- 2.6 การพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นเมืองที่แข็งแรงและน่าอยู่

จากข้อ 2.1 การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาค้นหาความรู้คุณธรรมและจริยธรรมเตรียมความพร้อมให้สอดคล้องกับการพัฒนาและการแข่งขันของประเทศ จะเห็นว่า ในการพัฒนาค้นหาความรู้คุณธรรมและจริยธรรม เพื่อเตรียมความพร้อมให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ และการแข่งขันของประเทศเป็นภารกิจโดยตรงของสถาบันการศึกษาและสถาบันอุดมศึกษา ที่จะต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีทั้งความรู้คุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ สถาบันการศึกษาในทุกระดับ จะต้องมีรูปแบบและระบบการพัฒนาการศึกษาที่ได้มาตรฐานและสอดคล้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังกล่าว ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีความรู้คุณธรรมและจริยธรรมในระดับอุดมศึกษาขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหาร

สถาบันอุดมศึกษา ทั้งของรัฐและเอกชนให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศต่อไป โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีความรู้คุณธรรมและจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบด้าน จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ด้านโครงสร้างหลักสูตร ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอนตำราเรียนและอาคารสถานที่ ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านระบบการบริหารจัดการ และด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษา

ขอบเขตของโครงการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ศึกษารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีความรู้คุณธรรมและจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ตามองค์ประกอบของระบบการศึกษา ซึ่งได้แก่

- องค์ประกอบที่ 1 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- องค์ประกอบที่ 2 โครงสร้างหลักสูตร
- องค์ประกอบที่ 3 เนื้อหาของหลักสูตร
- องค์ประกอบที่ 4 อุปกรณ์การเรียนการสอนตำราเรียนและอาคารสถานที่
- องค์ประกอบที่ 5 กระบวนการเรียนการสอน
- องค์ประกอบที่ 6 ระบบการบริหารจัดการ
- องค์ประกอบที่ 7 การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษา

ซึ่งแต่ละองค์ประกอบ ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย และแต่ละองค์ประกอบย่อยประกอบด้วย คำนี บ่งชี้คุณภาพ โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) สำหรับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 25 คน ซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้

- (1) เป็นผู้มีความสามารถ และประสบการณ์ในการบริหาร และการพัฒนาระบบการศึกษาในระดับอุดมศึกษา
- (2) เป็นผู้ปฏิบัติงาน หรือ เคยปฏิบัติงาน ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาระบบการศึกษา
- (3) เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้มีความรู้ มีคุณธรรม และจริยธรรมในสังคมไทย

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นอาจารย์ ผู้บริหาร นักการศึกษา พระภิกษุ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการศึกษาและการพัฒนาหลักสูตรของประเทศไทย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับและหน่วยงานที่น่าผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพสามารถนำรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานักศึกษาของมหาวิทยาลัยได้
2. สถาบันอุดมศึกษาทั้งที่เป็นของรัฐและเอกชน สามารถนำรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการศึกษาต่อไป
3. หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา สามารถนำระบบการศึกษา ที่สอดคล้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมและจริยธรรม ไปใช้ในการจัดการศึกษาได้
4. ทรัพยากรมนุษย์ของประเทศในอนาคต จะเป็นผู้มีความรู้คุณธรรม และจริยธรรมมากยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากรายงานวิจัยเรื่อง สังคมไทย ภาวะปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต (พ.ศ.2535-2550) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2538 : 40-44) สรุปในส่วนของลักษณะทางด้านการศึกษาคิดดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการศึกษาไทย :

ปัญญาชนส่วนใหญ่ (ประมาณร้อยละ 85) มองภาพระบบการศึกษาไทยปัจจุบันค่อนข้างไปในทางลบ ไม่ว่าจะเป็นพิจารณาในแง่แนวคิด หลักสูตร หรือวิธีการเรียนการสอนก็ตาม โดยสามารถแยกพิจารณาเป็นส่วน ๆ ได้ดังนี้ :-

1.1 แนวคิดในการจัดการศึกษา : ถูกมองว่า

- (1) เป็นการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจมากเกินไป ไม่เน้นการพัฒนาคนให้มีอิสระในการคิดและวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล
- (2) เน้นวิชาการเพื่อการเรียนต่อในระดับสูง มากกว่าเน้นการพัฒนาลักษณะนิสัยที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม อีกนัยหนึ่งก็คือ มุ่งสอนให้เป็นคนเก่งมากกว่าเป็นคนดี
- (3) เป็นระบบที่แปลก คือ ในการสอบระหว่างเรียนใช้ระบบหน่วยกิต (grade) แบบอเมริกา แต่ในการคัดเลือกคนเข้าเรียน (entrance) กลับใช้วิธีการสอบแบบอังกฤษ
- (4) การอาชีวศึกษา เป็นการมุ่งตอบสนองผลประโยชน์ (รายได้ ค่าไร) ของผู้จัดการศึกษา มากกว่าตอบสนองความต้องการของตลาด
- (5) ฉะนั้น ระบบการศึกษาไทย จึงมีลักษณะเป็นการแสวงหาสู่ทาง หรือวิธีการ (means) ที่จะทำให้คนมีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคงและมีฐานะทางสังคมสูงขึ้นมากกว่า เป็นการมุ่งไปที่จุดหมาย (end) ที่สำคัญ คือ การผลิตสมาชิกของสังคมที่มีคุณภาพคือ มีทั้งคุณธรรมและวิชาการที่รู้เท่าทันโลก ผลที่ตามมาอย่างเห็นได้ชัดประการหนึ่งก็คือ คนมีความรู้สูงไม่ได้ช่วยแก้หรือลดปัญหาสังคม นอกจากนั้นผู้ที่มีความรู้สูงบางคนยังทำตัวให้เป็นปัญหาสังคมเสียเองด้วย

1.2 หลักสูตรการศึกษา :

- (1) ยังไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในแต่ละระดับได้เพียงพอ
- (2) การเรียนในระดับประถมมุ่งเน้นการท่องจำเป็นหลัก เนื้อหาของหลักสูตรไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ การเรียนในระดับอนุบาล หรือระดับก่อนประถมศึกษา มีอยู่น้อยมากในชนบท ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศ และมีประชาชนอาศัยอยู่มากกว่าในเมือง
- (3) หลักสูตรในระดับประถม ควรเน้นการพัฒนากุณลักษณะของเด็ก พอถึงระดับมัธยมศึกษา ควรเน้นวิชาการและความพร้อมที่จะออกไปเผชิญโลก รู้จักใช้ความคิดแก้ไขปัญหาเป็น พอถึงระดับอุดมศึกษา ควรเน้นการรู้จักใช้ความคิดวิเคราะห์เหตุการณ์ อย่างมีเหตุผล ค้นคว้าวิจัยเป็น ไม่ใช่เอาแต่ท่องจำตามตำราเป็นส่วนใหญ่
- (4) ในระดับอุดมศึกษา นักศึกษาที่เรียนทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติสาขาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นบริสุทธิ์ (pure) หรือประยุกต์ (applied) ก็ตามควรเรียนวิชาทางด้านสังคมศาสตร์ประกอบพอสมควร เพื่อจะได้รู้เรื่องการปฏิบัติตนและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข

1.3 การเรียนการสอน

- (1) ไม่ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิดหาเหตุผล วิธีการสอนก็ไม่น่าสนใจ เน้นแต่ในเรื่องท่องจำ การสอบก็ใช้วิธีขีดคิดถูกทำให้ให้นักเรียนขาดทักษะในการเขียน แสดงออกซึ่งความคิดอ่าน ที่ลึกซึ้งมีเหตุผล นักเรียนมุ่งแข่งขันหาวิธีที่จะทำเกรด หรือคะแนนสูง ๆ มากกว่ามุ่งแสวงหาความรู้สัจธรรมของชีวิต วิธีแก้ก็คือการให้รางวัลแก่นักเรียน นักศึกษาที่มีความคิดสร้างสรรค์ วิธีสอนควรเน้นการค้นคว้ามากกว่าการท่องจำ
- (2) วัฒนธรรมการเรียนรู้ของเรา เน้นไปทางด้านการบอกเล่า การรับฟัง จากผู้อื่น (oral culture) มากกว่าการอ่านศึกษาค้นคว้าจากตำราหรือเอกสารวิชาการอื่น ๆ (reading culture) ทำให้ขาดความรู้เรื่องการใช้ภาษาและแนวความคิด (Concept)
- (3) ครูประถมไม่ทำหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดี มัวแต่เป็นนายหน้าขายที่ดินบ้าง ขายเครื่องครัวบ้าง ขายของอื่น ๆ บ้าง ไม่อุทิศเวลาและไม่ตั้งใจสอนนักเรียนอย่างจริงจัง
- (4) ครูประพฤติดัวไม่เหมาะสม ถูกอิทธิพลของสังคมชักจูงใจไปไปในทางฟุ้งเฟ้อเสื่อมเสีย
- (5) ครูของวิทยาลัยครู คุณภาพต่ำลงตั้งแต่มีการเปิดเรียนภาคค่ำ (2516)
- (6) อาจารย์มหาวิทยาลัยก็ไม่มีใครมีเวลาให้นักศึกษาที่เก่ง ๆ มักจะถูกดึงไปทำงานข้างนอกกันมาก ไม่ใคร่สนใจทำงานวิจัย ฉะนั้นงานวิจัยและพัฒนา (R&D) ที่มีคุณภาพจริง ๆ จึงไม่มีใครมี เคยมีความพยายามแก้ไขในเรื่องนี้อยู่บ้าง แต่ก็ยังไม่ได้ผลเต็มที่

- (7) ทางด้านนักศึกษา นักเรียน ก็มุ่งเรียนเพื่อรับประกาศนียบัตรหรือ ปริญญาบัตรมากกว่าเรียนเพื่อแสวงหาความรู้และสังขรณ์ ผลที่ออกมาก็คือว่า ระบบการศึกษาของเราสามารถผลิตได้แต่ปริมาณ “คุณธรรมแท้”
- (8) ความคาดหวังของประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับการศึกษา ก็เช่นเดียวกัน ยังมองไม่เห็นคุณค่าของการศึกษาในการสร้างคนให้เป็นผู้ที่มีโลกทัศน์กว้าง และรู้เท่าทันโลกส่วนใหญ่ยังคงคิดแต่เพียงว่าการศึกษาคือ บัณฑิต หรือหนทางที่จะนำไปสู่การอาชีพที่ดีขึ้นเท่านั้นเอง (เรียนสูง อาชีพการงานดี งานสบาย มีคนนับหน้าถือตา รายได้ดี)

โดยสรุป สำหรับปัญญชนกลุ่มนี้ (ร้อยละ 85) เห็นว่าการศึกษาในระบบของไทยในปัจจุบันยังขาดทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ซึ่งจะต้องเร่งปรับปรุงแก้ไขโดยด่วน

อย่างไรก็ดี มีปัญญชนอีกประมาณร้อยละ 15 ที่มองเห็นว่า ภาวะของการศึกษาไทยในปัจจุบันดีขึ้นทั้งในด้านการปริมาณและคุณภาพยกเว้นการอาชีวศึกษา ซึ่งปรับตัวช้าไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะสาขาช่างอุตสาหกรรม (ช่างไฟฟ้า ช่างกล ช่างกลึง) ขาดแคลนมากที่สุด

2. แนวโน้มของการศึกษาในอนาคต :

ปัญญาชนไทยประมาณร้อยละ 35 เห็นว่าในอนาคต (10-15 ปีข้างหน้า) ระบบการศึกษาไทยจะมีการปรับตัวและพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นทั้งในด้านการปริมาณและคุณภาพ แต่อีกจำนวนพอ ๆ กันเห็นว่า ระบบการศึกษาไทยในอนาคตจะไม่เปลี่ยนแปลงไปจากปัจจุบันมากนักที่เหลืออีกประมาณร้อยละ 30 กลับมองเห็นว่าน่าจะเลวลงกว่าเดิมเสียอีก เพราะการปรับเปลี่ยนค่านิยมและคาดหวังของประชาชน (รวมทั้งผู้เรียนและผู้สอน) ที่มีต่อคุณค่าของการศึกษาคงจะทำได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น สิ่งที่พอจะวัดได้บ้างจึงน่าจะเป็นเรื่องของปริมาณมากกว่าคุณภาพ

สำหรับกลุ่มที่เห็นว่า การศึกษาไทยในอนาคตจะดีขึ้นให้เหตุผลดังนี้ :-

- (1) การศึกษาจะดีขึ้นทั้งปริมาณและคุณภาพ เพราะมีการศึกษาวิจัยและค้นคว้านอกโรงเรียนช่วยด้วยอีกทางหนึ่ง อาทิ สมเด็จพระเทพฯ ทรงสนับสนุนงานของการศึกษานอกโรงเรียน (สมัครเรียนด้วย) ทางด้านเอกชนก็ช่วยพัฒนาการศึกษา เช่นกัน
- (2) โอกาสทางการศึกษามีมากและกระจายตัวไปตามที่ต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย โดยใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่เข้าช่วยดำเนินการ
- (3) สัดส่วนผู้เข้าเรียนในระดับสูงจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ แรงงานที่มีความรู้และมีมือก็จะเพิ่มขึ้นตามความต้องการของตลาดแรงงาน อีกนัยหนึ่งก็คือการขยายตัวของตลาดแรงงานส่งผลให้ประชากรวัยแรงงานต้องเรียนรู้มากขึ้น หรือมีความรู้สูงขึ้นกว่าเดิม
- (4) เอกชนจะเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ในการร่วมกับรัฐพัฒนาการศึกษาของชาติในระดับต่าง ๆ

- (5) ทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับผู้นำทางการเมืองและผู้บริหารการศึกษาระดับสูงของประเทศว่ามองเห็นความสำคัญ และวางนโยบายการศึกษาไปในทิศทางที่เสริมสร้างคุณภาพการศึกษาของชาติได้มากน้อยเพียงไร

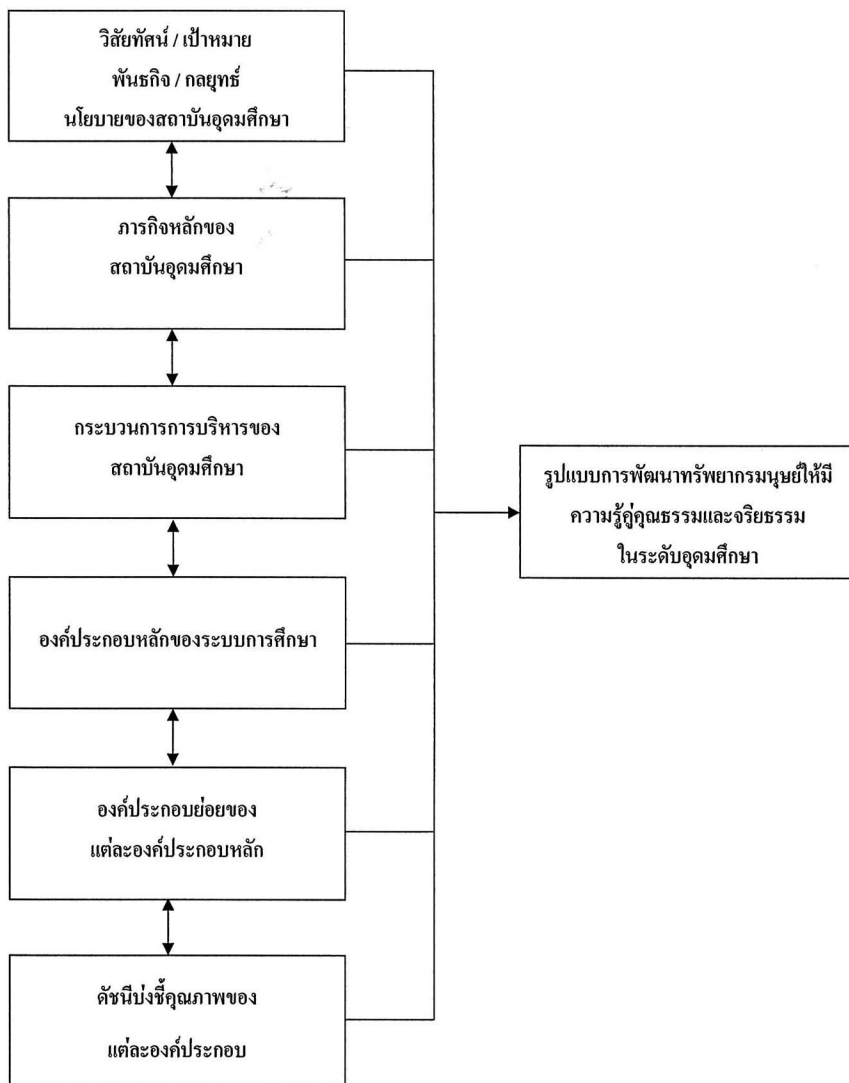
ในท้ายที่สุด ปัญญาบางส่วนได้ฝากปัญหาพัฒนาการศึกษาไว้กับผู้นำการศึกษาของชาติ 3 ข้อ คือ

1. ทำอย่างไรจึงจะกระตุ้นให้คนไทยได้รู้จักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (โดยรัฐไม่ต้องหยิบยื่นให้เสียทั้งหมด)
2. ทำอย่างไรจึงจะฝึกฝนให้คนไทยมีจิตใจอยากศึกษาหาความรู้และสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมาด้วยตนเองบ้าง
3. ทำอย่างไรจึงจะสามารถเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางการศึกษาจากการเรียนเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ มาเป็นการเรียนเพื่อรู้เพื่อแสวงหาสัจธรรมในระดับสูง โดยไม่ต้องคิดถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากนัก

จะเห็นได้ว่าคำถามทั้ง 3 ข้อ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทย ซึ่งถ้าหากหาคำตอบและนำมาปฏิบัติอย่างได้ผลแล้ว ในอนาคตคุณภาพของการศึกษาไทยคงจะดีขึ้นมากทีเดียว

จากสภาพปัจจุบันของการศึกษา แนวโน้มของการศึกษาในอนาคต และปัญหาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ตลอดจนยุทธศาสตร์หลักของแผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2548-2551 สามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **รูปแบบ** หมายถึง กรอบความคิด (Conceptual Framework) ทางด้านหลักการ ระบบ ภารกิจและกลไกการบริหารในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมและจริยธรรมที่สามารถยึดถือเป็นมาตรฐานในการดำเนินการได้

2. **ทรัพยากรมนุษย์** หมายถึง นิสิต นักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษา ในการวิจัยนี้ หมายถึง นักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีกรุงเทพ ทุกคณะและทุกชั้นปี

3. **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์** หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการตามภารกิจหลัก ของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้บัณฑิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษามีความรู้ และคุณธรรม จริยธรรม ในงานวิจัยนี้ หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการตามภารกิจหลักของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ซึ่งได้แก่ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร อุปกรณ์การเรียนการสอนตำราเรียนและอาคารสถานที่ กระบวนการเรียนการสอน ระบบบริหารจัดการ และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษา เพื่อให้บัณฑิตของมหาวิทยาลัยในทุกระดับมีความรู้และคุณธรรมจริยธรรม

4. **คุณธรรมจริยธรรม** หมายถึง คุณลักษณะที่เป็นความดี ความงามที่มีอยู่ในจิตใจของแต่ละบุคคล โดยได้ยึดถือปฏิบัติจนเป็นนิสัย และเป็นที่ยอมรับว่าถูกต้อง ดีงามของบุคคลทั่วไป ในงานวิจัยนี้ หมายถึง คุณลักษณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพที่เป็นความดี ความงามที่มีอยู่ในจิตใจของแต่ละบุคคล โดยได้ยึดถือปฏิบัติจนเป็นนิสัยและเป็นที่ยอมรับว่าถูกต้อง ดีงามของบุคคลทั่วไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมและจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการสอนในระดับอุดมศึกษา

กระบวนการทัศน์ใหม่ของการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา

แนวคิดของการเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ใหม่

ลักษณะสำคัญของการเรียนรู้ที่ขีดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

แนวคิดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ความรู้

แนวคิดการเรียนรู้แบบมนุษยนิยม

แนวคิดการเรียนรู้แบบการประมวลสารสนเทศ

แนวคิดการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม

ความสอดคล้องของทฤษฎีที่สนับสนุนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

แนวคิดการใช้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในระดับอุดมศึกษา

รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

รูปแบบการเรียนการสอนที่สัมพันธ์และสอดคล้องกับปัญหาและความเป็นจริงในสังคม

รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้

รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์

รูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้วิธีสร้างผลงานจากการดกผลึกทางปัญญา

เงื่อนไขที่จะช่วยให้กระบวนการทัศน์ใหม่ของการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาสำเร็จ

ปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวผู้สอน

ปัจจัยที่เกี่ยวกับผู้เรียน

ปัจจัยทางด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน

สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่สนับสนุนและเอื้อต่อการเรียนรู้

การบริหารจัดการที่กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

งบประมาณที่สนับสนุน

นโยบายของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม

ความหมายของคุณธรรม

ทัศนะเกี่ยวกับคุณธรรม

ขอบข่ายของคุณธรรม

ความสำคัญของคุณธรรม

คุณสมบัติของผู้มีคุณธรรม

ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา

กระบวนทัศน์ใหม่ของการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา

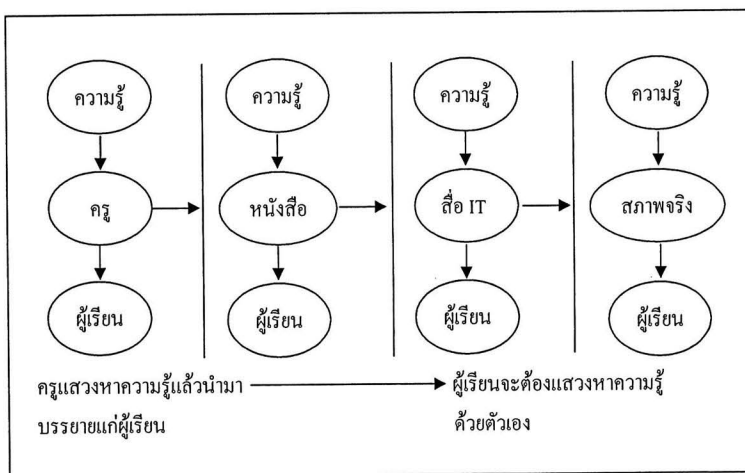
จากรายงานการวิจัยของ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ(2543) สรุปได้ว่า สังคมไทยในอนาคตจะเป็นสังคมของผู้ที่มีการศึกษา คนไทยจะต้องใช้เหตุผล ในการวิเคราะห์และตัดสินใจหรือตัดสินใจหาต่าง ๆ ความมีเหตุมีผลจะต้องการการพิสูจน์ด้วยการวิจัย กันกว่าความเชื่อต่าง ๆ ในสังคมไทยจะได้รับการตรวจสอบความถูกต้องด้วยการวิจัยและพัฒนามากขึ้น (มนตรี จุฬาวินทล. 2537) ดังนั้นกระบวนกรเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษามีขึ้นในปัจจุบัน ควรมีความหลากหลายและจะต้องมีการปรับเปลี่ยนไป

กระบวนทัศน์ใหม่ของการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา

แนวคิดของการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่

ในอดีตแหล่งความรู้ในระดับอุดมศึกษาของไทยเราพึ่งพาแต่เพียงครูอาจารย์อย่างเดียวเพราะสื่อและสถาบันอื่น ๆ ไม่สามารถให้ข้อมูลและความรู้ในทางวิชาการด้านต่าง ๆ ได้อย่างเพียงพอ แต่ในปัจจุบันและอนาคต แหล่งความรู้ในสังคมจะเปลี่ยนไปและเพิ่มเติมเข้ามาใหม่อย่างมาก (ดูแผนภูมิแสดงแหล่งความรู้ประกอบ)

แผนภูมิ 1 แสดงแหล่งความรู้ในปัจจุบัน

จากแผนภูมิดังกล่าว จะเห็นได้ว่า แหล่งการเรียนรู้จะเปลี่ยนจากตัวครูไปเป็นสื่อทางด้านข้อมูลข่าวสาร (Information Technology) และสภาพจริงของสังคมมากขึ้นเรื่อย ๆ จนอาจกล่าวได้ในอนาคต แหล่งความรู้จะอยู่กับสื่อและสภาพจริงต่าง ๆ ที่มากและหลากหลาย มากขึ้นเรื่อย ๆ วิธีคิดเดิมที่ครูผู้สอนผูกขาดความรู้ก็ต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ในลักษณะที่ผู้เรียนจะต้องเรียนเองมากขึ้น ผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำมากขึ้น แนวคิดของการเรียนการสอนที่ผู้เรียนจะเป็นศูนย์กลางและเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสิ่งที่จะต้องเกิดขึ้นและแท้ที่จริงแล้วอาจกล่าวได้ว่าได้เกิดขึ้นมาเป็นเวลากว่า 30 ปี แล้ว ประเทศไทยมีความพยายามที่จะพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนสำคัญที่สุด แต่ยังคงเป็นเพียงความพยายามที่ยังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก ดังนั้นในปี พ.ศ. 2542 แนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดในกระบวนการเรียนการสอนก็เกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง และชัดเจนกว่าครั้งใด ๆ เพราะได้กำหนดเป็นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งถือเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต้องยึดถือปฏิบัติและจัดดำเนินการให้เกิดขึ้นให้ได้ อีกทั้งในสังคมปัจจุบัน เป็นสังคมโลกที่ไร้พรมแดน เป็นสังคมของข้อมูลข่าวสาร ผู้คนในสังคมคงจะหลีกเลี่ยงที่จะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้ จึงจำเป็นต้องมีความสามารถในการปรับตัวให้ทัน และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมนี้ได้อย่างรู้เท่าทันอย่างมีความสุขทั้งตนเอง และเอื้อประโยชน์สุขต่อผู้อื่น ซึ่งการเปลี่ยนกระบวนทัศน์นี้ครอบคลุมการศึกษาในทุกระดับ

ลักษณะสำคัญของการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสำคัญที่สุดหรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนี้ มีหลักการและแนวคิดมาจากแนวทางการศึกษาของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ที่เป็นต้นคิดในเรื่อง “การเรียนรู้ โดยการกระทำ หรือ Learning by Doing” (Dewey, 1963) ซึ่งเป็นแนวคิดที่แพร่หลายและเป็นที่ยอมรับกันทั่วโลกมานาน เป็น การเปลี่ยนบทบาทของผู้เรียน จากการเป็น “ผู้รับ” มาเป็น “ผู้เรียน” และเปลี่ยนบทบาทครูจาก “ผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดข้อมูลความรู้” มาเป็น “ผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้” ให้ผู้เรียน ซึ่งเท่ากับการเปลี่ยนจุดเน้นของการเรียนรู้ว่า อยู่ที่ผู้เรียนมากกว่าผู้สอน ดังนั้นในกระบวนการเรียนการสอน บทบาทการเรียนรู้ส่วนใหญ่จะอยู่ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจึงเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน (ทิตินา เขมมณี, 2542) ซึ่งจะเป็นวิธีการสำคัญที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ต้องการในยุคข้อมูลข่าวสาร เพราะเป็นการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญ แก่ผู้เรียน จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมเต็มที่ต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเอง ได้รับการส่งเสริมความคิด และอำนวยความสะดวกให้สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนี้จึงเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้สอนจัดสภาพและบรรยากาศให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง กำหนดจุดมุ่งหมาย กำหนดวิธีการสร้างองค์ความรู้และมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ที่มีลักษณะแตกต่างจากการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบดั้งเดิมที่เคยชินกันมา ซึ่งวัฒนธรรม ระเบียบ (2542) ได้นำเสนอในตารางที่เปรียบเทียบการเรียนรู้แบบเดิมและการเรียนรู้แบบใหม่ไว้น่าสนใจ ดังนี้

ตาราง แสดงการเปรียบเทียบการเรียนรู้แบบเดิมและการเรียนรู้แบบใหม่ในประเด็นต่าง ๆ

ประเด็น	การเรียนรู้แบบเดิม	การเรียนรู้แบบใหม่
1. หน่วยการเรียนรู้	คนเดียว	กลุ่ม / เดี่ยว
2. จุดเน้น	เนื้อหา	เนื้อหาและกระบวนการ
3. การพัฒนาประสบการณ์	สติปัญญา	ร่างกาย อารมณ์ ปัญญา สังคมและรู้จักตนเอง ค่านิยม ความเชื่อ
4. บทบาทผู้เรียน	ฟัง จด จำ สอบ สืบ	มีส่วนร่วมปฏิสัมพันธ์ กระตือรือร้น ค้นคว้า และ สรุปด้วยตนเอง
5. บทบาทครู	สอน บอก บรรยาย สั่ง บรรยาย	อำนวยความสะดวก เป็นแหล่งความรู้ สนับสนุน กระตุ้น
6. การสื่อสาร	ทางเดียว	สองทาง
7. บรรยากาศ	เป็นทางการ ปิดกั้น ย้ายสถานภาพครู ผู้เรียน	ไม่เป็นทางการ ผ่อนคลาย สนุก ไม่ย้ายสถานภาพ
8. วิธีการเรียนรู้	ครูตั้งโจทย์คำถามที่ดีที่สุด	หาทางกระตุ้น สนับสนุน กลุ่มให้คิดคำถามที่ลึกซึ้ง และหาทางตอบคำถามนั้น
9. ผู้รับผิดชอบต่อผล การเรียนรู้	ครู	ผู้เรียน และครู
10. ผู้ได้รับตอบสนองความ ต้องการ	ครู	ผู้เรียน
11. การถ่ายโอนการเรียนรู้ไปสู่ การทำงานและชีวิตจริง	น้อยและไม่แน่นอน	มาก
12. การประเมิน	เนื้อหา	ผลงานและกระบวนการ

หลักการพื้นฐานของแนวคิด “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” จะต้องประกอบไปด้วยโครงสร้างสำคัญที่แสดงว่าสามารถจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดได้จริง (วัฒนาพร ระจับทุกข์, 2542) ซึ่งประกอบด้วย

1. ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตน ตั้งแต่การรับผิดชอบ เลือก วางแผนในสิ่งที่ตนจะเรียน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือกขณะเริ่มต้นด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการศึกษาค้นคว้า รับผิดชอบการเรียน ตลอดจนการประเมินผลการเรียนด้วยตนเอง
 2. เนื้อหาวิชายังคงมีความสำคัญและมีความหมายต่อการเรียนรู้ ดังนั้นปัจจัยสำคัญที่จะนำมาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ต้องประกอบด้วยเนื้อหาวิชาประสบการณ์เดิม และความต้องการของผู้เรียน การเรียนรู้ที่สำคัญและมีความหมาย จึงขึ้นอยู่กับ “สิ่งที่สอน (เนื้อหา) และวิธีที่ใช้สอน (เทคนิคการสอน)”
 3. การเรียนรู้จะประสบความสำเร็จหากผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้ทำงานร่วมกัน ได้ค้นพบข้อคำถามและคำตอบใหม่ ๆ สิ่งใหม่ ๆ ที่ท้าทาย มีความสามารถในเรื่องใหม่ ๆ เกิดขึ้นและบรรลุผลสำเร็จของงานที่พวกเขารเริ่มด้วยตนเอง
 4. สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียน จะช่วยส่งเสริมความเจริญของงานและพัฒนาความเป็นผู้ใหญ่ การปรับปรุงงานและการจัดการกับชีวิตของตน ได้เรียนรู้คุณค่าของสัมพันธภาพที่เท่าเทียมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันของผู้เรียน
 5. ครูคือผู้อำนวยความสะดวกและเป็นแหล่งความรู้ ครูจึงต้องมีความสามารถที่จะค้นพบความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน เป็นแหล่งความรู้ที่ทรงคุณค่าของผู้เรียนและสามารถค้นคว้าหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับผู้เรียน สิ่งที่สำคัญที่สุด คือความเต็มใจของครูที่จะช่วยเหลือโดยไม่มีเงื่อนไข ครูจะให้ทุกอย่างแก่ผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นความเชี่ยวชาญ ความรู้ เจตคติ และการฝึกฝน โดยที่ต้องใจกว้าง เพราะผู้เรียนมีอิสระที่จะรับหรือไม่รับการให้นั้นก็ได้
 6. ผู้เรียนมีโอกาสเห็นตนเองในแง่มุมที่แตกต่างจากเดิม ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในตนเอง และควบคุมตนเองได้มากขึ้น สามารถเป็นในสิ่งที่อยากเป็น มีวุฒิภาวะสูงขึ้น ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมและมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ต่าง ๆ มากขึ้น
 7. การศึกษาคือ การพัฒนาประสบการณ์ การเรียนรู้ของผู้เรียนหลาย ๆ ด้านพร้อมกันไป ทั้งคุณลักษณะด้านความรู้ ความคิด ด้านการปฏิบัติ และด้านอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งได้รับการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน
- จากลักษณะของการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จะเห็นได้ว่า มีความเหมาะสมกับการสอนในระดับอุดมศึกษา และง่ายต่อการนำไปใช้ในระดับอุดมศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะอย่างน้อยผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ควรมีอิสระในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และผู้เรียนก็มีศักยภาพมากในระดับที่จะพัฒนานตนเองได้ไม่ยากนัก หากได้รับการชี้แนะที่เหมาะสม

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ในการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนี้ ได้มีแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้หลายทฤษฎีที่สอดคล้อง ส่งเสริม และสนับสนุนแนวคิดนี้ ซึ่งสามารถนำหลักสำคัญของแต่ละแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ กัน (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ. 2544 : 21-22) มาสรุปได้ดังนี้

แนวคิดการเรียนรู้แบบสรรค์สร้างความรู้ (Constructivist Theory)

การเรียนรู้แบบสรรค์สร้างความรู้นี้ เป็นไปตามปรัชญาสร้างสรรค์ความรู้นิยม (Constructivism) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนสำคัญที่สุด โดยเชื่อว่าความรู้ไม่ได้มาจากการค้นพบจากภายนอก หรือสิ่งแวดล้อมแต่เป็นความรู้ที่มนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น (Construct) ภายในจิตใจ จากการทำความเข้าใจหรือการให้ความหมายกับเหตุการณ์ ประสบการณ์ หรือสารสนเทศ โดยอาศัยความรู้เดิม ความเชื่อ ทฤษฎีและความคาดหวังของตนในการแปลความหมายเพื่อทำความเข้าใจต่อสถานการณ์ เน้นที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ควบคู่ไปกับการทำความเข้าใจกับความรู้ใหม่ (กาญจนา ไชยพันธ์. 2542) และทฤษฎีนี้อธิบายว่า ความรู้เป็นสิ่งชั่วคราว มีการพัฒนาได้ ไม่ตายตัว สร้างขึ้นได้ภายในสังคม โดยอาศัยสื่อกลางทางสังคม และวัฒนธรรมการเรียนรู้ในแนวทฤษฎีนี้ เป็นกระบวนการสร้างตัวแบบใหม่และสร้างโมเดลของความจริง

โดยกระบวนการที่ว่านี้ผู้เรียนจะเป็นผู้สร้างความหมายด้วยเครื่องมือและสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมและผสมผสานและประนีประนอมความหมายที่สร้างขึ้นโดยผ่านกิจกรรมทางสังคม และผ่านการร่วมมือ แลกเปลี่ยน ความคิดทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย (Fosnot. 1996)

วิธีการเรียนรู้หรือกระบวนการเรียนการสอนต้องเน้นให้ผู้เรียนได้นำพื้นฐานความรู้เดิมมาเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ นำความรู้เดิมเป็นพื้นฐานสำคัญของการสรรค์สร้างความรู้ใหม่ ดังนั้นผู้เรียนต้องแสวงหาความรู้ และสร้างความรู้ ความเข้าใจขึ้นด้วยตนเองอย่างแข็งแกร่ง ความเจริญงอกงามในความรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับคนอื่น ๆ หรือได้พบสิ่งใหม่ ๆ แล้วนำความรู้ที่มีอยู่เดิมมา เชื่อมโยงตรวจสอบกัน (สุมนชา พรหมบุญ และ อรรถพร พรสีมา. 2540) สามารถเกิดเป็นโครงสร้างทางปัญญาขึ้น ผู้สอนไม่สามารถปรับเปลี่ยนปัญญาของผู้เรียนได้ แต่สามารถช่วยผู้เรียนปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาได้ด้วยตนเอง โดยจัดสภาพการให้ผู้เรียนเกิดความขัดแย้งทางปัญญา หรือสภาวะไม่สมดุลทางปัญญาขึ้น ซึ่งเป็นสภาวะที่ประสบการณ์ใหม่ไม่สอดคล้องกับประสบการณ์เดิม ทำให้ผู้เรียนต้องพยายามปรับข้อมูลใหม่กับประสบการณ์ที่มีอยู่เดิม แล้วสร้างเป็นความรู้ใหม่ขึ้น

ดังนั้นขั้นตอนสำคัญของการเรียนรู้แบบสรรค์สร้างความรู้ ควรประกอบด้วยประเด็นสำคัญ 5 ประการ (บุญเชิด ภิญโญนันต์พงษ์. 2540) ดังนี้

1. การสอนของครู คือการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน แต่ให้ผู้เรียนสามารถสรรค์สร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้นในตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสังเกต สำรวจเพื่อให้เห็นปัญหา ซึ่งสามารถเปรียบเทียบกับความเป็น “นักงูใจ” ที่ดี
2. ครูช่วยผู้เรียนสรรค์สร้างความรู้ความเข้าใจใหม่ ช่วยผู้เรียนสรรค์สร้างความรู้ความคิดที่ยังไม่สมบูรณ์ให้สมบูรณ์ขึ้น ซึ่งสามารถเปรียบครูได้กับการเป็น “ผู้ชี้แนวทาง” ให้แจ่มใส

3. ครูช่วยผู้เรียนในการตรวจสอบ ความเข้าใจ โดยพิจารณาว่าความคิดรวบยอดที่เกิดขึ้นได้ ประสานกันเป็นระเบียบ เป็น โครงสร้างความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในบริบททางสังคมได้เพียงใด ซึ่งสามารถ เปรียบครูได้กับการเป็น “ผู้วินิจฉัย” ที่รอบคอบ

4. ครูช่วยผู้เรียนสร้างแผนผังความคิด โดยวิธีการให้ผู้เรียนนำความรู้ความคิดรวบยอดที่สร้างขึ้นมานำมาอภิปรายร่วมกัน แล้วจึงสรุป

5. การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเป็นกระบวนการสร้างสรรค์สร้างความคิดรวบยอดทฤษฎี และแบบจำลองขึ้นใหม่ของแต่ละบุคคล

การเรียนการสอนตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนการสอนแบบสร้างสรรค์ความรู้นี้ เน้นให้ผู้เรียนเป็น ศูนย์กลางโดยการกระตุ้นให้มีการแสวงหาความรู้เองและประมวลเอาความรู้เดิมเข้ากับความรู้ใหม่ ครูเป็นเพียง ผู้อำนวยความสะดวกช่วยชี้แนะแนวทาง และตรวจสอบความเข้าใจให้ผู้เรียนรู้อย่างมีโครงสร้างเท่านั้น

แนวคิดการเรียนรู้แบบมนุษยนิยม (Humanist Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมนุษยนิยมนี้ สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนสำคัญ เพราะมีความเชื่อเกี่ยวกับความอิสระและความเป็นตัวของตัวของมนุษย์ โดยสรุปว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมา พร้อมความดี ความมีอิสระเป็นตัวของตัวเอง สามารถเลือกทางเลือกของตัวเอง มีศักยภาพและพัฒนาศักยภาพ ของตนเอง ไม่มีขีดจำกัด การมีมโนทัศน์เกี่ยวกับตนเองเป็นส่วนสำคัญในการเติบโต และสามารถพัฒนานตนเองไป ถึงขั้นสูงสุด (Self Actualization) ได้ (Elias and Marrion 1980 อ้างใน Hiemstra and Brockett, 1994)

การจัดการเรียนการสอนตามแนวมนุษยนิยม จึงเน้นให้ความสำคัญต่อการเรียนรายบุคคล เน้นให้ความสำคัญ อิสระและการเรียนรู้ตามความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนและเชื่อว่าจะทำให้การเรียนรู้ได้ผลสูงสุด ทฤษฎีนี้เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพ และมีความโน้มเอียงที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีแรงจูงใจภายในช่วยสร้าง สถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามที่ตนต้องการและมนุษย์สามารถรับผิดชอบพฤติกรรมของตนเองได้ ถือว่าตนเองเป็นปัจเจกบุคคลและเป็นบุคคลที่มีค่า (Roger. 1969 : Comb. 1982 และ Maslow. 1987 อ้างใน สุรางค์ โค้วตระกูล. 2533) โดยเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ตามแนวมนุษยนิยมไว้ดังนี้ (Roger. 1969 อ้างใน สุรางค์ โค้วตระกูล. 2533)

1. โดยธรรมชาติแล้ว มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง
2. การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนรับรู้ว่ามีวิชาที่เรียนมีความหมาย และมีความสัมพันธ์ต่อจุดมุ่งหมายทาง ชีวิตผู้เรียน
3. ผู้เรียนจะต่อต้านการเรียนรู้ ถ้าเขารู้สึกว่าเป็นการกระทบกระเทือนขู่เข็ญความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง “Self” ของผู้เรียน
4. ในกรณีที่การขู่เข็ญจากสิ่งภายนอกลดลง ผู้เรียนอาจจะค่อย ๆ ยอมรับการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรู้สึกว่าเป็น การกระทบกระเทือนต่อตนได้บ้าง
5. ผู้เรียนอาจจะยอมรับประสบการณ์ใหม่ ๆ และเริ่มเรียนรู้ถ้าหากการขู่เข็ญจากภายนอกที่มีต่อตนเองต่ำลง

6. การเรียนรู้ที่สำคัญมักเกิดจากการลงมือกระทำของผู้เรียนเอง

7. ถ้าผู้เรียนได้มีส่วนและมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้มากขึ้น

การเรียนรู้การสอนตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบมนุษยนิยมนี้ เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยการให้ผู้เรียนสามารถเลือกกระทำในสิ่งที่พอใจได้ประเมินตนเองและรับผลการกระทำนั้น ๆ โดยมีอิสระที่จะเลือกในสิ่งที่ต้องการเรียน ผู้เรียนแต่ละคนจะควบคุมตนเอง มีการนำประสบการณ์ความรู้ ทักษะและค่านิยมของตนเข้าสู่การเรียนรู้ และได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพของตนโดยไม่ได้รับความกดดันหรือการบังคับ ขู่ เชิญจากรู ดังนั้นครูเป็นเพียงผู้คอยชี้แนะ และซ่อมเสริมในสิ่งที่ขาด

แนวคิดการเรียนรู้แบบการประมวลสารสนเทศ (Information Processing Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบประมวลสารสนเทศนี้เป็นแนวคิดทฤษฎีของกลุ่มความรู้ความเข้าใจเรื่องความรู้ ความเข้าใจของมนุษย์ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงได้ซึ่งให้ความสนใจกับกระบวนการภายใน ที่เรียกว่า ความรู้ ความเข้าใจของมนุษย์ ที่สามารถทำให้มนุษย์เกิดการหยั่งเห็น “Insight” ขึ้นมาได้ ซึ่งแสดงว่าบุคคลนั้นสามารถยึดกุมความคิดหลักและเข้าใจความคิดรวบยอดของสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างชัดเจน โอกาสลึมน้อยกว่าการเรียนรู้ที่อยู่บนหลักของการท่องจำ เพราะการหยั่งเห็นอยู่บนฐานของการวิเคราะห์สังเคราะห์ การสร้างและการทดสอบสมมติฐาน ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนการสอนให้ผู้ที่มีความสำคัญที่สุด โดยเชื่อว่ากระบวนการของสมองที่ทำหน้าที่ประมวลข้อมูลแตกต่างกันไป รูปแบบนี้ประกอบด้วยสามส่วน คือ ส่วนประกอบ กระบวนการ และเนื้อหาโดยกระบวนการจะทำหน้าที่แปลงรูปสารสนเทศ ซึ่งถือว่าเป็นเนื้อหาให้เข้าไปอยู่ในส่วนประกอบแต่ละส่วน เมื่อรับข้อมูลแล้วก็จะประมวลข้อมูลไปสู่ส่วนประกอบกับการทำงานของคอมพิวเตอร์ ซึ่งการทำงานของส่วนต่าง ๆ ในการจัดการข้อมูลนั้นอธิบายได้ดังนี้

(กูยศรี คำชาย, 2540)

1. ตัวรับ ซึ่งหมายถึงประสาทสัมผัสที่ช่วยให้มนุษย์ติดต่อกับสิ่งแวดล้อมได้ จากนั้นข้อมูลที่จะถูกแปลงแล้วกลายเป็นผลผลิต ออกจากตัวรับไปยังส่วนประกอบต่อไป

2. บันทึกการสัมผัส ส่วนประกอบที่ต่อจากตัวรับคือ ส่วนบันทึกการสัมผัส ซึ่งก่อนจะบันทึกข้อมูลต้องถูกประมวล ถูกเลือกและถูกปรับแก้ และเข้าไปสู่ลักษณะของการรับรู้เบื้องต้น ซึ่งถ้าส่วนบันทึกการสัมผัสมีข้อมูลที่รับมามากมายก็จะไม่สามารถบันทึกได้ทั้งหมด จะเลือกรับเอาจำนวนหนึ่งมาปรับให้อยู่ในลักษณะที่รับรู้ได้ เข้าใจได้ และตีความได้เท่านั้น ขั้นตอนนี้จึงถือเป็นจุดวิกฤตของการเรียนรู้ว่าจะสามารถบันทึกการสัมผัสได้มากเพียงใดในการรับรู้ครั้งหนึ่ง ๆ

3. ความจำระยะสั้น ข้อมูลที่ผ่านกระบวนการบันทึกการสัมผัสแล้วจะถูกแบ่งอีกครั้งเพื่อป้อนสู่ความจำระยะสั้น ซึ่งเป็นการปรับข้อมูลข่าวสารให้อยู่ในรูปที่มีความหมายระดับหนึ่ง กระบวนการทำงานของความจำระยะสั้นคือ เก็บรักษาข้อมูลที่ถูกปรับแก้แล้วให้คงอยู่นานพอในช่วงวางแผนและสร้างแนวทางสำหรับการแสดงออก ซึ่งข้อจำกัดของความจำระยะสั้นก็คือการจำข้อมูลได้จำนวนจำกัด โดยเฉพาะถ้าจะให้จำได้นานก็ต้องเก็บข้อมูลโดยการท่องจำ

4. ความจำระยะยาว เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสารทุกชนิดที่เราได้ทำความเข้าใจและเรียนรู้มาแล้ว ซึ่งส่วนประกอบที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ และเมื่อข้อมูลใดเก็บไว้ในส่วนของความจำระยะยาวแล้ว จะคงทนอยู่ในช่วงเวลานาน

5. ปฏิกริยาตอบสนอง เป็นส่วนประกอบสำคัญในการแปลงข้อมูลที่เรียกจากส่วนประกอบอื่น ๆ แปลงให้อยู่ในรูปที่เหมาะสมต่อการนำออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอก

6. ตัวจ่าย เป็นส่วนประกอบสุดท้ายของกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งต้องอาศัยระบบต่าง ๆ ของร่างกาย เพื่อช่วยในการแสดงออกทั้งหลาย

อย่างไรก็ดีแม้ทุกคนจะมีส่วนประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ แต่ประสิทธิภาพการทำงานของส่วนต่าง ๆ ก็ไม่เท่ากัน การเรียนรู้ของแต่ละคนย่อมแตกต่างกันด้วย ดังนั้นการเรียนการสอนตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบการประมวลสารสนเทศนี้ เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยการให้คำนึงถึงว่าผู้เรียนมีความสามารถในการรับข้อมูลต่าง ๆ ไม่สามารถทำให้เรียนรู้แล้ว จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องคำนึงว่าในกระบวนการเรียนการสอนต้องให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยความเข้าใจและในการเรียนรู้แต่ละครั้งผู้เรียนย่อมประสบความสำเร็จในเรื่องราวการเรียนรู้ และระดับการเรียนรู้ที่ต่างกันออกไปและครูสามารถใช้เป็นแนวทางในการประเมินลักษณะผู้เรียนต่อการเรียนในแต่ละเรื่องและสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนว่าบกพร่องและต้องการความช่วยเหลือในด้านใด

แนวคิดการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Learning Theory)

แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดูรา (Bandura, 1986) เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวคิดของกลุ่มความรู้ความเข้าใจ ที่เชื่อในเรื่องความรู้ความเข้าใจของมนุษย์ว่าทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง เช่นเดียวกับแนวคิดการเรียนรู้แบบการประมวลสารสนเทศ แนวคิดทฤษฎีทางปัญญาสังคมของแบนดูรานี้สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนสำคัญที่สุด โดยเชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจาก ปฏิสัมพันธ์ที่ส่งผลซึ่งกันและกันของ 3 องค์ประกอบ ทั้ง 3 นี้ไม่จำเป็นต้องมีอิทธิพลเท่าเทียมกัน แต่มีลักษณะพึ่งพาซึ่งกันและกัน และไม่จำเป็นต้องมีอิทธิพลเท่าเทียมกัน แต่มีลักษณะพึ่งพาซึ่งกันและกัน และไม่จำเป็นต้องมีอิทธิพลที่ชัดเจนต่อการเกิดพฤติกรรม นอกจากนี้ยังเชื่อว่ามนุษย์มีความสามารถสำคัญ 5 ประการ (Bandura, 1986) คือ

11. สามารถเก็บรหัสเป็นสัญลักษณ์โดยให้สัญลักษณ์และให้ความหมายกับเหตุการณ์ สร้างเป็นรูปแบบทางปัญญาเชื่อมโยงระหว่างความรู้เดิมและประสบการณ์ แล้วสร้างวิถีทางในการแสดงพฤติกรรมใหม่

12. ความสามารถในการคิดล่วงหน้า เป็นการสร้างความคิดไปในอนาคตโดยบุคคลจะกำหนดเป้าหมายของตนล่วงหน้า วางแผนสำหรับกรกระทำ ซึ่งจะทำให้บุคคลมีแรงจูงใจตนเอง ชี้นำตนเอง เป็นความตั้งใจ และกระทำอย่างมีเป้าหมาย

13. ความสามารถในการเรียนรู้โดยการสังเกตตัวแบบ ซึ่งจะทำให้บุคคลมีการดัดแปลงบทบาทสำหรับการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ กับกับแบบแผนพฤติกรรมของคนโดยที่ไม่ต้องมีประสบการณ์ตรงจากการลองผิดลองถูก เพราะความผิดพลาดบางอย่าง ทำให้เกิดอันตรายและความเสียหายที่รุนแรงได้

14. ความสามารถในการกำกับตนเอง เนื่องจากพฤติกรรมส่วนใหญ่ของบุคคลเกิดจากแรงจูงใจและการกำกับโดยมาตรฐานในตนเองและเกิดจากปฏิกิริยาที่ได้จากการประเมินตนเอง ดังนั้นเมื่อเกิดช่องว่างระหว่างความสามารถของคนที่มาตรฐานในตนเอง ก็จะเป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลมีปฏิกิริยาต่อตนเองในเชิงประเมิน ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมตามมาและจะสร้างอิทธิพลที่จะส่งเสริมให้เกิดการแสดงพฤติกรรมด้วยตนเอง

15. ความสามารถในการพิจารณาตนเองอย่างไตร่ตรอง โดยการวิเคราะห์ประสบการณ์และกระบวนการคิดของตนเองอย่างไตร่ตรอง มองประสบการณ์ที่ผ่านมา วิเคราะห์ในสิ่งที่รู้ ตรวจสอบโดยการพิจารณาตนเองอย่างรอบคอบทั้งความคิดเห็นและปฏิกิริยาของตนเอง แล้วตัดสินใจความเหมาะสมและความเพียงพอในพฤติกรรม และมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไปอย่างสอดคล้องกัน

จากความสำเร็จของเบนจามินดังกกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่าทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของเบนจามินมีแนวคิดสำคัญ 3 ประการคือ (สม โภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2536)

1. การเรียนรู้ของบุคคลเกิดจากการสังเกตตัวแบบ
 2. พฤติกรรมของบุคคลเกิดจากแรงจูงใจและการกำกับตนเอง ไม่ได้แสดงออกเนื่องจากการเสริมแรงและการกระตุ้นจากภายนอกเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการสังเกตตนเอง กระบวนการตัดสินใจ และกระบวนการแสดงปฏิกิริยาต่อตัวเองเป็นสำคัญ
 3. การรับรู้สมรรถนะแห่งตน เกี่ยวกับความเชื่อมั่นในความสามารถที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จ
- การเรียนการสอนตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญา สังคมแบบเบนจามิน เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยให้ความสำคัญว่าผู้เรียนนั้นมีความสามารถในการตนเอง ทั้งความสามารถในการสร้างความหมาย ความสามารถในการวางแผนสร้างแรงจูงใจในตัวเอง ความสามารถในการสังเกตแบบอย่าง ความสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยครูต้องเป็นผู้จัดสิ่งแวดล้อมประสบการณ์การเรียนรู้ เหมาะสมสำหรับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน ให้เกิดความสอดคล้องและสมดุลกันระหว่างพฤติกรรมที่ต้องการ สติปัญญาปัจจัยส่วนบุคคลของผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม

ความสอดคล้องของทฤษฎีที่สนับสนุนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

แนวคิดทฤษฎีที่สอดคล้องและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนสำคัญที่สุด และเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ทั้ง 4 ทฤษฎีดังกล่าว มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกันในหลายประเด็น ดังนี้

1. ปรัชญา/ความเชื่อ

แนวคิดทฤษฎีที่สนับสนุนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้นมีความเชื่อที่สอดคล้องกันว่า บุคคลสามารถสร้างความรู้ขึ้นได้ภายในตัวเองเพราะแต่ละคนมีศักยภาพในตนเอง ในการที่รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในการทำความเข้าใจ และในการกำกับตนเองให้สามารถไปเรียนรู้ได้ โดยประสานประสบการณ์ที่มีอยู่เดิมกับประสบการณ์ใหม่

2. กระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนจะให้ความสำคัญไปที่ผู้เรียน โดยครูและผู้เรียนมีบทบาทในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน บรรยากาศในการเรียนการสอนควรเป็นบรรยากาศที่ก่อให้เกิดความสุขทั้งผู้เรียนร่วมกัน บรรยากาศในการเรียนการสอนควรเป็นบรรยากาศที่ก่อให้เกิดความสุขทั้งผู้เรียนและผู้สอน ไม่มีการขู่เข็ญบังคับ แต่เป็นการชี้ชวน ชี้แนะ และกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้

3. การประเมินผล

ผู้เรียนและผู้สอนมีโอกาสประเมินผลร่วมกัน และเป็นการประเมินผลงานและกระบวนการเรียนรู้มากกว่าประเมินในเนื้อหาวิชาซึ่งไม่เน้นการประเมินจากผู้สอนแต่เพียงอย่างเดียว

4. บทบาทของผู้สอน

ผู้สอนจะมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ลดลง แต่จะเปลี่ยนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญของผู้เรียน คอยชี้แนะ ชูใจให้กำลังใจ จัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียนที่เหมาะสม จัดสภาพการณ์และวางเงื่อนไขให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด

5. บทบาทของผู้เรียน

ผู้เรียนจะมีบทบาทในการเรียนด้วยตนเองมากขึ้น มีอิสระในการเลือกและตัดสินใจ วางแผนและดำเนินการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนต้องรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตัวเองให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

6. บริบทของการเรียนรู้

การเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในห้องเรียน แต่เป็นที่ใดก็ได้ ที่มีความพร้อมเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับ และมีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม และสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในสถานศึกษาควรเป็นบรรยากาศของการเรียนรู้

แนวคิดการใช้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในระดับอุดมศึกษา

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาที่เกิดขึ้นหลังจากที่ผู้เรียนจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งปรัชญาและวัตถุประสงค์ของการศึกษาระดับอุดมศึกษานั้น ไม่ควรเป็นการถ่ายทอดวิชาการเพียงอย่างเดียวแต่ต้องเป็นการปลุกคนขึ้นมา (Arouse the whole man) และให้พลกำลังแก่เขา เพื่อปลุกเขาให้มีความสนใจในการแสวงหาความรู้ในสาขาวิชาเฉพาะของเขา ดังนั้นความเป็นตัวของตัวเอง ความมีเอกลักษณ์ ความลึกซึ้งของการเสาะแสวงหา และความตื่นตัวทั้งหลายทั้งปวง จึงควรเป็นคุณลักษณะประจำของบัณฑิต (กานดา ณ ถลา, 2522) การศึกษาในระดับอุดมศึกษา จึงต้องเป็นการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพ มีความลึกซึ้งในอาชีพ มีความชำนาญ เป็นกระบวนการถ่ายทอดพลังความคิดสืบเสาะแสวงหาวิชาการที่บริสุทธิ์ และปลุกคนเข้าสู่ภาวะที่เป็นเลิศในวิถีทางแห่งปัญญา (ประชุมสุข อาชาวอึ้ง, 2523) และควรมีการผสมผสานระหว่างปัญญาความรู้และการมองเห็นของศาสตร์สาขาอื่น ๆ (Versatile) ด้วยเช่นกัน (นิพน ศศิธร, 2524) ดังนั้นผู้เรียนจึงต้องศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Self - Study) มากขึ้นและทำการวิจัยค้นคว้า (Research) เป็นกลุ่มอีกด้วย (Meisinger Satrawaha, 2000)

จากภาพที่ต้องการหรือที่พึงประสงค์ของการศึกษาในระดับอุดมศึกษากับปัญหาและความจำเป็นของการจัดการเรียนการสอน ระดับอุดมศึกษาในปัจจุบัน จนเห็นได้ว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในการที่จะเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศน์ในการเรียนการสอนใหม่ โดยเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เป็นกระบวนการทัศน์ในการสอนมาเป็นกระบวนการทัศน์ในการเรียน ดังนี้

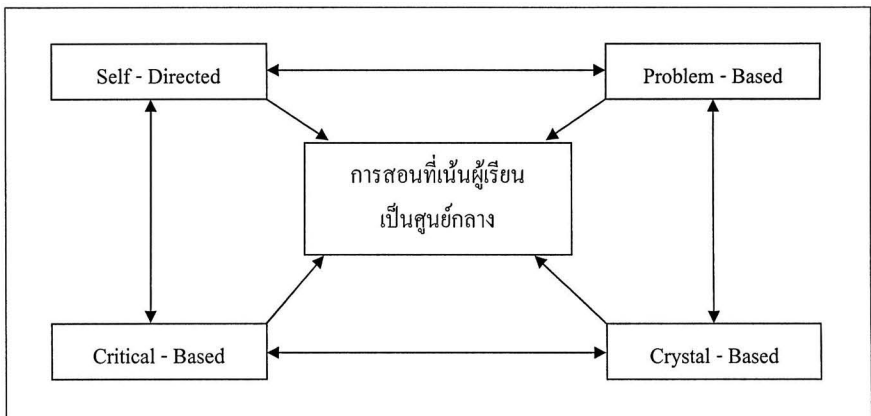
แผนภูมิ 2 กระบวนทัศน์ที่เปลี่ยนไปในระดับอุดมศึกษา

กระบวนทัศน์เดิม	กระบวนทัศน์ใหม่
เป้าหมายของสถาบัน	
(1) การสอนแบบถ่ายทอด/จัดเตรียมให้	(1) การจัดกระบวนการให้เกิดการเรียนรู้ในตัวผู้เรียน
(2) การถ่ายทอด ความรู้จากคณาจารย์ไปสู่นักศึกษา	(2) การให้ผู้เรียนสร้างความรู้ขึ้นเอง
(3) การจัดเตรียมหลักสูตร และ โปรแกรมการศึกษาให้	(3) สร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดี
(4) การพัฒนาคุณภาพการสอน โดยเน้นผู้สอน	(4) การพัฒนาคุณภาพของการเรียนจากตัวผู้เรียนเอง
การวัดความสำเร็จ	
(1) ดูจากตัวผู้สอน แหล่งทรัพยากรและการจัดการ	(1) ดูจากการเรียนรู้และผลลัพธ์จากการประเมินความสำเร็จของผู้เรียนโดยตรง
(2) คุณภาพของผู้เรียนที่เข้ามา	(2) คุณภาพของผู้เรียนที่จบออกไป
(3) การเพิ่มและพัฒนาหลักสูตร	(3) การเพิ่มและการพัฒนาเทคโนโลยีการเรียน
(4) แหล่งทรัพยากรเชิงคุณภาพ และปริมาณ	(4) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเชิงคุณภาพและปริมาณ
(5) คุณภาพของคณาจารย์ และการสอน	(5) คุณภาพของผู้เรียน และการเรียนรู้
รูปแบบการสอนและการเรียนรู้	
(1) แยกส่วนเป็นรายวิชาและเนื้อหาต่าง ๆ	(1) เป็นองค์รวม ผสมผสานกันของความรู้
(2) เวลาสอนแน่นอนตายตัว	(2) ยืดหยุ่นในเรื่องเวลาได้
(3) เป็นระบบอาจารย์หนึ่งคนต่อหนึ่งชั้นเรียน	(3) เน้นที่สิ่งแวดล้อมของการเรียนรู้มากกว่าตัวอาจารย์ผู้สอน
(4) เน้นที่ภาควิชา/สาขาวิชา ที่แยกเป็นอิสระจากกัน	(4) การร่วมมือข้ามภาควิชา/สาขาวิชาได้
(5) เน้นการวัดผลเมื่อจบการเรียนรายวิชาและหลักสูตร	(5) การวัดผลทั้งก่อน/ระหว่าง/หลังการเรียน
(6) การประเมินของผู้สอนในชั้นเรียน	(6) การประเมินการเรียนรู้จากผู้เรียนและจากภายนอก ร่วมกัน

เมื่อพิจารณาในภาพรวมตั้งแต่ปัญหาและความจำเป็นต่าง ๆ ในการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา คุณประโยชน์ของการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตลอดจนความสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ใหม่ รูปแบบการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมเพื่อให้บัณฑิตเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการแสวงหาความรู้ได้อย่างเต็มที่ เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการวิเคราะห์ วิจัยสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง และนำเสนอแนวคิดของตนได้อย่างเหมาะสม

รูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับอุดมศึกษาที่ได้นำเสนอจึงควรประกอบด้วยการสอนที่เน้นการสอนที่ผสมผสานกัน และควรมีการวิจัย เข้ามามีเกี่ยวข้องด้วย ดังนี้

แผนภูมิ 3 แสดงรูปแบบการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา

จากแผนภูมิดังนี้เห็นได้ชัดว่า การสอนหลัก คือ การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยพยายามให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง เข้าใจและมองเห็นปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง สามารถวิเคราะห์ และสร้างผลงานที่เป็นความคิดของตนเองได้ ดังนั้นกระบวนการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา (ไพฑูริย์ สีนลรัตน์ และคณะ. 2544) จึงควรประกอบด้วย

1. รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self – Directed Approach)
2. รูปแบบการเรียนการสอนที่สัมพันธ์และสอดคล้องกับปัญหาและความเป็นจริงในสังคม (Problem – Based Approach)
3. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ (Research – Based Approach)
4. รูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้วิธีการพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ (Critical – Based Approach)
5. รูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้วิธีสร้างผลงานจากการดกผลึกทางปัญญา

(1) รูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self – Directed Approach)

ความหมาย

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นแนวคิดที่พัฒนาขึ้นในหลายประเทศและหลายวัฒนธรรมได้รับความสนใจอย่างมากในปัจจุบัน มีงานวิจัยมากมายเกี่ยวกับนวัตกรรมที่สนับสนุนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองอย่างกว้างขวาง

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง หมายถึง การที่ผู้เรียนมีจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ที่มาจากความต้องการของตนเอง มีแนวทางการทำงานและความรับผิดชอบในงานของตนเอง มีการจัดการปฏิบัติตามแผน และการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากความหมายของการเรียนรู้แบบนำตนเองนี้ จะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยสอดคล้องครอบคลุมทั้งแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบสรุปรสร้างความรู้ การเรียนรู้แบบมนุษยนิยม การเรียนรู้แบบประมวลสารสนเทศ และการเรียนรู้ทางปัญญาสังกม

ความสำคัญ

คุณค่าของการเรียนรู้ด้วยตนเองนี้ อาจกล่าวได้อย่างชัดเจนว่าบุคคลที่เรียนรู้ด้วยการริเริ่มของตนเองจะเรียนได้มากกว่า ดีกว่า มีความตั้งใจมีจุดมุ่งหมายและมีแรงจูงใจสูงกว่า สามารถนำประโยชน์จากการเรียนรู้ไปใช้ได้ดีกว่า และยาวนานกว่าเมื่อเทียบกับคนที่เรียนโดยเป็นเพียงผู้รับ หรือรอการถ่ายทอดจากครู

นอกจากนั้นการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองยังสอดคล้องกับการพัฒนาทางจิตวิทยาและกระบวนการทางธรรมชาติ ทำให้บุคคลมีทิศทางการบรรลุภาวะจากลักษณะหนึ่งไปสู่อีกลักษณะหนึ่งได้ดี เช่น จากความรับผิดชอบในการเรียนรู้เอง เช่น หลักสูตร ห้องเรียนแบบเปิด ศูนย์บริการวิชาการ การศึกษาอย่างอิสระ เป็นต้น และที่สำคัญการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองทำให้มนุษย์อยู่รอดเพราะมีการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ เกิดขึ้นเสมอ ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาเรียนรู้อยู่เสมอเช่นกัน การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจึงเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต

กระบวนการ

ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองนั้นจะมีส่วนประกอบเด่น ๆ คือ การวางแผนการเรียนรู้อะไร และการมีข้อตกลงกับผู้สอน เนื่องจากผู้เรียนมีอิสระที่จะเรียนรู้ ดังนั้นจึงต้องมีช่วงเวลาสรุปปัญหาพร้อมกัน เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนดำเนินการอยู่ในขอบเขตที่ตกลงหรือไม่ ในเวลาสรุปปัญหาพร้อมกัน เพื่อตรวจสอบว่าผู้เรียนดำเนินการอยู่ในขอบเขตที่ตกลงหรือไม่ ในการวางแผนการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองนี้ผู้เรียนจะเลือกทำงานเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม ทำงานเป็นคู่กับผู้ที่มีความสามารถเท่ากัน ทำงานกับผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องนั้นมากกว่าก็ได้ ทั้งนี้ให้ยึดหลักที่คิดและพัฒนาขึ้นโดยผู้เรียนเองเป็นสำคัญ

ในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองนั้น ผู้สอนควรช่วยให้ผู้เรียนตั้งเป้าหมายที่มีมาตรฐานชัดเจน และท้าทาย ไม่ก้าวมาก ไม่ยากหรือง่ายเกินไปสามารถทำสำเร็จได้โดยเร็ว ช่วยให้ผู้เรียนวางแผนการทำงานและแผนการประเมินความก้าวหน้าของตนเองได้ง่าย ส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะให้ผู้เรียนพยายามทำดีที่สุด นอกจากนี้ผู้สอนควรช่วยให้ผู้เรียนมีแผนการเรียนที่ดี มีความต่อเนื่องมีความรู้พื้นฐานในการ

ประเมิน พร้อมทั้งจะเผชิญและยอมรับสิ่งที่ท้าทายใหม่ ๆ ผู้สอนควรสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้รูปร่าง เปิดโอกาสในการสำรวจความคิด และนำเสนอรูปแบบการคิดรวมทั้งกระบวนการการเรียนรู้ และการมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองอย่างเต็มที่ ดังนั้นผู้สอนจึงควรมีบทบาทในการดำเนินการดังต่อไปนี้ (Cole and Chan. 1994)

1. การกำหนดโครงสร้างเป้าหมายของการเรียนรู้โดยผู้สอนต้องสนใจโดยให้ทางเลือกที่ตรงกับเนื้อหา ตรงกับความสนใจและกำหนดกรอบเวลาที่บรรลุเป้าหมายได้ ไม่ยืดขาดหรือใหญ่จนเกินกำลังของผู้เรียน
2. การวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนนั้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ผู้สอนอาจส่งเสริมให้ผู้เรียนเขียนแผนภูมิการทำงานให้ผู้สอนดูแล้วให้คำติชม หลังจากนั้นถามถึงสิ่งที่ต้องทำเป็นขั้นแรก เปิดโอกาสให้ผู้เรียนอธิบายจนได้คำตอบ แล้วจึงถามถึงสิ่งที่จะทำต่อไป ซึ่งเป็นการฝึกกระตุ้นให้ผู้เรียนวางแผนได้ด้วยตนเองและต่อไปผู้เรียนก็จะทำงานได้เองในที่สุด
3. การกระตุ้นผู้เรียนให้เชื่อมต่อกับกระบวนการต่าง ๆ ที่วางไว้เพื่อบรรลุเป้าหมาย การให้ผู้เรียนที่ได้เสนอแผนการเรียนรู้กับผู้อื่น จะทำให้รู้สึกผูกพันกับแผนที่ได้เสนอไป และเกิดความตระหนักในกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ดังนั้นผู้สอนควรให้โอกาสผู้เรียนอธิบายถึงเหตุผลของตนในการเลือกเป้าหมาย อาจเป็นการเขียนเค้าโครงร่าง การประสานกิจกรรมต่าง ๆ เสนอผู้สอน การอธิบายในชั้นเรียน กับเพื่อนในกลุ่ม
4. กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดทางเลือกที่หลากหลายเพื่อการบรรลุเป้าหมายที่กำหนด ผู้เรียนที่ได้รับการพัฒนายุทธวิธีหลากหลายจะเป็นผู้เรียนที่เรียนได้ดีเพราะผู้เรียนที่เรียนได้ไม่ล้มเลิกจะยึดติดกับวิธีหนึ่งวิธีเดียว ส่วนผู้เรียนที่เรียนได้ดีมักจะหาวิธีต่าง ๆ เพื่อเลือกยุทธวิธีที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากที่สุด ในการทำงานแต่ละครั้งเพื่อจะได้ไม่เสียเวลา และมีความพยายามในการทำงานครั้งต่อไป
5. มีการทดสอบสิ่งที่เรียนรู้เป็นระยะ ๆ ว่าได้เรียนครบถ้วนตามที่วางเป้าหมายไว้มากน้อยเพียงใด ควรปรับเปลี่ยนวิธีการหรือปรับเปลี่ยนเป้าหมายมากน้อยเพียงใด

นอกจากนี้ผู้สอนควรช่วยลดความกังวลของผู้เรียน โดยให้ทำความเข้าใจกับสื่อการเรียนรู้ เน้นให้ผู้เรียนทราบว่าบุคคลที่มีอัตราการเรียนรู้ต่างกัน ขึ้นกับองค์ประกอบหลายประการ ผู้สอนต้องมีเจตคติที่ดีต่อผู้เรียน ยอมรับนับถือ เข้าใจ เห็นใจ และให้เกียรติผู้เรียน (Dejoy and Herrmann. 1993)

นอกจากนี้ยังมีเทคนิควิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองที่สามารถนำไปใช้ในระดับอุดมศึกษาบางประการ (Griffin. 1983) ได้แก่

1. การเรียนรู้แบบใช้สัญญาการเรียนรู้ (Learning Contract) เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ลักษณะนี้อาจดำเนินการในรูปของการให้ผู้เรียนเสนอแผนการเรียนรู้ ขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า รวมถึงการประเมินผลต่าง ๆ ให้ผู้สอนรับทราบและตกลงตามเป้าหมายของหลักสูตรรายวิชาและตัวผู้เรียนเอง หลังจากนั้นดำเนินไปตามข้อตกลงที่มีอยู่

2. การเรียนรู้แบบใช้โครงการการเรียนรู้ (Learning Project) เป็นตัวบ่งชี้การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ซึ่งอาจดำเนินการในลักษณะเป็น Individual Study หรือ Independent Study ตามหัวข้อที่ผู้เรียนสนใจและได้รับความเห็นชอบจากผู้สอน

3. การเรียนแบบใช้บทเรียนสำเร็จรูป (Individualized Program Instruction) ตามแนวคิดของสกินเนอร์ (Skinner) ซึ่งจะต้องสร้างบทเรียนขึ้นมา โดยเฉพาะ ซึ่งในทางปฏิบัติยังไม่มีการพัฒนาในสังคมไทยมากนัก

4. การเรียนแบบอื่นที่ไม่ใช่การจัดการเรียนการสอนทั่วไป (Non-Traditional) ซึ่ง ได้แก่ การจัดกลุ่มผู้เรียนที่เรียน โดยสมัครใจหวังที่จะได้ความรู้เพิ่มเติม เช่น การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลภายนอกให้ได้รับประกาศนียบัตรหรือการจัดเป็นโปรแกรมเฉพาะบุคคลที่สนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วมาเทียบกับสถาบัน

5. การเรียนโดยใช้การเรียนรู้ประสบการณ์ชีวิตจริง (Experiential Learning) ซึ่งอาจจะให้ผู้เรียน โดยเฉพาะระดับบัณฑิตศึกษา ไปสัมผัสสภาพจริงของสังคมที่ผู้เรียนสนใจเองแล้วพัฒนาประสบการณ์ สิ่งที่ได้เรียนรู้นำมาเสนอผู้สอนหรือชั้นเรียนอีกต่อหนึ่ง

บทบาทของผู้สอนผู้เรียน

จะเห็นได้ว่าบทบาทของผู้สอนในการเรียนรู้แบบนำตนเองนั้นถ้าจะให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ผู้สอนมีบทบาทหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแนะแนวทาง ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก ให้ความรู้ที่ไม่ใช่เพียงแต่สาระวิชา แต่เป็นทักษะและยุทธวิธีในการเรียน ต้องคอยกระตุ้น ให้กำลังใจและช่วยลดความกังวลและครุ้ยยต้องมีหน้าที่ประเมินผลการเรียนรู้ในภาพรวม ผลการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาเฉพาะและยังต้องประเมินลักษณะของบุคลิกภาพที่เกิดจากการเรียนรู้ตามกระบวนการการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วย จึงจะทำให้การศึกษากลายเป็นการศึกษาที่สมบูรณ์

ในส่วนของผู้เรียนเองนั้นการเรียนการสอนด้วยการนำตนเองมุ่งเน้นให้ผู้รับผิดชอบดูแลกิจกรรมการเรียนของตนเอง ซึ่งได้แก่การวางแผนการเรียนของตนเอง โดยอาศัยแหล่งทรัพยากรทางความรู้ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้แผนการเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติ อาจเป็นการอาศัยประสบการณ์ความชำนาญของผู้อื่นก็ได้ แต่เป็นความรับผิดชอบของผู้เรียนที่จะให้แน่ใจว่าจะได้มา ซึ่งคำตอบของคำถามที่ต้องการ (Boud. 1982) ซึ่งผู้เรียนจะต้องรับผิดชอบทั้งการควบคุมเนื้อหา กระบวนการ องค์ประกอบของบริบท และสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ของตน (Long. 1990 อ้างใน Baldonado. 1993) ดังนั้นเมื่อต้องการประสบความสำเร็จหลักจากตัดสินใจเลือกเรียนแล้ว ผู้เรียนอาจถามตนเองเพื่อให้ได้คำตอบสำหรับการวางแผน ดังนี้ (Cornwall. 1982)

1. จะเรียนรู้อย่างไร และเมื่อใดจึงจะเรียนรู้ได้เร็วที่สุด
2. จะมีวิธีการอะไรในการศึกษาเรื่องนั้น ๆ
3. จะใช้หนังสือหรือข้อมูลอะไรบ้าง
4. จะกำหนดจุดประสงค์เฉพาะในการศึกษาของตนเองอย่างไร
5. จะคาดหวังความรู้ ทักษะ และเจตคติอะไร
6. จะประเมินผลการเรียนของตนอย่างไร
7. จะใช้เกณฑ์อะไรตัดสินว่าประสบความสำเร็จหรือไม่

คำถามเหล่านี้ผู้สอนอาจตั้งให้ผู้เรียนได้ตอบหรือเตรียมของตัวเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เต็มที่

(2) รูปแบบการสอนที่สอดคล้องกับปัญหาและความเป็นจริงในสังคม (Problem – Based Approach)

ความหมาย

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem – Based Learning) คือ การศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาทำความเข้าใจเนื้อหาสาระและสร้างองค์ความรู้ขึ้นมาเพื่อให้ตรงและตอบคำถามที่จะใช้ในการแก้ปัญหาของสังคม รวมถึงกระบวนการที่จะช่วยให้ผู้เรียน ได้ค้นพบทางเลือกใหม่ ๆ ในระหว่างกระบวนการแก้ปัญหา นั้นอีกด้วย สิ่งที่เราเรียกว่าเป็นปัญหานั้น อาจมีส่วนประกอบ 3 ประการหลัก คือ (เมเยอร์. 1977 อ้างใน กุญชรী คำชาย. 2540) มีสภาพหรือปัญหานั้นปรากฏอยู่ต้องการให้สภาพหรือปัญหานั้นหมดไป และยังไม่มีความรู้หรือวิธีการที่ชัดเจนเพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพนั้น เมื่อนักคิดเผชิญกับปัญหา มักหาวิธีแก้ไขซึ่งสามารถกำหนดเป็นกระบวนการหรือขั้นตอนหลัก ๆ ได้ดังนี้ (Polya. 1986)

1. ขั้นทำความเข้าใจปัญหา ในขั้นนี้ผู้แก้ปัญหาต้องแสวงหาข้อมูลโดยการถามตนเองว่า เราต้องการอะไร เป้าหมายของเราคืออะไร และมีเงื่อนไขใดในการแก้ปัญหานี้
2. คิดทบทวนเพื่อวางแผน ในขั้นนี้ผู้แก้ปัญหาจะคิดถึงปัญหาที่คล้ายคลึงกันซึ่งเคยพบมาเพื่อจัดระบบปัญหาเสียใหม่ การคิดในขั้นนี้จะทำให้ได้กับปัญหาที่คล้าย ๆ กันนี้ เราเคยแก้ไขอย่างไร
3. การดำเนินการตามแผน ในขั้นนี้ผู้แก้ปัญหาจะพยายามแก้ปัญหตามแผนที่คิดไว้
4. การตรวจสอบผล ในขั้นนี้ผู้แก้ปัญหาจะประเมินผลที่ได้รับจากการใช้วิธีการแก้ปัญหาซึ่งอาจจะมีหลายวิธี โดยดูว่าผลที่ได้รับนั้นเป็นอย่างเดียวกับเป้าหมายที่ต้องการหรือไม่

ความสำคัญ

ชีวิตของเรานั้นจะพบว่าจะไม่มีความแบ่งที่เด่นชัดระหว่างขั้นตอนในการแก้ปัญหาแต่ละขั้นเหมือนที่เสนอไว้ ดังนั้นการเรียนรู้การแก้ปัญหาจึงเป็นสิ่งสำคัญ และที่มากกว่านั้นคือปัญหาแต่ละปัญหาอาจประกอบด้วยปัญหาย่อยอีกหลายปัญหาย่อย และอีกประการหนึ่ง สภาพปัญหาหลายอย่างก็ยังไม่ชัดเจน ซึ่งหมายถึงรวมถึงสภาพที่เป็นปัจจุบัน ข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเป้าหมายที่ต้องการ โดยเฉพาะปัญหาในชีวิตจริงส่วนใหญ่แล้วนั้นมักมีการแก้ไขแบบปลายเปิด คือ ไม่มีคำตอบที่ตายตัว ดังนั้นวิธีหนึ่งที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวนี้ คือเราต้องเข้าใจกระบวนการแก้ปัญหาที่กว้างขวางและหลากหลายรวมทั้งต้องกำหนดให้ได้ก่อนว่าเป้าหมายที่ต้องการหรือสภาพที่หมดปัญหานั้นเป็นอย่างไร (Rietman. 1963 อ้างใน กุญชรী คำชาย. 2540) นอกจากแนวคิดนี้แล้ว การที่จะทำให้ผู้เรียนกับปัญหาจริงที่เกิดขึ้นในสังคม ควบคู่ไปกับการใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา

กระบวนการ

แนวทางในการสอนเพื่อแก้ปัญหาในระดับอุดมศึกษานั้นอาจดำเนินการได้โดยให้ผู้เรียนได้กำหนดปัญหาขึ้นเอง หรือร่วมกันกำหนดระหว่างผู้สอนและผู้เรียน หลังจากนั้นจึงแสวงหาแนวทางแก้ไข ซึ่งอาจจะเป็นในรูปแบบของกรณีศึกษา (Case Study) ในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งอาจจะไปศึกษาในสถานการณ์ที่เป็นจริงของเรื่องนั้น (Experiential Learning) หรือเป็นสถานการณ์จำลองด้วยเทคโนโลยีต่าง ๆ แทนก็ได้ แต่รูปแบบและแนวทางต้องนำไปสู่การเข้าใจปัญหาและการแสวงหาแนวทางแก้ไข รวมถึงขั้นตอนการแก้ไขด้วยร่วมกันไป

ขั้นตอนการสอนในลักษณะการชี้แนะให้ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหา นั้น อาจดำเนินการได้บางประการ คือ

1. กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดถึงสภาพที่เป็นปัญหาทุกแง่มุม
2. เลือกปัญหาย่อย ๆ มาตรวจสอบพร้อมทั้งมองปัญหาอย่างรอบด้าน
3. คิดหาแหล่งข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา
4. เลือกแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้มากที่สุด
5. กำหนดขอบข่ายการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ไว้หลาย ๆ วิธี
6. เลือกแนวคิดที่คิดว่าจะนำไปสู่การแก้ปัญหาได้มากที่สุด ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นแนวคิดเดียว
7. คิดถึงทุกวิธีที่เป็นไปได้ในการแก้ปัญหา
8. เลือกวิธีที่เชื่อว่าแก้ปัญหามาทดสอบ
9. จินตนาการถึงสิ่งที่จะเป็นไปได้ทั้งหมด
10. ดำเนินการตอบปัญหาตามแนวทางที่วางไว้
11. วิเคราะห์แล้วตัดสินใจเลือกคำตอบสุดท้าย

การสอนโดยเน้นปัญหาและความเป็นจริงในสังคมนั้น นอกจากเป็นกระบวนการแก้ปัญหาทั้งระบบ ดังกล่าวมาแล้ว ยังสามารถใช้ปัญหามาเพื่อประกอบการศึกษาในกระบวนการอื่น ๆ ด้วย เช่น การวิจัยค้นคว้า การเน้นปัญหาที่แท้จริงในสังคม การเรียนรู้ด้วยตนเองควรต้องให้ผู้เรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหาด้วย และการพัฒนาความรู้ใหม่ต้องทำให้มองเห็นปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตพร้อมเตรียมทางแก้ด้วย

บทบาทของผู้สอนผู้เรียน

อย่างไรก็ดี การสอนการแก้ปัญหา นั้น บทบาทสำคัญของผู้สอนคือต้องให้โอกาสผู้เรียนได้เผชิญกับสภาพการณ์ที่เป็นปัญหาโดยปัญหานั้นควรสัมพันธ์กับแนวทางและหลักการที่ได้เรียนในชั้นเรียนด้วย ผู้สอนจะต้องช่วยให้ผู้เรียนระบุปัญหาและสภาพพื้นฐานของปัญหา เพื่อให้แก่นักเรียนแน่ใจว่ารู้จักและเข้าใจปัญหาก่อนลงมือแก้ไข และผู้สอนต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและระมัดระวังการเกิดอคติในการรับรู้ปัญหา ซึ่งอาจจะมีผลต่อการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาได้ด้วย ในส่วนของผู้เรียนก็จะต้องทำความเข้าใจถึงความสำคัญของปัญหาในชีวิตจริงของคนที่จะต้องเผชิญอยู่ตลอดเวลา นอกจากนั้นผู้เรียนในขณะนี้ยังต้องมีเพื่อได้ทางเลือกใหม่ ๆ เกิดขึ้นอีกด้วย

(3) รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ (Research – Based Approach)

การเรียนการสอนที่เน้นการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ (Research – Based Approach) เป็นวิธีการเรียนที่สนับสนุนการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเพราะเป็นการเรียนที่เน้นการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนโดยตรง

ความหมาย

การวิจัย หมายถึง การศึกษา ค้นคว้าหาข้อเท็จจริงอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ ที่ประกอบด้วยการกำหนดปัญหา การตั้งสมมติฐาน การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผลสรุปผล การเรียนการสอนที่เน้นการวิจัย (Research – Based Approach หรือ Research – Based Learning)

หมายถึงการสอนเนื้อหาวิชา เรื่องราว กระบวนการ ทักษะ และอื่น ๆ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนชนิดที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เนื้อหาหรือสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องการสอนนั้น โดยอาศัยพื้นฐานจากกระบวนการวิจัยที่ใช้การแสวงหาความรู้เป็นวิธีสอน (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2537)

การสอนที่เน้นการวิจัยถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพราะเป็นกระบวนการสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวของผู้เรียนอย่างแท้จริงเป็นการทดสอบความสามารถทางการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นการพัฒนากระบวนการแสวงหาความรู้ที่เรียน จะได้พัฒนาและสร้างขึ้นในตัวเองเขาจะพาไปสู่คุณภาพของบัณฑิตที่พร้อมสำหรับสังคมความรู้ต่อไปในอนาคต

กระบวนการ

รูปแบบการเรียนการสอนหรือกลวิธีที่ผู้สอนสามารถใช้ในการทำให้การวิจัยมาเกี่ยวข้องกับการสอน อาจแบ่งได้เป็น 4 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1. การสอนโดยใช้วิจัยเป็นวิธีสอน คือการให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติทำวิจัยในระดับต่าง ๆ เช่น การทำการทดลองในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ หรือห้องปฏิบัติการจิตวิทยา การศึกษารายกรณี (Case Study) การทำโครงการ การทำวิจัยเอกสาร การทำวิจัยฉบับเล็ก (Baby Research) การทำวิทยานิพนธ์และอื่น ๆ
2. การสอนโดยให้ผู้เรียนร่วมทำโครงการวิจัยกับอาจารย์หรือเป็นผู้ช่วยวิจัยในโครงการวิจัยของอาจารย์ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการทำงานร่วมในชั้นเรียนหรือนอกชั้นเรียนก็ได้
3. การสอนโดยให้ผู้เรียนศึกษางานวิจัยของอาจารย์ผู้สอนและของนักวิจัยชั้นนำในศาสตร์ที่ศึกษาเพื่อเรียนรู้ว่า อะไรคือ ความรู้ชายแดน (Frontier of Knowledge) ในศาสตร์ของตน เรียนรู้วิธีการตั้งโจทย์ปัญหา เรียนรู้หลักการและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยเรื่องนั้น ๆ เรียนรู้การนำผลการวิจัยไปใช้ และการวิจัยต่อไป เป็นต้น
4. การสอนโดยใช้ผลการวิจัยประกอบการสอน เป็นการให้ผู้เรียนได้รับรู้ว่า ทฤษฎีข้อความรู้ใหม่ ๆ ในศาสตร์ของตนขณะนี้เป็นอย่างไร และยังเป็นการสร้างศรัทธา ให้ผู้เรียนรู้สึกว่าคุณอาจารย์มีความทันสมัยทางวิชาการ ไม่ใช่สอนเหมือนเดิมอยู่ทุกปี ในส่วนของอาจารย์เองก็จะไม่รู้สึกเบื่อหน่ายที่สอนเนื้อหาเดิม ๆ ซ้ำซากอยู่ทุกปีอีกด้วย

ส่วนลำดับระดับความเข้มข้นของผู้เรียนที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกันกับการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัยที่เริ่มต้นจากระดับต่ำสุดคือ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2537)

ระดับที่ 1 ผู้เรียนศึกษาหลักการความรู้เบื้องต้นจากตำรา เอกสาร สื่อต่าง ๆ หรือจากคำบรรยายของอาจารย์ ซึ่งคงไม่ใช่การเรียนในลักษณะที่ อ่าน ฟังแล้วก็จบกันไป หากคงต้องมีการอภิปราย พูดคุยสนทนากันอย่างนักวิชาการอ่านแล้วคิดอย่างไร เห็นอย่างไร เพราะเหตุใด ในขั้นนี้คงต้องมีตำราพื้นฐาน (basic text) ในสาขาวิชาต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง แล้วมาพูดคุยอภิปรายกันในเชิงวิชาการในชั้นเรียนต่อไป

ระดับที่ 2 เป็นการเรียนรู้ผลการวิจัยจากการศึกษาด้วยตนเอง หรือจากคำบอกเล่าของอาจารย์ การเรียนการสอนในระดับนี้เริ่มเกี่ยวข้องกับตัวงานวิจัย กล่าวคือ ศึกษาข้อความรู้จากผลงานวิจัย คือการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองแล้วคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ถกเถียง พูดคุย สนทนาอย่างนักวิชาการอีกเช่นกัน

ระดับที่ 3 เป็นการเรียนรู้โดยศึกษาจากงานวิจัยโดยตรง การเรียนการสอนในระดับนี้เป็นการกระทำให้เนื้อหาวิชาและกระบวนการวิจัยผสมผสานไปด้วยกันได้ ผู้เรียนจะได้ศึกษาว่า ในศาสตร์ของคณานั้นเขาทำวิจัยหรือมีวิธีหาความรู้กันอย่างไร วิจัยเรื่องอะไรกันบ้าง ความรู้ชายแดนขณะนี้อยู่ที่ใด ผู้เรียนจะได้ศึกษางานวิจัยชั้นเยี่ยมที่อาจารย์คัดสรรทั้งในด้านของเนื้อหาสาระและระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกค้อง นอกจากนี้นักงานวิจัยทุกชั้นยังคงมีจุดอ่อนในบางประเด็น ซึ่งผู้เรียนจะได้ฝึกวิเคราะห์ วิจัย เสนอแนะแนวทางปรับปรุงงานวิจัยต่าง ๆ เหล่านั้นได้

ระดับที่ 4 เป็นการทำการงานเชิงวิจัย เมื่อเรียนรู้กระบวนการวิจัยในศาสตร์ของตนเอง โดยศึกษาจากตัวอย่างงานวิจัยต่าง ๆ ในระดับที่ 3 แล้ว ผู้เรียนควรสามารถทำการงานเชิงวิจัยด้วยตนเองได้ อาจเป็นการทำกรณีศึกษา การสำรวจหรืออย่างน้อยก็เป็นงานวิจัยเอกสาร ซึ่งน่าจะมีคุณค่ามากกว่า รายงานประเภทคัดลอก ตัดแปะ ที่เคยทำกันมา

ระดับที่ 5 เป็นการทำวิจัยเล็ก ๆ หรือทำวิจัยฉบับจิ๋ว (Baby Research) เพื่อให้ผู้เรียนได้คุ้นเคยกับกระบวนการวิจัยในลักษณะของการได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม ในขั้นนี้ ถือว่า เป็นแบบฝึกหัดในการทำวิจัย กล่าวคือ ยังไม่เน้นความใหม่ หรือ ความเป็นประโยชน์ของข้อความรู้จากผลงานวิจัยนี้เท่าใดนัก

ระดับที่ 6 เป็นการทำวิจัยภายใต้การนิเทศ และ/หรือ การเป็นผู้ช่วยวิจัยในโครงการวิจัยของอาจารย์ ผู้เรียนจะมีโอกาสสัมผัสกับการทำวิจัยจริง ๆ ภายใต้การนิเทศ ของอาจารย์เจ้าของโครงการ จะได้เรียนรู้ขั้นตอนการทำวิจัยด้วยการลงมือปฏิบัติ และยังได้ศึกษากระบวนการจัดการโครงการวิจัยอีกด้วย

ระดับที่ 7 เป็นการทำวิทยานิพนธ์ หรือ ทำวิจัยด้วยตนเอง เมื่อผู้เรียนมีประสบการณ์ การเกี่ยวข้องกับ การทำวิจัยถึงระดับหนึ่ง ก็ควรที่จะสามารถทำงานวิจัยได้ด้วยตนเอง ซึ่งถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการเรียนการสอนรูปแบบนี้

เราอาจสรุปภาพรวมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้
(ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. 2540)

แผนภูมิ 4 แสดงการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัย

รูปแบบ	1	2	3	4
แนวคิดพื้นฐาน	คำตอบ ↕ ฟัง	←→	←→	คำถาม ↕ หาเอง
เป้าหมาย	จำ / ทำ / ใช้	คิด / ค้น / แสวงหา (ข้อมูล / ปัญหา / แสวงหา / ติดตาม) ผลการสอน		
วิธีสอน	บรรยาย Lecture	นำอภิปราย Publication	แนะนำ Practice	ให้คำปรึกษา Research
บทบาทผู้สอน	ผู้ปฏิบัติ (Operator)	←→		ผู้จัดการ (Manager)

จากแผนภูมิ รูปแบบที่ 1 แนวคิดพื้นฐานต้องการให้ผู้เรียนฟังและรับคำตอบในเนื้อหาหลักโดยไม่ต้องทำเอง ไม่ต้องตั้งคำถามเอง ในขณะที่เป้าหมายของการสอนเพื่อการนำความรู้ไปใช้ มุ่งให้ผู้เรียนจำและใช้ ผู้สอนจะนำการวิจัยมาบรรยายให้ผู้เรียนฟัง เป็นการตอบคำถามที่มีอยู่ ส่วนรูปแบบที่ 2 ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกวิจัยจากที่วิจัยเองหรือค้นคว้ามาอภิปรายเพื่อแสวงหาความรู้และข้อมูลใหม่ ๆ มุ่งตั้งคำถามมากขึ้น สำหรับ รูปแบบที่ 3 ผู้สอนจะมีบทบาทในการแนะนำให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติการวิจัย เพื่อมุ่งหาความรู้ใหม่มากขึ้น และใน รูปแบบที่ 4 ผู้สอนจะเป็นแค่เพียงผู้จัดการให้คำปรึกษา ให้ผู้เรียนทำการวิจัยค้นคว้าด้วยตัวเองโดยการตั้งคำถามและให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเป็นสำคัญ

บทบาทของผู้สอนผู้เรียน

ในการเรียนการสอนเชิงการวิจัยค้นคว้านี้ถือว่าได้เป็นหัวใจหลักของการเรียนรู้ในระดับบัณฑิตศึกษา ผู้สอนควรได้วางแผนและเตรียมการเพื่อใช้ในขั้นตอนต่าง ๆ ให้หลากหลายสอดคล้องกับธรรมชาติของวิชาที่เรียน นอกจากนี้ผู้สอนยังควรเป็นผู้ทำการวิจัยด้วยตนเองด้วย เพื่อจะได้มีพื้นฐานแนวคิดและมีทักษะการวิจัยอย่างดีพอที่จะสื่อสารทำความเข้าใจกับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมถูกต้องและเต็มที่และพร้อมที่เปิดรับฟังความคิดเห็นและข้อวิจารณ์ของผู้เรียน ขณะเดียวกันผู้เรียนก็ต้องพัฒนาตัวเองให้รู้จักตั้งข้อสงสัยในสภาพแวดล้อมและปัญหาของสังคมอยู่เสมอ เพราะการสงสัยจะเป็นเบื้องต้นของการวิจัย นอกจากนั้นผู้เรียนยังต้องมีความละเอียดถี่ถ้วนกับข้อมูลที่ตนเองได้ศึกษาและวิเคราะห์ตีความตามข้อมูลที่ได้มาเป็นหลัก

(4) รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ (Critical – Based Approach)

ความหมาย

การวิเคราะห์ (Critical Thinking) อาจเรียกอีกคำได้ว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นกระบวนการทางปัญญาในการคิดพิจารณาใคร่ครวญเกี่ยวกับสภาพการณ์หรือข้อมูลอย่างมีเหตุผล โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ของตนเองในการสำรวจข้อมูล จนสามารถตัดสินใจประเมินหาข้อสรุปแก้ปัญหาก็ได้ ซึ่งมีเป้าหมายสอดคล้องกับเป้าหมายของการผลิตบัณฑิต ดังนั้น การสอนในเชิงของการคิดวิเคราะห์จึงเป็นการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสร้างความรู้และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ วิจารณ์ พิจารณาความรู้และเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล ถูกต้อง สามารถปรับตัวต่อสถานการณ์เผชิญปัญหาและตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

ความสำคัญ

ประโยชน์ของการพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ในระดับอุดมศึกษานั้นมีมากโดยจะทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะของผู้ที่มีความคิดวิเคราะห์วิจารณ์มากขึ้นซึ่งประกอบด้วย (Ennis. 1985 อ้างใน ทิศนา ขัมมณี. 2540)

1. เป็นผู้มีใจกว้าง คือยอมรับฟังและพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ยึดมั่น ถือมั่น ความคิดเห็นของตนเป็นหลัก และตัดสินใจด้วยการมีข้อมูลประกอบเพียงพอ
2. มีความไวต่อความรู้สึกของผู้อื่น เข้าใจผู้อื่น
3. เปลี่ยนความคิดเห็นที่ตนมีอยู่ได้ ถ้ามีข้อมูลที่มีเหตุผลมากกว่า
4. กระตือรือร้นในการค้นหาข้อมูล และความรู้
5. เป็นผู้ที่มีเหตุผล

หลักสำคัญของการสอนให้เกิดการวิเคราะห์ที่สำคัญที่สุดก็คือ การให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ด้วยตนเองให้มากที่สุดด้วยการยกปัญหา ยกคำถามยกเหตุการณ์ให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ ได้แสวงหาทางเลือกต่าง ๆ และวิเคราะห์ทางเลือกนั้นอย่างถี่ถ้วนและต้องมีการวิเคราะห์และถกเถียงอย่างสม่ำเสมอและลึกซึ้งอยู่ตลอดเวลา นอกจากนั้นยังต้องมีการประเมินข้อคิดและการวิเคราะห์นั้นอย่างเข้มข้นด้วยพร้อมกัน

การเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์นั้น ต้องการให้ผู้เรียนเกิดทักษะความสามารถคิดวิเคราะห์ ซึ่งมีความสามารถหลัก ๆ พอ สรุปได้ 4 ประการดังนี้ (กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ. 2542)

1. จะต้องมีชัดเจน (Clarity) ในประเด็นและเนื้อหาต่าง ๆ
2. การเลือกใช้ข้อมูลและความรู้จากแหล่งต่าง ๆ มีความสมเหตุสมผลเป็นที่ยอมรับ (Basis)
3. การสรุปอ้างอิง (Inference) กระบวนการสรุปที่ใช้คือ นิรนัย และอุปนัยซึ่งในการสรุปต้องคำนึงถึงการตัดสินใจคุณค่า (Value judgment) ด้วย
4. การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (Interaction) เป็นการปฏิสัมพันธ์เพื่อให้ได้ข้อมูลความรู้ ซึ่งต้องมีทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการ

การคิดวิเคราะห์ห้วงการเป็นกระบวนการ ซึ่งต้องเกิดขึ้นเป็นลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้ (เพ็ญพิสุทธิ์ เนคนานุรักษ์, 2536)

1. การระบุหรือทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหา ข้อคำถาม ข้ออ้างหรือข้อโต้แย้ง ซึ่งต้องอาศัยความสามารถในการพิจารณาข้อมูลหรือสถานการณ์ที่ปรากฏ เป็นการทำให้บุคคลเกิดความตระหนักว่า ปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นคืออะไร
2. การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่พิจารณาจากแหล่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ ซึ่งจะต้องอาศัยความสามารถในการรวบรวมข้อมูลในการสังเกตทั้งโดยตรงและทางอ้อม รวมทั้งการดึงข้อมูลจากประสบการณ์เดิมที่มีอยู่
3. การพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูลและระบุความพอเพียงของข้อมูล ซึ่งต้องอาศัยการพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มาของข้อมูลการประเมินความถูกต้องของข้อมูล และการพิจารณาความพอเพียงของข้อมูล
4. การระบุลักษณะข้อมูล โดยแยกแยะความแตกต่างของข้อมูลที่มีอยู่ว่าข้อมูลใดเป็นข้อคิดเห็น ข้อมูลใดเป็นข้อมูลที่แท้จริง และจัดลำดับความสำคัญของข้อมูล รวมทั้งการพิจารณาได้ถึงข้อตกลงเบื้องต้นที่อยู่เบื้องหลังข้อมูล การสังเคราะห์ และการระบุข้อสันนิษฐานเบื้องต้น
5. การตั้งสมมติฐาน เพื่อกำหนดขอบเขตแนวทางการพิจารณาหาข้อสรุปของข้อคำถามประเด็นปัญหาหรือข้อโต้แย้ง ซึ่งจะต้องอาศัยความสามารถในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงเหตุผลเพื่อนำมาตั้งสมมติฐาน
6. การลงข้อสรุป โดยพิจารณาเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมจากข้อมูลที่ปรากฏซึ่งต้องอาศัยความสามารถในการลงสรุป โดยการใช้เหตุผลทั้งอุปนัยและนิรนัย
7. การประเมินข้อสรุป เป็นการประเมินความสมเหตุสมผลข้อสรุป ซึ่งต้องอาศัยความสามารถในการวิเคราะห์และการประเมิน

บทบาทของผู้สอนผู้เรียน

การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการคิดนั้น ผู้สอนอาจวางแผนแนวทางได้เป็น 3 แนวทาง คือ 1. การสอนเพื่อให้เกิด (Teaching for thinking) เป็นการสอนเนื้อหาวิชาการโดยมีการเสริมหรือปรับเปลี่ยนเพื่อเพิ่มความสามารถในด้านการคิดของผู้เรียน 2. การสอนการคิด (Teaching of thinking) เป็นการสอนที่เน้นเกี่ยวกับกระบวนการทางสมองที่นำมาใช้ในการคิดโดยเฉพาะ เป็นการฝึกทักษะการคิด ลักษณะของงานที่นำมาใช้สอนมักไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาการเรียนที่เรียนในโรงเรียน แนวทางการสอนจะแตกต่างกันไปตามทฤษฎีและความเชื่อพื้นฐานของแต่ละคนที่จะนำมาพัฒนาเป็น โปรแกรมการสอน หรือ 3. การสอนเกี่ยวกับการคิด (Teaching about thinking) เป็นการสอนที่เน้นการใช้ทักษะการคิดเป็นเนื้อหาสาระของการสอนโดยกรช่วยเหลือให้ผู้เรียนได้รู้ และเข้าใจกระบวนการคิดของตนเองเพื่อให้เกิดทักษะการคิดที่เรียกว่า “metacognition” คือ รู้ว่าตนเองรู้อะไร ต้องการอะไร และยังไม่รู้อะไร ซึ่งผู้สอนจะต้องกำหนดเป้าหมายชัดเจน

แล้วพัฒนาวิธีการไปตามนั้น ส่วนผู้เรียนจะตระหนักคุณค่าของการคิดและฝึกฝนการคิดที่กว้างขวางหลากหลายอยู่เสมอ

(5) รูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้วิธีการสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญา (Crystal – Based Approach)

ความหมาย

การเรียนการสอน โดยการสร้างผลงานจากการตกผลึกทางปัญญาเป็นรูปแบบสำคัญที่น่าจะเหมาะสมกับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะระดับบัณฑิตศึกษาเป็นผู้ใหญ่ มีประสบการณ์เกี่ยวกับศาสตร์ที่ศึกษา มาในระดับหนึ่งแล้ว เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยแท้จริงด้วย เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ความรู้ ความคิดด้วยตนเอง โดยการรวบรวม ทำความเข้าใจ สรุป วิเคราะห์ และสังเคราะห์จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง

การสร้างผลงานที่จะสะท้อนการตกผลึกทางปัญญาได้ดีที่สุดคือการเขียนเพราะการเขียนเป็นเครื่องมือในการสื่อความคิด สื่อประสบการณ์ และอารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียนได้อย่างดี ผู้สอนมีบทบาทในการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดและมองในทางที่กว้างขึ้น การเรียนการสอนโดยการสร้างผลงานการเขียนจะได้ผลสมบูรณ์หากผู้สอนและผู้เรียนได้วิเคราะห์ผลงานร่วมกัน โดยผู้สอนควรสอดแทรกการสอนการคิด คำนิยาม และจริยธรรม รวมทั้งสื่อสารกับผู้เรียนเพื่อประเมินว่า กระบวนการถ่ายทอดการคิดของผู้เรียนที่เขียนมาสอดคล้องต้องตรงกันหรือไม่

กระบวนการ

การดำเนินการสอนในแนวนี้ควรเริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจกับผู้เรียนให้เข้าใจวัตถุประสงค์ของการสอนในแนวนี้นั้นก่อนว่ามีจุดมุ่งหมายอย่างไร ต้องการให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างไรและจะมีประโยชน์ต่อผู้เรียนในลักษณะใดบ้าง

หลังจากนั้นจึงมีการทำความเข้าใจในเนื้อหาและประเด็นหลัก ๆ ของรายวิชาว่าครอบคลุมประเด็นสำคัญอะไรบ้าง แล้วจัดแบ่งประเด็นออกเป็นประเด็นหลักประมาณ 4-5 ประเด็น

มอบหมายให้ผู้เรียนไปศึกษา วิเคราะห์เอกสาร แนวคิดตามประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้นให้กว้างขวางที่สุดเท่าที่จะกว้างได้โดยศึกษาจากงานวิจัยต่าง ๆ ประกอบด้วย

เสร็จแล้วให้ผู้เรียนพัฒนาแนวคิดในประเด็นต่าง ๆ นั้นแยกเป็นทีละประเด็นแล้วให้เขียนประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นผลงานในลักษณะที่เป็นแนวคิดของตนเองที่ได้ผ่านการกลั่นกรอง วิเคราะห์เจาะลึกจนตกผลึกทางความคิดของตนเองแล้ว เมื่อเขียนแล้วก็จะทำให้ผู้เรียนแต่ละคนนำเสนอในกลุ่มเพื่อให้เพื่อนผู้เรียนในกลุ่มได้ช่วยกันวิเคราะห์วิจารณ์อีกครั้งหนึ่ง ดำเนินการในลักษณะนี้ไปแต่ละประเด็นจนครบ 4-5 ประเด็นที่วางไว้แก่กัน

เมื่อจบแต่ละประเด็นผู้สอนควรจะต้องชี้แนะในเชิงเนื้อหาและกระบวนการเขียนของแต่ละคนให้ชัดเจนให้เห็นถึงจุดอ่อนจุดแข็งแต่ละคนเพื่อการเรียนรู้และการปรับแก้ไขในครั้งต่อไป

การเขียนประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้อาจจะเป็นประเด็นใหญ่หรือเล็กก็ได้ แล้วแต่ความเหมาะสมและการตกลงกันของผู้เรียน ผู้สอน และควรจะต้องให้ครอบคลุมประเด็นที่เป็นเนื้อหาวิชานั้น ๆ อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ด้วย

บทบาทของผู้สอนผู้เรียน

ในการสอนแนวนี้ผู้สอนจะต้องกำหนดเป้าหมายและทำความเข้าใจกับผู้เรียนให้ชัดเจนถึงวัตถุประสงค์และจุดหมาย จากนั้นจึงชี้แนะแนวทางการสร้างผลงานจากการเขียนในรูปแบบต่าง ๆ แล้วเพิ่มว่าเราต้องการแนวไหนจึงกำหนดให้ผู้เรียนดำเนินการ

ในส่วนของผู้เรียนเองต้องแสวงหา คิด และพัฒนาความคิดของตนเองครั้งแล้วครั้งเล่าจนเป็นภาพรวมของตนเอง แล้วจึงถ่ายทอดความคิดนั้นออกมาให้ชัดเจน พร้อมทั้งพร้อมที่จะรับเอาความคิดของคนอื่น ๆ เพื่อปรับแก้ความคิดของตนเองด้วย

เงื่อนไขที่จะช่วยให้กระบวนการทัศน์ใหม่ของการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาสำเร็จ

สังคมไทยกำลังประสบวิกฤตการณ์จากการที่โลกก้าวสู่ความเป็นสังคมแห่งความรู้ แดงคัลเลอร์แห่งความรู้ คือ มหาวิทยาลัยกลับไม่รู้สึกร้อนหนาวว่าไฟกำลังไหม้บ้าน (สิปปนนท์ เกตุทัต, 2543)

การเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนการสอนจะดีหรือไม่เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบในการเรียนรู้ทั้งหมดตั้งแต่ตัวครู ผู้เรียน อุปกรณ์การเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การบริหารจัดการที่กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนงบประมาณที่สนับสนุน ซึ่งสามารถแจกแจงรายละเอียดได้ ดังนี้

ปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวผู้สอน

ลักษณะการเรียนการสอนที่เปลี่ยนไปนี้ เป็นการเพิ่มบทบาทผู้เรียนมากขึ้น และการเปลี่ยนแปลงบทบาทของครู โดยผู้สอนจะมีบทบาทในการบรรยายน้อยลง แต่เปลี่ยนเป็นผู้อำนวยความสะดวกและชี้แนะเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ดังนั้นครูจึงควรปรับเปลี่ยนบทบาทตนเองไป ดังนี้

(1) ครูต้องปรับทัศนคติที่มีต่อการเรียนการสอนใหม่ ให้ยอมรับกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้ได้ ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนได้ประโยชน์ทั้งผู้เรียนและผู้สอน เพราะครูจะเป็นผู้ถ่ายทอดอุดมการณ์ที่ดีให้นักศึกษาต่อไป

(2) ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากเดิม เพราะครูเป็นบุคคลสำคัญในการจัดระบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์เป็น รู้จักคิด รู้วิธีการเรียน เพื่อการสามารถค้นคว้าด้วยตนเอง

(3) ครูต้องเป็นคนจัดหาและเสนอแนะสารสนเทศให้ผู้เรียนได้ทางเลือกที่เหมาะสมหรือต้องสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีซึ่งช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพ

(4) ครูต้องค้นคว้าวิจัยให้ได้รูปแบบวิธีการสอนที่เหมาะสมกับสถานการณ์

(5) ครูต้องใจกว้าง เพราะผู้เรียนมีอิสระในการรับความคิดเห็นจากครู

ปัจจัยที่เกี่ยวกับผู้เรียน

บทบาทที่เปลี่ยนไปของผู้เรียน คือการที่ต้องเรียนรู้ด้วยตัวเองมากขึ้น ดังนั้นผู้เรียนต้องเปลี่ยนบทบาทไปจากเดิม ดังนี้

- (1) ผู้เรียนต้องมีความรับผิดชอบในชีวิตของตนเองและมีเป้าหมายในการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้สำเร็จ เพราะผู้เรียนจะได้รับอิสระจากครูมากขึ้น
- (2) ผู้เรียนต้องมีความกระตือรือร้น ขวนขวายในการแสวงหาความรู้ เพื่อไปให้ถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้
- (3) ผู้เรียนต้องตระหนักในความซื่อสัตย์อย่างยั่งยืน ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น
- (4) ผู้เรียนต้องปรับตัวให้สามารถแสวงหาความรู้ และค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น โดยเฉพาะการใช้ทักษะใหม่ ๆ เกี่ยวกับการสืบค้นข้อมูล โดยเทคโนโลยีที่ทันสมัย
- (5) ผู้เรียนต้องมีความช่างสังเกต ช่างคิด เพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาในลักษณะการต่อยอดความรู้เดิมให้เกิดความรู้ใหม่ เพื่อพัฒนาต่อไป (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2541)

ปัจจัยทางด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน

การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นแกนกลางนั้นควรจัดเตรียมอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ซึ่งครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้

- (1) มีห้องสมุดที่มีประสิทธิภาพ ที่เป็นแหล่งที่รวบรวมข้อมูลทางวิชาการ ทั้งตำรา วารสาร วิทยานิพนธ์ทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ ทั้งเอกสารและอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีสัดส่วนเพียงพอแก่นักศึกษาในระดับอุดมศึกษา
- (2) อุปกรณ์การเรียนการสอนที่ต้องทันสมัย เช่น เทคโนโลยีการศึกษาและเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ และการบริหารที่คล่องตัว รวดเร็ว สะดวกไม่ซับซ้อนและเสียเวลาในการจัดการ
- (3) ศูนย์การเรียนรู้ที่เหมาะสมในแต่ละศาสตร์เพื่อให้มีกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของศาสตร์นั้น ๆ

สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่สนับสนุน และเอื้อต่อการเรียนรู้

บริบทที่เอื้อต่อการเรียนรู้มีความสำคัญต่อผลผลิตของบัณฑิต ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อมและการจัดบรรยากาศ ซึ่งได้แก่

- (1) การจัดการประชุมสัมมนาในระดับนานาชาติและระดับชาติที่เกี่ยวกับศาสตร์ที่เกี่ยวข้องโดยสะท้อนความก้าวหน้าทางวิชาการที่เกิดจากการวิจัยและ/หรือการร่วมสัมมนา เพื่อแก้ปัญหาสังคม
- (2) จัดเวทีวิพากษ์วิจารณ์ อภิปราย ถกเถียง เพื่อฝึกทักษะการแสดงความคิดเห็นและสร้างบรรยากาศประชาธิปไตยเชิงสร้างสรรค์โดยให้ผู้เรียนหรือนักศึกษาระดับบัณฑิตและบัณฑิตศึกษาได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น เสนอผลการวิจัยของผู้เรียนเอง
- (3) จัดเวทีแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการ โดยเฉพาะการใช้ประโยชน์จากการศึกษาหรือการวิจัยค้นคว้า

(4) จัดให้นิสิตนักศึกษาที่มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก เช่น อาจารย์จากมหาวิทยาลัยอื่น ภาครัฐกิจ นักการเมือง เป็นต้น โดยเป็นการเชิญบรรยายพิเศษหรือเชิญเป็นที่ปรึกษาช่วยดูแล วิทยานิพนธ์ เพื่อให้เรียนรู้สภาพจริงของสังคม

การบริหารจัดการที่กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอน เปรียบเหมือนเป็นการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการศึกษาแบบใหม่ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องใช้กลวิธีช่วยกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบางประการดังนี้

- (1) การให้รางวัล เช่น ให้รางวัลผู้สอนที่ใช้กระบวนการสอนที่สอดคล้องกับการเรียนการสอนที่เน้นการวิจัยเป็นหลักสำคัญ ผู้สอนที่มีนวัตกรรมการเรียนการสอนที่ดีเด่น ในการสร้างองค์ความรู้ เป็นต้น
- (2) การศึกษาฐานงานเกี่ยวกับการเรียนการสอนในแนวทางของสถาบันที่เน้นการวิจัย การคิด วิเคราะห์ การเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อเสริมสร้างกำลังใจและกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา
- (3) การเรียนรู้นอกสถานที่ เพื่อให้ผู้เรียนมีวิสัยทัศน์ที่กว้าง มองกว้างรอบด้าน คิดไกล และรอบรู้มองเห็นปัญหาของสังคมอย่างชัดเจน
- (4) การเรียนในสถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สถานการณ์จริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่จริงเพื่อการแก้ปัญหาที่ชัดเจน

งบประมาณที่สนับสนุน

การวางแผน และนโยบาย เกี่ยวกับการสนับสนุนงบประมาณในกิจกรรม/อุปกรณ์การเรียน การสอนที่จำเป็น เช่น ทุนสนับสนุนการวิจัย หรืองบประมาณสำหรับเทคโนโลยีการศึกษาและสารสนเทศ ที่จำเป็น (จรัส สุวรรณเวลา. 2535)

นโยบายของสถานศึกษา

สิ่งที่จำเป็นที่สุดคือทิศทางหรือนโยบายของผู้บริหารสถาบันนั้น ๆ ว่าจะให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงแนวทางการเรียนการสอนอย่างไรถ้าผู้บริหารเห็นความสำคัญของการปรับเปลี่ยนกระบวนการสอนก็จะส่งเสริมให้บรรยากาศภายในเป็นไปเพื่อการสอนดังกล่าวได้

ตอนที่ 2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม

ความหมายของคุณธรรม

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 198) ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า

คุณ หมายถึง ความดีที่มีประจำอยู่ในสิ่งนั้น ๆ **ความ** เกื้อกูล

ธรรม หมายถึง ความดี การทำดี ละความชั่วทั้งปวง

เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกัน “คุณธรรม” จึงมีความหมายว่า สภาพคุณงามความดี ความประพฤติที่ดี การทำให้เกิดคุณงามความดี อุปนิสัยอันดีงามซึ่งเป็นคุณสมบัติที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคล (ความดีที่อยู่ในตัวบุคคล) การทำดีนั้นจะต้องมุ่งกระทำทั้ง กาย วาจา และใจ เพื่อให้เกิดความสุขแก่ตนเองและผู้ร่วมงาน

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น) (2545 : 6) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ธรรมของคนเรา ถ้าพูดในทางปฏิบัติที่เป็นหลักเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน มีอยู่ 2 ประการ คือ

1. รู้ละ คือ รู้จักละสิ่งที่เป็นบาปเป็นอกุศล
2. รู้บำเพ็ญ คือ รู้จักบำเพ็ญในสิ่งที่เป็นบุญเป็นกุศล”

สมจิต ชีวปริชา (2544 : 12) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า “คุณธรรม หมายถึง ความดีงามที่มีอยู่ในจิตใจของบุคคล ได้แก่ ความเมตตากรุณา ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ ความเอื้อเฟื้อ ความกตัญญู ความพากเพียร ความเห็นอกเห็นใจ ความละอายต่อความชั่ว และความกล้าที่จะกระทำ ความดี สิ่งเหล่านี้ต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับจิตใจของบุคคลให้คงอยู่ตลอดไป จึงจะเรียกว่าเป็นคนมีคุณธรรมประจำใจ”

สุธรรม ชูสัตย์สกุล (2547 : 47) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า “คุณธรรม หมายถึง คุณสมบัติที่ดีที่มีอยู่ในจิตใจหรือวิญญาณของมนุษย์ เป็นลักษณะนิสัย เช่น ความกล้าหาญ ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม หรือมีศรัทธา ดังนั้นแล้ว คุณสมบัติที่ดีจึงเป็นคุณธรรมก็ต่อเมื่อมันเป็นลักษณะนิสัยที่เกิดขึ้นประจำตลอดชีวิตหรือเป็นลักษณะนิสัยถาวร ไม่ใช่เกิดขึ้นเพียงวันใดวันหนึ่งก็จะจัดเป็นคุณธรรม คุณธรรมแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. คุณธรรมด้านพุทธรปัญญา (Intellectual Virtues) หมายถึง ความสามารถในการใช้เหตุผลเพื่อแสวงหาความรู้เกี่ยวกับสิ่งสากลหรือความสามารถในการคิดค้นหาความจริงซึ่งเกิดจากการศึกษาเล่าเรียนหรือใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลในสิ่งต่าง ๆ ให้รู้ตามสภาวะความเป็นจริงซึ่งเกิดจากการศึกษาเล่าเรียนหรือใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลในสิ่งต่าง ๆ ให้รู้ตามสภาวะความเป็นจริง สามารถแยกแยะได้ ว่าอะไรดี อะไรชั่ว ซึ่งเป็นคุณธรรมของปัญญาภาคทฤษฎี

2. คุณธรรมด้านศีลธรรม (Moral Virtues) หมายถึง ความสามารถในการเลือกทำความดี ซึ่งเกิดจากการฝึกหัดปฏิบัติจนเป็นนิสัย เป็นการกระทำความดีหรือความถูกต้องอยู่เป็นประจำโดยการประพฤติปฏิบัติชอบเป็นนิจ ซึ่งเป็นผลมาจากนิสัยที่ได้สั่งสมมาทางด้านการทำความดี ความถูกต้องกับความสามารถประพฤติปฏิบัติชอบทั่วไปในชีวิตจริง”

พระครูนิพัทธปริยัติกิจ (2545 : 17) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า “คุณธรรม หมายถึง ความดีที่ทุกคนควรปฏิบัติตามข้อที่พระพุทธเจ้ากำหนดให้บุคคลทุกเพศทุกวัย ในสถานะและอาชีพต่าง ๆ จึงประพฤติปฏิบัติตามให้เป็นไป ในแนวเดียวกันและกันในทิศทางที่ถูกตามสายกลางมีสัมมาทิฐิ ความเห็นที่ถูกตามครรลองคลองธรรม เพราะคุณธรรมเกิดจากศีลธรรม คือ หลักระเบียบของพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่สร้างมนุษย์ให้มีคุณธรรมในหัวใจของมนุษย์ทุกยุคทุกภพทุกนามเพื่อหวังให้อยู่อย่างสงบสุข หรือที่เรียกว่าอยู่เย็นเป็นสุข”

พระมหาอดิสร ธีรสีโล (2540 : 55-56) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ว่า “คุณธรรม หมายถึง ความดีสูงสุดปลูกฝังอยู่ในอุปนิสัยอันดีงาม อยู่ในจิตสำนึก อยู่ในความรู้สึกผิชอบชั่วดี อันเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งควบคุมพฤติกรรมที่แสดงออก สอนองความปรารถนา

คุณธรรม หมายถึง การกระทำอันถูกต้องซึ่งเกิดจากความเข้าใจคุณค่าอันแท้จริงด้วยปัญญา

คุณธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นคุณหรือธรรม คือ ความดี หมายถึง คุณสมบัติทางกาย วาจา และใจที่เป็นคุณตรงกันข้ามกับที่เป็นโทษ”

ประภาศรี สีหอำไพ (2540 : 18) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า “คุณธรรม หมายถึง หลักธรรมที่สร้างความรู้สึกลึกซึ้งชอบชั่วดีในทางศีลธรรม มีความดีความงามภายใน จัดอยู่ในชั้นสมบูรณ์เต็มเปี่ยมไปด้วยความสุข ความยินดี”

สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก (2546 : 3-4) ได้ให้คำนิยามคุณธรรมไว้ว่า “ความคิดรวบยอดในความรู้สึกลึกซึ้งชอบชั่วดี อันเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้ง ควบคุมพฤติกรรมที่แสดงออก เพื่อสนองความปรารถนาที่เรามิได้อยู่ในประโยชน์ไม่ได้ หากเราไม่รู้ว่าสิ่งที่เรามิได้อยู่คืออะไรบ้าง และหากไม่มีความรู้ว่ายุติธรรมคืออะไร เราจะทำตัวให้เป็นคนยุติธรรมไม่ได้ คนที่ต้องการจะปฏิบัติหน้าที่ทางศาสนา คือ ผู้ที่ตนเองให้เป็นคนดีให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ดังนั้น ศาสนกิจ จึงหมายถึง การทำดีและการเคารพยกย่องคุณธรรม”

ขอบข่ายของคุณธรรม

โกสินทร์ รังสยาพันธ์ (2530 : 21) กล่าวถึง ขอบข่ายของคุณธรรม โดยอาศัยแนวคิดของอริสโตเติล (Aristotle) สรุปได้ว่า คุณธรรมเป็นสิ่งที่กลาง ๆ ระหว่างความไม่พอดีกับเกินพอดี เช่น ความกล้าหาญ อยู่ระหว่าง ความขี้ขลาดกับความขลาด ความเอื้อเฟื้อ อยู่ระหว่างความฟุ้งเฟ้อกับความตระหนี่ ความสุภาพ อยู่ระหว่าง ความขี้อายกับความไร้อาย เขาแบ่งคุณธรรมออกเป็น 2 ชนิด คือ (1) คุณธรรมทางสติปัญญา เป็นเรื่องของความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ หรือเป็นส่วนของวิญญาณที่มีเหตุผล (2) คุณธรรมทางศีลธรรม เป็นส่วนของวิญญาณที่ไม่มีเหตุผล เป็นจิตสำนึกที่สัมพันธ์กับเหตุผล เกิดจากนิสัยและไม่ได้มีมาโดยธรรมชาติ เป็นสิ่งตรงข้ามกับคุณธรรมทางปัญญา เป็นสิ่งที่อยู่ในรูปของคำสอนที่มุ่งให้กระทำด้วยความจงใจและเป็นไปเพื่อสิ่งที่ดีงาม คนที่มีคุณธรรม ลิทียู เลิศอรุณ (2522 : 10) ได้แบ่งคุณธรรมออกเป็น 2 ลักษณะ คือ (1) คุณธรรมทาส (Slave Morality) เป็นลักษณะคุณธรรมที่ยึดถือและประพฤติปฏิบัติ ตามแบบอย่างของผู้ที่ทรงไว้ซึ่งคุณงามความดี เช่น ถือตามแบบอย่างที่ดีจากครูอาวุโส ถือตามแบบอย่างที่ดีจากผู้บังคับบัญชา ถือแบบอย่างทศพิศราชธรรมของพระมหากษัตริย์ และถือแบบอย่างในการดำเนินชีวิต และคำสอนของพุทธองค์ หรือของพระเจ้า ในศาสนาที่ตนนับถือ (2) คุณธรรมแบบนาย (Master Morality) เป็นลักษณะคุณธรรมที่ยึดถือ และปฏิบัติตามมโนธรรมของตนเองที่ตนเห็นว่าถูกต้องและดีงาม โดยให้สอดคล้องกับปทัสสถานของสังคมและมีลักษณะเป็นกฎสากล (Universally approved) ด้วยพฤติกรรมที่มีลักษณะเป็นสากล คือ พฤติกรรมที่กระทำแล้วย่อมเกิดผลดีแก่ส่วนรวม เช่น การให้ความยุติธรรมแก่ผู้เกี่ยวข้อง

ความสำคัญของคุณธรรม

คุณธรรม เป็นปัจจัยที่สำคัญที่เสริมสร้างความสงบสุข และความเจริญให้แก่บุคคลเป็นส่วนตัวและแก่ประเทศชาติเป็นส่วนรวม ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2520 (2530 : 72) ว่า “การที่จะทำงานให้สัมฤทธิ์ผลที่

พึงปรารถนา คือที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรมด้วยนั้น จะอาศัยความรู้แต่เพียงอย่างเดียวมิได้ จำเป็นต้องอาศัย ความสุจริต ความบริสุทธิ์ใจ และความถูกต้องเป็นธรรม ประกอบด้วย เพราะเหตุว่าความรู้นั้นเป็นเครื่องยนต์ที่ทำให้วดยานเคลื่อนที่ไปได้ประการเดียว ส่วนคุณธรรมดังกล่าว เป็นเหมือนพวงมาลัยหรือหางเสือ ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะนำพาวดยานดำเนินไปถูกทางด้วยความสวัสดิ คือ ปลอดภัย จนบรรลุถึงจุดหมายที่พึงประสงค์”

ผู้รู้ทั้งหลายได้กล่าวไว้อันมีนัยบ่งบอกถึงความสำคัญของคุณธรรม (คงคา จุลกิจวัฒน์. 2546 : 16) มีดังนี้ (1) คุณธรรมเป็นพื้นฐานการแสดงออกของการกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งตนเองและต่อผู้อื่น คุณธรรมเป็นบ่อเกิดของจริยธรรมและเป็นแก่นของค่านิยม (2) คุณธรรมเป็นสิ่งที่งามที่ควรปลูกฝัง และดำรงรักษา (3) คุณธรรมนั้นผูกพันอยู่กับความสุข คือ คุณธรรม เป็นเหตุให้พบความสุขและสร้างความพอใจทางวิญญาณได้ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง (4) คุณธรรมนั้นเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการดำเนินกิจกรรมทุกอย่าง จึงควรสร้างคุณธรรมเพื่อนำมาซึ่งความเป็นอยู่ที่ดี และความเต็มสมบูรณ์ในชีวิต (5) คุณธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ผูกพันอยู่กับคนดีและความดี และคุณธรรมเป็นสิ่งที่อยู่ในความควบคุมของเรา (6) คุณธรรมเกี่ยวพันอยู่กับความเคยชินในการประพฤติติดกันข้ามกับกิเลส ซึ่งเป็นความเคยชินในการประพฤติชั่ว (7) คุณธรรมก่อให้เกิดคุณธรรมอื่น ๆ คือ เมื่อฝึกคุณธรรมใด คุณธรรมหนึ่งแล้ว ก็พลอยได้คุณธรรมอื่น ๆ ไปด้วย แต่ถ้าปล่อยให้กิเลสอย่างหนึ่งเกาะกุมกิเลสอีกอย่างก็เกิดตามาด้วยเช่นกัน (8) คุณธรรมเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ ผู้สนใจพัฒนาบุคลิกภาพจะต้องสนใจฝึกฝนคุณธรรมให้มั่นคงในการประพฤติดี ใครไม่ปลูกฝังคุณธรรม กิเลสก็จะเป็นเจ้าเรือน ยิ่งปลูกฝังคุณธรรมเท่าใด ก็ยิ่งจะมีความ โน้มเอียงที่จะทำความดีมากขึ้นเท่านั้น

สรุปว่า คุณธรรมนั้นก่อให้เกิด จริยธรรม ค่านิยมที่เหมาะสมตลอดจนความสุขความพอใจ คุณธรรมสร้างคนดีและความดี เป็นปัจจัยส่งเสริมวินัยของคน เช่นเดียวกับที่ธรรมเป็นเครื่องส่งเสริมศีลในทางศาสนา วินัยนั้นเป็นมาตรการบังคับภายนอกไม่มีอำนาจบังคับภายในจิตใจ ส่วนคุณธรรมเป็นคุณลักษณะที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ จึงจำเป็นต้องสร้างคุณธรรมให้มีในจิตใจข้าราชการ โดยเหมาะสมแก่การเป็นข้าราชการ การบริหารราชการและการส่งเสริมวินัยข้าราชการประชาชนทั่วไปและเยาวชนของชาติ

คุณสมบัติของผู้มีคุณธรรม

ผู้มีคุณธรรมตามทัศนะของผู้รู้ทั้งหลาย สามารถประมวลได้ว่าควรมีคุณสมบัติดังนี้ (พุทธทาสภิกขุ. 2527 : 89-105) (1) เป็นผู้มีความพอดี ไม่ขาด ไม่เกิน ความพอดี คือ ปฏิบัติอยู่ในทางสายกลาง ไม่ขาดไม่เกินไปมากไม่น้อย (2) เป็นผู้ที่กระทำด้วยเจตนาดี ด้วยความบริสุทธิ์ใจ และทำไปเพื่อสิ่งที่ดีงาม ไม่ใช่ทำด้วยการถูกบังคับหรือด้วยผลประโยชน์ใด ๆ (3) เป็นผู้ที่มิเหตุผลพอใจจะได้ปฏิบัติต่อผู้อื่น และเห็นประโยชน์ของผู้อื่นเป็นที่ตั้ง (4) เป็นผู้ที่มุ่งศาสนดีสุข หรือความสงบ ไม่ใช่มุ่งความสมบูรณ์พูนสุขเป็นที่ตั้ง (5) เป็นผู้ที่มีความพอรู้จักสถานะทางธรรมชาติเพื่อเห็นแก่ส่วนรวม แล้วปฏิบัติตามข้อผูกพันและหน้าที่ด้วยความเหมาะสมเป็นที่ตั้ง (6) เป็นผู้ที่มีนิสัยอันดีงามในการทำหน้าที่รับผิดชอบต่อหน้าที่และทำหน้าที่อย่างดีที่สุด (7) เป็นผู้ที่สามารถควบคุมแรงกระตุ้น และความอยากต่าง ๆ เอาไว้ได้ด้วยเหตุผล (8) เป็นผู้ที่ปฏิบัติตามกฎหรือมาตรการทางจริยธรรมได้เหมาะสมแก่กาลเทศะอยู่เสมอ

พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับคุณธรรม

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ทรงคุณอันประเสริฐ ตลอดช่วงเวลาอันยาวนานนับแต่เสด็จเถลิงถวัลราชสมบัติ ทรงปกครองแผ่นดิน โดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยามตลอดมา พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ล้วนมีค่าควรน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อความเป็นสิริมงคลในชีวิตทั้งสิ้น พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม (ทรงคา กุลกิจวัฒน์. 2546 : 19-20 และกรมวิชาการ. 2540 : 91-94) มีดังนี้

“ท่านมีหน้าที่สำคัญผูกพันอยู่ ที่จะต้องตอบแทนคุณของทุกฝ่ายที่ได้อุปการะช่วยเหลือการทดแทนคุณนั้นมิใช่สิ่งที่ยากนัก ถ้าท่านประพฤติตนดี มีสัมมาอาชีพะเป็นหลักฐาน เป็นที่เชิดชูวงศ์ตระกูล ก็เป็นการทดแทนคุณบิดามารดา ถ้าท่านหมั่นศึกษาค้นคว้าวิชาการให้มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมแก่กาลสมัย ก็เป็นการได้ทดแทนคุณครูบาอาจารย์ และในประการสุดท้าย ถ้าท่านตั้งใจทำงานทุกอย่างโดยถือประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัวแล้ว ก็เป็นการ ได้ทดแทนคุณประชาชนคนไทยทุกคน”

“ทุกคนจะเป็นนักเรียน จะเป็นนักศึกษา จะเป็นครูในสถาบันใด ตลอดจนประชาชนทั่วไปก็จะต้องสำนึกถึงข้อนี้ ซึ่งสำคัญ คือ คนไทยทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในวัยใด มีศาสนาใด มีอาชีพใดย่อมต้องช่วยซึ่งกันและกัน ช่วยกันอุ้มชูชาติบ้านเมือง คือส่วนรวมให้อยู่ได้”

“การที่จะทำงานให้สัมฤทธิ์ผลที่พึงปรารถนา คือ ที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรมด้วยนั้นจะอาศัยความรู้แต่เพียงอย่างเดียวมิได้จำเป็นต้องอาศัยความสุจริตความบริสุทธิ์ใจ และความถูกต้องเป็นธรรมประกอบด้วย เพราะเหตุว่าความรู้นั้นเป็นเหมือนเครื่องยนต์ ที่ทำให้ขบวนการเคลื่อนไปได้ประการเดียว ส่วนคุณธรรมดังกล่าวแล้ว เป็นเหมือนหนึ่งพวงมาลัยหรือหางเสือ ซึ่งเป็นปัจจัยที่นำพาให้ขบวนการดำเนินไปถูกทางด้วยความสวัสดิ คือความปลอดภัยจนบรรลุถึงจุดหมายที่พึงประสงค์”

“คุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับทุกคนนั้น ได้แก่ ความละเอียดซื่อสัตย์ สุจริต ทั้งในความคิดและการกระทำ ความกตัญญูรู้คุณชาติ บ้านเมือง และผู้ที่อุปการะตัวมา ความไม่เห็นแก่ตัว ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น หากแต่มีความจริงใจ มีความปรารถนาดีต่อกัน เอื้อเฟื้อกันตามฐานะและหน้าที่ และที่สำคัญอย่างมากก็คือ ความขยันหมั่นเพียรพยายามฝึกหัดประกอบการทำงานทั้งเล็ก ใหญ่ ง่าย ยาก ด้วยตนเอง ด้วยความตั้งใจ ไม่ทอดธุระเพื่อหาความสะดวกสบายจากการเกียจคร้าน ไม่มั่งก่าย หยาดปลาย สะเพร่า”

“การรักษาอิสรภาพและความเป็นไทยให้ดำรงมั่นคงยืนยาวไป ถือว่าเป็นกรณีกิจอันสำคัญสูงสุด นอกจากต้องอาศัยการบริหารประเทศที่ฉลาดสามารถ และสุจริตเป็นธรรมแล้ว ยังต้องอาศัยความร่วมมือสนับสนุนจากประชาชนทั้งประเทศด้วย คือประชาชนแต่ละคนจะต้องขวนขวายสร้างสรรค์ประโยชน์ และดำรงอยู่ในคุณธรรมอันสมควรแก่ฐานะของตน คุณธรรมที่ทุกคนควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติมีอยู่สี่ประการ ประการแรก คือการรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตัวเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ และเป็นธรรม ประการที่สอง คือ ควรรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติ ปฏิบัติอยู่ในความสัจความคตินั้น ประการที่สาม คือ การอดทน ออกกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสุจริตไม่ว่าด้วยเหตุประการใด ประการที่สี่ คือการรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อ

ประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง คุณธรรมสี่ประการนี้ ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝังและบำรุงให้เจริญงอกงามขึ้นโดยทั่วแล้วจะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุข ความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ดังประสงค์” (สำเนาพระราชพิธีการ. 2526 : 60-61)

ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระพงศ์ เจริญพันธุ์วงศ์ (2541) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา พบว่า

1. การสอนแทรกในการสอนรายวิชาต่าง ๆ ครูอาจารย์ผู้สอนในโรงเรียนได้ปลูกฝังคุณธรรม โดยในชั้นการนำเข้าสู่บทเรียนการสอนรายวิชาต่าง ๆ ได้พูดถึงเนื้อหาหรือกิจกรรมที่ครอบคลุมหมายถึงให้นักเรียนปฏิบัติได้มากน้อยเท่าไร โรงเรียนกำหนดการปลูกฝังคุณธรรมทุกด้าน ในการสอนเนื้อหาวิชาในทุกรายวิชาและทำทุกครั้งที่ทำการสอน ปัญหาที่พบส่วนมากจะเกิดจากตัวนักเรียนเอง คือ นักเรียนบางส่วนไม่ให้ความสนใจ อีกทั้งยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องดังกล่าวเท่าที่ควร การสอนแทรกคุณธรรมด้านต่าง ๆ ในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ยาก เนื่องจากอาจารย์ผู้สอนขาดเทคนิควิธีการปลูกฝังคุณธรรมด้านต่าง ๆ ซึ่งโรงเรียนแก้ปัญหาโดย จัดทำโครงการอบรมสัมมนาเทคนิควิธีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ครูอาจารย์

2. การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมโดยตรง โรงเรียนได้ดำเนินการโดยการสอนรายวิชาที่มีเนื้อหาด้านคุณธรรม จริยธรรม มีการใช้สื่อการสอนเพื่อปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม มีการอบรมหน้าเสาธง โดยครูแหวและครูที่ปรึกษา มีการอบรมประจำสัปดาห์ โดยคณะกรรมการงานคุณธรรมและจริยธรรม เชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้การอบรม มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาและวันสำคัญอื่น ๆ การจัดกิจกรรมค่ายพุทธบุตร แต่โรงเรียนขาดงบประมาณในการดำเนินการ นักเรียนบางส่วนยังไม่มีมีการปฏิบัติตามเป้าหมายเนื่องจากสื่อจากภายนอกมีอิทธิพล เช่น สื่อวิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ มีการลอกเลียนแบบในตัวอย่างที่ไม่เหมาะสม โรงเรียนได้แก้ปัญหาโดยการให้คำแนะนำในการเลือกสื่อ การเชิญวิทยากรมาให้การอบรมมากขึ้น และจัดสรรงบประมาณให้เพิ่มเติม

3. การบูรณาการกับวิถีชีวิตทั้งในและนอกโรงเรียน โรงเรียนได้มีการกำหนดกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกัน อาจารย์ทุกคนและนักเรียนร่วมมือกัน การจัดกิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ปัญหาสำคัญที่พบ คือ การจัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมไม่สามารถจัดได้ครบทุกระดับชั้น นักเรียนบางส่วนขาดความสนใจและไม่กระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนแก้ปัญหาโดย จัดให้มีป้ายคำเตือน คำสุภาษิต เพื่อปลูกฝังคุณธรรมด้านต่าง ๆ ขอความร่วมมือจากส่วนราชการ ชุมชนและวัด เพื่อกำหนดมาตรการและแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน

พระสมุทไทยสวัสดิ์ โสสันดา (2546) ได้ศึกษา การพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านวินัยของพระนิสิต วิทยาลัยสงฆ์นครพนม จังหวัดนครพนม ผลการวิจัย พบว่า ก่อนการดำเนินการพัฒนาพระนิสิตไม่ค่อยมีระเบียบวินัยเท่าที่ควร กล่าวคือ พระนิสิตยังไม่มีมาตรงต่อเวลา การแสดงความเคารพยังไม่ถูกต้องตามสถานการณ์ แม้กระทั่งการนุ่งห่มจีวรก็ยังไม่ถูกต้องตามหลักในการนุ่งห่มจีวร หลังจากการ

ดำเนินการพัฒนาโดยนิเทศแบบกัลยาณมิตรตามขั้นตอนวิจัยเชิงปฏิบัติการ 2 วงรอบแล้วปรากฏว่า พระนิสิตมีวินัยดีขึ้นในระดับที่น่าพอใจใน 4 ด้าน คือ ด้านประพฤตินิสัยในสมณะสาธูป ด้านการแสดงความเคารพ ด้านความสามัคคีและด้านการแต่งกาย ส่วนอีก 2 ด้าน คือ ด้านการตรงต่อเวลาและด้านความรับผิดชอบ พระนิสิตยังไม่สามารถปฏิบัติตนได้เป็นที่น่าพอใจเท่าที่ควร

ตารางผล คือนักทศ (2545) ได้ศึกษา การศึกษาแนวคิดการจัดทำหลักสูตรคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนอาชีวศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ผลการวิจัยพบว่า

1. ชื่อหลักสูตรและชื่อปริญญา ชื่อหลักสูตร คือ ครุศาสตร์อุตสาหกรรมคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน (Doctor of Education Program in Curriculum and Instruction) และชื่อปริญญา คือครุศาสตร์อุตสาหกรรมคุณวุฒิบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน)
2. ปรัชญาของหลักสูตร หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนสามารถผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เป็นผู้ผู้นำในการคิดและแก้ไขปัญหาในการพัฒนาการศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ที่จะนำไปสู่การสร้างและพัฒนาทางด้านหลักสูตร วิธีการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและการพัฒนาประเทศอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลบนพื้นฐานของความเป็นคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ
3. วัตถุประสงค์ทั่วไปของหลักสูตร ควรมุ่งเน้นการสร้างผู้นำทางวิชาการ มีความรู้ความสามารถขึ้นแก้ไขปัญหาวิจัย พัฒนาและบริหารจัดการหลักสูตรทั้งในด้านการสร้างและพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติเป็นผู้มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ มีคุณธรรมและจริยธรรม
4. วัตถุประสงค์เฉพาะของหลักสูตร สามารถผลิตบัณฑิตที่มีความเชี่ยวชาญ เฉพาะสาขาในการพัฒนาหลักสูตรและการสอน เป็นผู้ผู้นำในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อแสวงหานวัตกรรมใหม่ ที่จะนำไปใช้ในการค้นคว้า วิจัยสามารถเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีทันสมัยในการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ประเทศชาติ
5. คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา สำหรับผู้จบระดับปริญญาตรี ต้องได้รับเกียรตินิยมอันดับหนึ่งสำหรับผู้จบระดับปริญญาโท ต้องมีวุฒิทางการศึกษาหรือสาขาที่เกี่ยวข้องด้วยคะแนนเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า 3.5 หรือหากต่ำกว่า 3.5 ต้องมีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวข้องกับการศึกษาไม่น้อยกว่า 2 ปี และต้องเคยทำงานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์มาแล้วหรือมีผลงานวิจัยหรือมีประสบการณ์วิจัยในสายงานที่จะเข้าศึกษาเป็นที่ยอมรับของคณะกรรมการประจำหลักสูตร มีทักษะในการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและการศึกษาได้เป็นอย่างดี
6. วิธีคัดเลือกผู้เข้าศึกษา ควรคัดเลือกโดยการสอบข้อเขียนด้านความถนัด ความสามารถทางวิชาชีพและทางด้านภาษาอังกฤษ คัดเลือกจากประวัติการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน บทบาททางสังคม การสัมภาษณ์และมีผู้รับรองความสามารถและประสบการณ์การทำงาน

7. โครงสร้างของหลักสูตร แผนการศึกษาแบบ 1 ให้เป็นไปตามเกณฑ์หรือข้อกำหนดที่ทบวงมหาวิทยาลัยเป็นผู้กำหนด ส่วนแผนการศึกษาแบบ 2 สำหรับผู้เข้าศึกษาที่สำเร็จปริญญาตรี จะต้องทำวิทยานิพนธ์ไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต และศึกษางานรายวิชาอีกไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต โดยแบ่งเป็นวิชาบังคับ 18 หน่วยกิต วิชาเลือก 12 หน่วยกิต สำหรับผู้เข้าศึกษาที่สำเร็จปริญญาโท จะต้องทำวิทยานิพนธ์ไม่น้อยกว่า 36 หน่วยกิต และศึกษางานรายวิชาอีกไม่น้อยกว่า 27 หน่วยกิต โดยแบ่งเป็นวิชาบังคับ 15 หน่วยกิต วิชาเลือก 12 หน่วยกิต

8. เกณฑ์การประเมินผู้สำเร็จการศึกษา สำหรับเกณฑ์ความรู้ภาษาอังกฤษ ควรสอบผ่านทั้งข้อเขียนและปากเปล่าหรือสอบ TOEFL ได้คะแนนไม่ต่ำกว่า 500 และอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถเสนอผลงานเป็นภาษาอังกฤษได้ ส่วนเกณฑ์การสอบประมวลความรู้ ควรสอบผ่านการสอบวัดคุณสมบัติ (Qualifying Examination) ทั้งข้อเขียนและปากเปล่า และเกณฑ์มาตรฐานวิทยานิพนธ์ (Dissertation) ควรเป็นงานวิจัยที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพิ่มองค์ความรู้ในสาขาวิชาชีพสามารถนำไปปฏิบัติให้ทันกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงและมีความเหมาะสมที่จะได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารหรือสื่ออื่น ๆ

9. คุณลักษณะเด่นของผู้จบการศึกษา ควรเป็นนักวิชาการที่รอบรู้ เป็นผู้นำด้านความคิดและแสวงหานวัตกรรมใหม่ ๆ เป็นนักบริหารด้านการจัดการหลักสูตร เป็นนักวิจัยที่มีคุณภาพ สามารถเผยแพร่และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านวิชาการ ทางด้านหลักสูตรและการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเผยแพร่และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านวิชาการ ทางด้านหลักสูตรและการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

10. ระบบการประกันคุณภาพ สำหรับด้านการจัดการการเรียนการสอน จะต้องได้ผลการสอบไม่ต่ำกว่าระดับมาตรฐานที่กำหนด และผ่านการสอบวัดคุณสมบัติจึงจะมีสิทธิ์ขอทำวิทยานิพนธ์ได้ ส่วนการพัฒนาหลักสูตรจะมีการปรับปรุงหลักสูตรให้มีความก้าวหน้าทางวิชาการและสอดคล้องกับความต้องการกำลังคนของประเทศทุก ๆ 5 ปี และด้านการสอบวิทยานิพนธ์ มีคณะกรรมการการสอบอย่างน้อย 3 คน ประกอบด้วยอาจารย์ ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของวิทยานิพนธ์ อาจารย์หรือนักวิชาการ จากภายนอกสถาบัน โดยการจัดสันผลการสอบวิทยานิพนธ์ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ โดยการแต่งตั้งของบัณฑิตวิทยาลัยและเป็นไปตามระเบียบของบัณฑิตวิทยาลัย

สุกรี เทพชาติ (2541) ได้ศึกษาการวิเคราะห์แนวคิดทางการสอนของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) เพื่อพัฒนาปัญญาตามหลักพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า

แนวคิดทางการสอนเพื่อพัฒนาปัญญาตามหลักพุทธศาสนาประกอบด้วย 3 แนวทาง ได้แก่ การสอนเพื่อพัฒนามนุษย์ การสอนที่ส่งผลให้เกิดปัญญา และการสอนเพื่อให้เกิดปัญญาตามหลักไตรสิกขา แนวคิดทั้งสามเป็นกระบวนการสอนเพื่อพัฒนาปัญญาโดยตรง ซึ่งล้วนมีความต่อเนื่องและสอดคล้องกัน พระธรรมปิฎกเน้นว่าการสอนนั้นเป็นการฝึกฝน พัฒนาในลักษณะแบบองค์รวมที่เชื่อมโยงกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาปัญญาซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดอย่างมีระบบ มีเหตุผล เพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีงาม

นอกจากนี้ยังพบอีกว่าแนวคิดทั้ง 3 แนวทางสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน ได้เป็นอย่างดีโดยเริ่มตั้งแต่มีการวิเคราะห์จุดมุ่งหมายของการสอน การเลือกเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียน

การสอน และการประเมินผล รวมทั้งบทบาทและภาระหน้าที่ของครูที่นอกเหนือจากการสอน สุดท้ายผู้ศึกษาค้นคว้ายังพบอีกว่าแนวคิดทางการสอนเพื่อพัฒนาปัญญาที่มีมากกว่า 2500 ปี มีความเป็นสากลเข้ากับหลักการศึกษาได้ทุกยุคทุกสมัยอย่างเหมาะสม

มานิตย์ ลิทธิชัย (2540) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม จริยธรรมสำหรับนักศึกษาครุศาสตร์อุตสาหกรรม ผลการวิจัยพบว่า

เนื้อหาหลักสูตรฝึกอบรมจริยธรรมเชิงพุทธประกอบด้วยคุณธรรมสองประการคือ “สัทธา” กับ “บุญกิริยาวัตถุ 3 (ทาน ศีล ภาวนา)” เพื่อพัฒนาความเชื่อ กับการปฏิบัติเชิงพุทธ กิจกรรมการฝึกอบรมมีสี่ประเภท ใช้เวลา 26 ชั่วโมง ในเวลาสามวัน ฝึกอบรมนักศึกษาสองกลุ่มจำนวน 31 คน สุ่มเข้ากลุ่มทดลอง (ฝึก) 16 คน และกลุ่มควบคุม (ไม่ฝึก) 15 คน ใช้แผนแบบการทดลองแบบวัดก่อนและวัดหลังการฝึกอบรมเทียบกับกลุ่มควบคุม (Pre-test/Post-test Control Group Design) ติดตามผลหลังการฝึกอบรมในกลุ่มทดลองหนึ่ง และสอง เดือนวิเคราะห์ผลการฝึกด้วยสถิติค่าที

ผลการฝึกอบรมจริยธรรมนักศึกษาปรากฏว่า คะแนนลักษณะทางพุทธในกลุ่มทดลอง สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ ($t = 4.12, p < .001$) และได้พัฒนาลักษณะทางพุทธภายในกลุ่มทดลอง หลังฝึกสูงกว่าก่อนฝึกอย่างเชื่อมั่น ได้ ($t = 3.58, p < .01$) การติดตามผลในกลุ่มทดลองหลังฝึกอบรมพบว่า ลักษณะทางพุทธมีความคงทนแม้สิ้นสุดการฝึกอบรมแล้วสองเดือน แสดงว่าหลักสูตรฝึกอบรมจริยธรรมที่พัฒนาขึ้นนี้มีประสิทธิภาพ

ผลจากการฝึกอบรมจริยธรรมเชิงพุทธครั้งนี้พบว่า ได้พัฒนาลักษณะทางจิตของนักศึกษาเพิ่มขึ้นสามด้านอย่างมีนัยสำคัญหลังการฝึกอบรม ได้แก่ความเชื่ออำนาจในตน ($p < .001$) การมุ่งอนาคตควบคุมตน ($p < .01$) และสุขภาพจิต ($p < .05$) ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม นักศึกษาสามารถพัฒนา เหตุผลเชิงจริยธรรมขึ้นเองได้หลังการฝึกอบรมแล้วสองเดือนอย่างมีนัยสำคัญ ($p < .05$)

ประกอบ เกิดนิล (2532) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครู – อาจารย์ เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรมในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดกรมอาชีวศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความรับผิดชอบ ด้านการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา นักศึกษามีการปฏิบัติค่อนข้างดี ส่วนด้านความขยันหมั่นเพียรนั้น ผู้บริหารและครูอาจารย์ให้ความเห็นไม่ได้ว่าดีหรือไม่ดี ผู้บริหารและผู้สอนมีความเห็นสอดคล้องกันในด้านความรับผิดชอบว่า นักศึกษามีการปฏิบัติค่อนข้างดี ส่วนด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความขยันหมั่นเพียร การใช้ปัญญาในการแก้ปัญหามีความเห็นแตกต่างกัน โดยผู้บริหารเห็นว่านักศึกษามีการปฏิบัติดีกว่าความเห็นของผู้สอน และเมื่อทำการเปรียบเทียบกับกลุ่มอายุพบว่า ผู้สอนที่มีอายุสูงจะเห็นว่านักศึกษามีจริยธรรมด้านความมีระเบียบวินัย ด้านการใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาดีกว่าความคิดเห็นของผู้สอนที่มีอายุน้อย ส่วนด้านความรับผิดชอบ ด้านความขยันหมั่นเพียร มีความคิดเห็นสอดคล้องในระดับเดียวกัน คือ ค่อนข้างดีและแยกไม่ได้ว่าดีหรือไม่ดี

บราวน์ (Brown. 1989) ศึกษาการประเมินคุณภาพของโปรแกรมการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยหัวหน้างานวิชาของสถาบันใน 2 บริบท คือ ชนิดของสถาบันและสาขาวิชา เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม

ซึ่งหัวหน้างานวิชาการจากสถาบัน 3 แบบ คือ มหาวิทยาลัยวิจัย มหาวิทยาลัยสมบูรณแบบ และมหาวิทยาลัยทางด้านศิลปะจะตอบคำถามในตัวแปรที่เกี่ยวกับการประเมินคุณภาพของโปรแกรมใน 4 ด้าน คือ ด้านอาจารย์ ด้านนักศึกษา ด้านทรัพยากร และการมีส่วนร่วมในสังคม โดยเปรียบเทียบใน 3 สาขาวิชา คือ วิทยาศาสตร์ กายภาพ สังคมศาสตร์ และศิลปศึกษา ผลการศึกษาพบว่าการวัดคุณภาพตามการรับรู้ของหัวหน้างาน 3 วิชาจะแตกต่างกันทั้ง 4 ด้าน ในสถาบันแต่ละแบบ และแตกต่างกัน 3 ด้าน ในสาขาวิชา คือ ด้านอาจารย์ นักศึกษา และทรัพยากร นอกจากนี้ ผลการวิจัยชี้ว่าการวัดคุณภาพในระดับปริญญาตรีจะให้ความสำคัญกับคุณภาพการสอนมากกว่าการวิจัย ซึ่งแตกต่างกับการประเมินคุณภาพในการศึกษาระดับปริญญาเอกจะให้ความสำคัญกับการวิจัยมากกว่าการสอน จึงเห็นได้ว่าเกณฑ์การประเมินคุณภาพจะแตกต่างกันไปทั้งในลักษณะของสถาบัน สาขาวิชา และระดับปริญญา

บลูมิน (Blumin. 1988) ศึกษามิติเกณฑ์ และตัวบ่งชี้ในการประเมินคุณภาพของวิทยาลัยชุมชน โดยการศึกษาจากการวิเคราะห์เอกสาร (Content Analysis) จากเอกสารของวิทยาลัย และรายงานการประเมินตนเองของสถาบัน และจากการสัมภาษณ์อธิการของวิทยาลัยและคณะผู้บริหารขั้นตอนที่สาม เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย และค่าสหสัมพันธ์ พบว่า 1) การประเมินคุณภาพของสถาบันต้องใช้เกณฑ์หลายมิติ 2) ในการประเมินคุณภาพของวิทยาลัยชุมชน เกณฑ์ที่สำคัญมาก คือ มิติด้านเนื้อหา และทรัพยากร ส่วนมิติที่สำคัญน้อยที่สุด คือ มูลค่าเพิ่ม 4) ตัวบ่งชี้ในมิติด้านผลิตผล เนื้อหา และทรัพยากรถูกนำมาใช้มากที่สุด 5) เกณฑ์ในการชี้คุณภาพของสถาบันจะแตกต่างกันในแต่ละบริบท 6) ผู้บริหารจะมองคุณภาพในแต่ละด้านแตกต่างกัน ส่วนใหญ่แล้วจะมองคุณภาพในลักษณะของการดำเนินการมากที่สุด 7) เมื่อพูดถึงคุณภาพของสถาบัน ส่วนใหญ่มักจะนึกถึงคุณภาพของผลิตผล และชื่อเสียงมากที่สุด

ฮอฟแมน (Hoffman. 1986) ศึกษาความหมายของคุณภาพของการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในเวเนซุเอลาโดยการพัฒนาแบบวัดคุณภาพตามเกณฑ์ต่าง ๆ ที่แสดงถึงคุณลักษณะที่สำคัญของการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มาจากมติเอกฉันท์ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นผู้บริหารของมหาวิทยาลัยในเวเนซุเอลา จากนั้นใช้แบบสอบถามรอบที่สองเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญยอมรับ โดยกำหนดว่า 73% ของความคิดเห็นยอมรับว่าเป็นเกณฑ์ซึ่งแสดงคุณลักษณะที่สำคัญที่จะนำไปใช้สร้างเครื่องมือวัดคุณภาพการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ผู้วิจัยใช้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและคุณธรรมโดยดำเนินการวิจัยใน 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์จากเอกสาร บทความงานวิจัย ตลอดจนเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งครอบคลุมกระบวนการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

การเลือกผู้เชี่ยวชาญ

การศึกษาในขั้นตอนนี้ใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) โดยผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

- (1) เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการบริหารและการพัฒนาระบบการศึกษาในระดับอุดมศึกษา
- (2) เป็นผู้ปฏิบัติงานหรือเคยปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาระบบการศึกษา
- (3) เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้มีความรู้มีคุณธรรมและจริยธรรม

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นอาจารย์ ผู้บริหาร นักการศึกษา พระภิกษุ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตรในระดับอุดมศึกษา และได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ทรงความรู้ มีคุณธรรมและจริยธรรม

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นอาจารย์ ผู้บริหาร นักการศึกษา พระภิกษุ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการศึกษาและการพัฒนาหลักสูตรในระดับอุดมศึกษา จำนวน 25 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจคำตอบ

(Check List)

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลความคิดเห็นที่เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรม จริยธรรมในระดับอุดมศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรม จริยธรรมในระดับอุดมศึกษา เป็นแบบปลายเปิด (Open Ended)

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามโดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมและจริยธรรม จากเอกสารทางวิชาการ บทความ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม นำข้อมูลที่ได้มาประมวล สร้างแบบสอบถามเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ คุณธรรมและจริยธรรม ในระดับอุดมศึกษา โดยมีลำดับขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

การสร้างแบบสอบถามรอบที่ 1

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมและจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา เป็นแบบการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Conquency) มีคำตอบ คือ
 แนใจ มีค่า 1 หากผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าดัชนีบ่งชี้ข้อสรุปประกอบที่เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษา
 ไม่แน่ใจ มีค่า 0 หากผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่าใช้ดัชนีบ่งชี้ข้อสรุปประกอบที่เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษา
 แนใจว่าไม่ใช่ มีค่า -1 หากผู้ผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าไม่ใช่ดัชนีบ่งชี้ข้อสรุปประกอบที่เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษา

การหาคุณภาพแบบสอบถามรอบที่ 1

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านแบบสอบถาม (Subject Matter Specialist) จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และตรวจแก้ไขความชัดเจนของข้อคำถาม เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีคุณภาพดี

การเก็บรวบรวมข้อมูลรอบที่ 1

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ซึ่งผ่านการตรวจสอบด้านเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญด้านแบบสอบถามแล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลรอบที่ 1

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมมาได้จากผู้เชี่ยวชาญมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Conquency) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS-PC

การสร้างแบบสอบถามรอบที่ 2

ในการสร้างแบบสอบถามเพื่อถามผู้เชี่ยวชาญรอบที่ 2 ผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อคำถามจากแบบสอบถามรอบที่ 1 ซึ่งผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตอบ ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ซึ่งแสดง

ว่าข้อคำถามนั้นเป็นดัชนีบ่งชี้คุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยนำมาจัดทำเป็นแบบสอบถาม ส่วนข้อคำถามใดที่ผู้เชี่ยวชาญตอบและมีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.5 ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำมาจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับจริง

การจัดทำแบบสอบถามรอบที่ 2 ผู้วิจัยจัดทำในลักษณะสอบถามความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 25 คน เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมและจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ว่าดัชนีบ่งชี้ของแต่ละองค์ประกอบย่อย สอดคล้องกับระบบการศึกษาที่สอดคล้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อยู่ในระดับใด โดยใช้แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scales) 5 ระดับ คือ

5	หมายถึง	ดัชนีบ่งชี้มีความสอดคล้องกับระบบการศึกษา	อยู่ในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	ดัชนีบ่งชี้มีความสอดคล้องกับระบบการศึกษา	อยู่ในระดับมาก
3	หมายถึง	ดัชนีบ่งชี้มีความสอดคล้องกับระบบการศึกษา	อยู่ในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	ดัชนีบ่งชี้มีความสอดคล้องกับระบบการศึกษา	อยู่ในระดับน้อย
1	หมายถึง	ดัชนีบ่งชี้มีความสอดคล้องกับระบบการศึกษา	อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การหาคุณภาพของแบบสอบถามรอบที่ 2

ในการหาคุณภาพของแบบสอบถามในรอบที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

(1) การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item Discrimination) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับผู้เชี่ยวชาญ ที่ไม่ได้เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน แล้วนำมาหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้ร้อยละ 25 กลุ่มสูงและร้อยละ 25 กลุ่มต่ำ โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) (Edward 1957 :152) เลือกข้อคำถามที่มีค่าที่จากตารางตั้งแต่ 1.734 ขึ้นไปเป็นข้อคำถามที่นำมาใช้ในการวิจัยได้

(2) การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำข้อคำถามที่คัดเลือกจากการหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อแล้วมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ แบบสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1984 : 160) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS-PC ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.89

การเก็บรวบรวมข้อมูลรอบที่ 2

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ให้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 25 คน ตอบแบบสอบถามพร้อมนัดวันไปรับกลับคืนมา

การวิเคราะห์ข้อมูลรอบที่ 2

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมมาได้จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 25 คน มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS-PC

การเก็บรวบรวมข้อมูลรอบที่ 3

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาอีกรอบหนึ่ง โดยได้แสดงค่ามัธยฐาน (Median) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) พร้อมทั้งระบุตำแหน่งคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนไว้ทุกข้อ การตอบในรอบนี้ต้องการให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาพบว่า ยังคงยืนยันคำตอบตามตำแหน่งเดิม

หรือเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นใหม่ หลังจากนั้นนำคำตอบของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) อีกครั้งหนึ่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งศึกษาโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi-Technique) มาวิเคราะห์โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS-PC คำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) สำหรับคำถามแบบปลายเปิด ใช้วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาและสรุปประเด็นร่วมเพื่อนำไปใช้ประกอบการเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมและจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา

การพัฒนาแบบแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมและจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา

ผู้วิจัยนำผลจากการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่สอดคล้องกัน (Consensus) มาเป็นองค์ประกอบของการเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมและจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาความสอดคล้อง ดังนี้

(1) ค่ามัธยฐานที่คำนวณได้จากคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแปลความหมาย ดังนี้

- ค่ามัธยฐาน น้อยกว่า 3.00 หมายถึง คำนึงถึงความสอดคล้องกับองค์ประกอบของระบบการศึกษาอยู่ในระดับน้อย
- ค่ามัธยฐาน ตั้งแต่ 3.00-3.49 หมายถึง คำนึงถึงความสอดคล้องกับองค์ประกอบของระบบการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง
- ค่ามัธยฐาน ตั้งแต่ 3.50-4.49 หมายถึง คำนึงถึงความสอดคล้องกับองค์ประกอบของระบบการศึกษาอยู่ในระดับมาก
- ค่ามัธยฐาน ตั้งแต่ 4.50-5.00 หมายถึง คำนึงถึงความสอดคล้องกับองค์ประกอบของระบบการศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด

(1) เกณฑ์ในการพิจารณาความสอดคล้องของคำตอบที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ พิจารณาดังนี้

- ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ตั้งแต่ 0.00-0.99 หมายถึง คำตอบมีความหมายสอดคล้องกันสูงมาก
 - ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ตั้งแต่ 1.00-1.99 หมายถึง คำตอบมีความหมายสอดคล้องกันสูง
 - ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ตั้งแต่ 2.00-2.99 หมายถึง คำตอบมีความหมายสอดคล้องกันต่ำ
 - ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ตั้งแต่ 3.00-3.00 หมายถึง คำตอบมีความหมายสอดคล้องกัน
- (เกษม บุญอ่อน. 2532 : 85; มัย สุขเยี่ยม. 2535-58)

ผู้วิจัยนำผลจากการวิเคราะห์คำตอบของผู้เชี่ยวชาญในรอบสุดท้ายมาพิจารณาเลือกประเด็นองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และค่านึงถึงความสอดคล้องกับองค์ประกอบของระบบการศึกษาที่สอดคล้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเลือกเฉพาะความเห็นร่วมของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีความสอดคล้องกัน (consensus) โดยมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ตั้งแต่ 0.00-1.99 และมีค่ามัธยฐาน ตั้งแต่ระดับ 3.00 ขึ้นไป จากคำแนะนำหนักของ

ดัชนีบ่งชี้ตามองค์ประกอบที่กำหนดไว้ตั้งแต่ 1 ถึง 5 มาเป็นองค์ประกอบในการสร้างรูปแบบการพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมและจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นสถานภาพทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูล จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ และตำแหน่งทางการบริหาร หรือสถานะอื่น

ตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร อุปกรณ์การเรียนการสอนตำราเรียนและอาคารสถานที่ กระบวนการเรียนการสอน ระบบการบริหารจัดการ และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสถานภาพทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลจำแนกตาม เพศ คณะที่สังกัด วุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ และตำแหน่งทางการบริหาร หรือสถานะอื่น แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลจำแนกตามเพศ คณะที่สังกัด วุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ และตำแหน่งทางการบริหารหรือสถานะอื่น

สถานภาพ		จำนวน	ร้อยละ
เพศ			
ชาย		15	60.00
หญิง		10	40.00
คณะที่สังกัด			
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี		5	20.00
คณะบริหารธุรกิจ		3	12.00
คณะวิศวกรรมศาสตร์		3	12.00
คณะศิลปศาสตร์		3	12.00
คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์/คหกรรมศาสตร์		3	12.00
คณะครุศาสตร์/ครุศาสตร์อุตสาหกรรม		4	16.00
คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอ		3	12.00
วัด		1	4.00

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
วุฒิการศึกษา		
ปริญญาโท	20	80.00
ปริญญาเอก	5	20.00
ตำแหน่งทางวิชาการ		
อาจารย์	13	52.00
ผู้ช่วยศาสตราจารย์	10	40.00
รองศาสตราจารย์	1	4.00
พระภิกษุ	1	4.00
ตำแหน่งทางการบริหารหรือสถานะอื่น		
รองอธิการบดี	3	12.00
ผู้ช่วยอธิการบดี	1	4.00
คณะบดี/ผู้อำนวยการ	4	16.00
รองคณะบดี/รองผู้อำนวยการ	5	20.00
ผู้ช่วยคณะบดี	2	8.00
หัวหน้าภาควิชา/สาขาวิชา	5	20.00
อาจารย์ผู้สอน	4	16.00
พระภิกษุ	1	4.00

จากตารางที่ 1 แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 25 คน เป็นเพศชาย 15 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 เป็นเพศหญิง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 สังกัด คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 คณะบริหารธุรกิจ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 คณะวิศวกรรมศาสตร์ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 คณะศิลปศาสตร์ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์/คหกรรมศาสตร์ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 12 คณะครุศาสตร์/ครุศาสตร์อุตสาหกรรม จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 16.00 คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 และเป็นพระภิกษุ จำนวน 1 รูป คิดเป็นร้อยละ 4.00 มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00 และระดับปริญญาเอก จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 มีตำแหน่งทางวิชาการเป็นอาจารย์ จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 52.00 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองศาสตราจารย์ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00 และพระภิกษุ จำนวน 1 รูป คิดเป็นร้อยละ 4.00 และมีตำแหน่งทางการบริหารหรือสถานะอื่น คือ เป็นรองอธิการบดี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 ผู้ช่วยอธิการบดี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00 คณะบดี/ผู้อำนวยการ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 16.00 รองคณะบดี/รองผู้อำนวยการ จำนวน 5 คน คิดเป็น

ร้อยละ 20.00 ผู้ช่วยคณะบดี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 8.00 หัวหน้าภาควิชา/สาขาวิชา จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 อาจารย์ผู้สอน จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 16.00 และเป็นพระภิกษุจำนวน 1 รูป คิดเป็นร้อยละ 4.00

ตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร เนื้อหาหลักสูตร อุปกรณ์การเรียนการสอน ดำเนินและอาคารสถานที่ กระบวนการเรียนการสอน ระบบการบริหารจัดการ และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมศึกษา ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงในตารางที่ 2-10

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

ในตอนี่ 2 ผู้วิจัยพัฒนารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา โดยใช้แบบสอบถาม ถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารระดับต่าง ๆ อาจารย์ผู้สอนที่มีประสบการณ์ของมหาวิทยาลัยในสังกัดคณะกรรมการอุดมศึกษาและพระภิกษุ โดยดำเนินการ 2 รอบ ดังนี้

รอบที่ 1 นำแบบสอบถามไปถามผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 คน ได้รับคืนมา จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 93.33 นำคำตอบที่ได้มาหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range)

รอบที่ 2 นำแบบสอบถามที่ได้วิเคราะห์แล้วในรอบที่ 1 มาแสดงค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) พร้อมทั้งแสดงตำแหน่งคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนที่ตอบไว้ในรอบที่ 1 จากนั้นส่งแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 28 คน พิจารณาทบทวนคำตอบอีกครั้งว่า ยังคงยืนยันคำตอบตามตำแหน่งเดิม หรือเปลี่ยนแปลงความคิดใหม่ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 25 ฉบับ นำคำตอบมาคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) เช่นเดียวกับรอบที่ 1 อีกครั้งหนึ่ง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน (Consensus) โดยคำตอบทุกข้อมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ตั้งแต่ 0-2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงในตารางที่ 2-10 ดังนี้

ตารางที่ 2 ระดับความคิดเห็นขององค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

องค์ประกอบ	ระดับความคิดเห็น		
	มัชฌิมาน	IR	ระดับ
1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4	1.50	มาก
2. โครงสร้างหลักสูตร	4	1.50	มาก
3. เนื้อหาของหลักสูตร	5	1.50	มากที่สุด
4. อุปกรณ์การเรียนการสอนตำราเรียนและอาคารสถานที่	4	1.50	มาก
5. กระบวนการเรียนการสอน	4	1.50	มาก
6. ระบบการบริหารจัดการ	4	1.50	มาก
7. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษา	4	1.50	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมและจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ได้แก่ องค์ประกอบด้าน จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร อุปกรณ์การเรียนการสอนตำราเรียนและอาคารสถานที่ กระบวนการเรียนการสอน ระบบการบริหารจัดการ และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษา เกือบทุกองค์ประกอบ มีความคิดเห็นในระดับมาก ยกเว้น องค์ประกอบด้าน เนื้อหาของหลักสูตร ที่มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 3 ระดับความคิดเห็นขององค์ประกอบด้าน จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ของรูปแบบการพัฒนา
 ทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรม จริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	ระดับความคิดเห็น		
	มาตรฐาน	IR	ระดับ
1. เขียนจุดมุ่งหมายให้ชัดเจน	5	1.00	มากที่สุด
2. เขียนจุดมุ่งหมายให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน	4	1.00	มาก
3. หลักสูตรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	4	1.00	มาก
4. หลักสูตรส่งเสริมให้เป็นผู้คิดและวิเคราะห์สถานการณ์	4	1.50	มาก
ได้อย่างมีเหตุผล			
5. หลักสูตรส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า	4	1.00	มาก
ได้อย่างเหมาะสม			
6. หลักสูตรส่งเสริมให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และสังคม	4	1.50	มาก
7. หลักสูตรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต	5	1.50	มากที่สุด
8. หลักสูตรส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถวางแผนเพื่อ	4	1.00	มาก
ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ			
9. หลักสูตรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรมและจริยธรรม	5	1.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบด้านจุดมุ่งหมายของ
 หลักสูตร ของรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมและจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา มี
 ความคิดเห็นรายข้อในระดับมากเกือบทุกข้อ ยกเว้นรายข้อเกี่ยวกับการเขียนจุดมุ่งหมายให้มีความชัดเจน
 หลักสูตรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต และหลักสูตรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรมและจริยธรรมที่มี
 ความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 4 ระดับความคิดเห็นขององค์ประกอบด้าน โครงสร้างหลักสูตร ของรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

โครงสร้างหลักสูตร	ระดับความคิดเห็น		
	มาตรฐาน	IR	ระดับ
1. หลักสูตรปริญญาตรี (4 ปี) ให้มีจำนวนหน่วยกิต รวมไม่น้อยกว่า 120 หน่วยกิต มีความเหมาะสม	4	1.50	มาก
2. หลักสูตรปริญญาตรี (4 ปี) ใช้เวลาศึกษาไม่เกิน 8 ปีการศึกษา มีความเหมาะสม	4	1.00	มาก
3. หลักสูตรปริญญาตรี (5 ปี) ให้มีจำนวนหน่วยกิต รวมไม่น้อยกว่า 150 หน่วยกิต มีความเหมาะสม	4	1.50	มาก
4. หลักสูตรปริญญาตรี (5 ปี) ใช้เวลาศึกษาไม่เกิน 10 ปีการศึกษา มีความเหมาะสม	4	1.50	มาก
5. หลักสูตรปริญญาตรี (6 ปี) ให้มีจำนวนหน่วยกิต รวมไม่น้อยกว่า 180 หน่วยกิต มีความเหมาะสม	4	1.50	มาก
6. หลักสูตรปริญญาตรี (6 ปี) ใช้เวลาศึกษาไม่เกิน 12 ปีการศึกษา มีความเหมาะสม	4	1.50	มาก
7. หลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) ให้มีจำนวนหน่วยกิต รวมไม่น้อยกว่า 72 หน่วยกิต มีความเหมาะสม	4	1.00	มาก
8. หลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) ใช้เวลาศึกษาไม่เกิน 4 ปีการศึกษา มีความเหมาะสม	4	1.00	มาก
9. หมวดวิชาศึกษาทั่วไปทุกหลักสูตรระดับปริญญาตรี กำหนดให้มีจำนวนหน่วยกิตรวม ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต มีความเหมาะสม	4	1.00	มาก
10. หมวดวิชาชีพเฉพาะ หลักสูตรปริญญาตรี (4 ปี) ให้มีจำนวน หน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 84 หน่วยกิต มีความเหมาะสม	4	1.00	มาก
11. หมวดวิชาชีพเฉพาะ หลักสูตรปริญญาตรี (5 ปี) ให้มีจำนวน หน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 114 หน่วยกิต มีความเหมาะสม	4	1.50	มาก
12. หมวดวิชาชีพเฉพาะหลักสูตรปริญญาตรี (6 ปี) ให้มีจำนวน หน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 144 หน่วยกิต มีความเหมาะสม	4	1.50	มาก

ตารางที่ 4 (ต่อ)

โครงสร้างหลักสูตร	ระดับความคิดเห็น		
	มัธยมศึกษา	IR	ระดับ
13. หมวดวิชาชีพเฉพาะ หลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง)	4	1.50	มาก
ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 42 หน่วยกิต			
มีความเหมาะสม			
14. หมวดวิชาเลือกเสรี ทุกหลักสูตรระดับปริญญาตรี ให้มีจำนวน	4	1.50	มาก
หน่วยกิต ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต มีความเหมาะสม			
15. ทุกหลักสูตรควรกำหนดให้มีระบบประกันคุณภาพ	4	1.00	มาก
ของหลักสูตรอย่างชัดเจน			
16. ทุกหลักสูตรควรกำหนดให้มีรายวิชาที่เกี่ยวกับการพัฒนา	5	1.00	มากที่สุด
คุณธรรมจริยธรรมนักศึกษา			

จากตารางที่ 4 แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าองค์ประกอบด้าน โครงสร้างหลักสูตร ของรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา มีความคิดเห็นรายข้อในระดับมากเกือบทุกข้อยกเว้น รายข้อเกี่ยวกับทุกหลักสูตรควรกำหนดให้มีรายวิชาที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษาที่มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 5 ระดับความคิดเห็นขององค์ประกอบด้าน เนื้อหาของหลักสูตร ของรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

เนื้อหาของหลักสูตร	ระดับความคิดเห็น		
	มาตรฐาน	IR	ระดับ
1. เนื้อหารายวิชาต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย	5	1.00	มากที่สุด
2. เนื้อหาวิชาแต่ละวิชามีปริมาณเหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิต	5	0.50	มากที่สุด
3. เนื้อหาวิชาแต่ละวิชาเหมาะสมกับเวลาเรียน	5	0.50	มากที่สุด
4. เนื้อหาวิชาชีพเฉพาะสาขาต้องเน้นให้นักศึกษามีความรู้จริง	4	0.50	มาก
5. เนื้อหาวิชาต้องมีความทันสมัยและเหมาะสมกับสภาพการณ์	5	1.00	มากที่สุด
ปัจจุบัน			
6. เนื้อหาวิชาสอดคล้องกับความต้องการของสังคม	5	1.00	มากที่สุด
7. เนื้อหาวิชายืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม	5	1.00	มากที่สุด
8. เนื้อหาวิชามีลักษณะที่กระตุ้นให้นักศึกษามีความกระตือรือร้น	5	1.00	มากที่สุด
ไฝหาความรู้อยู่เสมอ			
9. เนื้อหาวิชามีลักษณะที่ส่งเสริมให้นักศึกษามีคุณธรรมจริยธรรม/	5	1.00	มากที่สุด
จรรยาบรรณในวิชาชีพ			
10. เนื้อหาวิชาส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม	4	1.00	มาก

จากตารางที่ 5 แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าองค์ประกอบด้านเนื้อหาของหลักสูตร ของรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา มีความคิดเห็นรายชื่อในระดับมากที่สุดเกือบทุกข้อ ยกเว้น รายข้อเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาชีพเฉพาะสาขาต้องเน้นให้นักศึกษามีความรู้จริง และเนื้อหาวิชาส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม ที่มีความคิดเห็นในระดับมาก

ตารางที่ 6 ระดับความคิดเห็นขององค์ประกอบด้านอุปกรณ์การเรียนการสอนตำราเรียนและอาคารสถานที่
ของรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา
ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

อุปกรณ์การเรียนการสอนตำราเรียนและอาคารสถานที่	ระดับความคิดเห็น		
	มาตรฐาน	IR	ระดับ
1. มีอุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างเพียงพอ	4	1.00	มาก
2. มีอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย	4	1.00	มาก
3. มีบริการวัสดุอุปกรณ์อย่างเหมาะสมและเพียงพอ	4	1.00	มาก
4. มีเอกสารและตำราเพื่อประกอบการศึกษาค้นคว้าในวิทยบริการ อย่างเพียงพอ	4	1.00	มาก
5. มีเอกสารประกอบการสอนทุกรายวิชาอย่างเหมาะสม และทันสมัย	4	1.00	มาก
6. ห้องเรียนมีบรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสม	4	1.00	มาก
7. มีการจัดห้องปฏิบัติการสอดคล้องกับลักษณะเนื้อหา	4	1.50	มาก
8. ขนาดของห้องเรียนเหมาะสมกับจำนวนผู้เรียน	4	1.50	มาก
9. มีห้องสำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง	4	1.50	มาก
10. มีมุมสำหรับพักผ่อนของนักศึกษา	4	1.50	มาก
11. มีห้อง/อาคารสำหรับการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ของนักศึกษา	4	1.50	มาก

จากตารางที่ 6 แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบด้านอุปกรณ์การเรียน
การสอนตำราเรียนและอาคารสถานที่ของรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมจริยธรรม
ในระดับอุดมศึกษามีความคิดเห็นรายชื่อในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ 7 ระดับความคิดเห็นขององค์ประกอบด้าน กระบวนการเรียนการสอน ของรูปแบบการพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษาตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

กระบวนการเรียนการสอน	ระดับความคิดเห็น		
	มาตรฐาน	IR	ระดับ
1. มีการชี้แจงรายละเอียดจุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรม การเรียนการสอน และการประเมินผลในชั่วโมงแรกของการสอนอย่างชัดเจน	4	1.00	มาก
2. ผู้สอนมีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดี	4	1.00	มาก
3. ผู้สอนมีความรู้ในวิชาที่สอนเป็นอย่างดี	5	1.00	มากที่สุด
4. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา	4	1.00	มาก
5. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้สอนและผู้เรียนมีบทบาทในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน	4	1.00	มาก
6. บรรยากาศในการเรียนการสอนควรเป็นบรรยากาศที่ก่อให้เกิดความสุขทั้งผู้สอนและผู้เรียน	4	1.00	มาก
7. ไม่ควรเป็นการบ่งชี้ บังคับ แต่ควรเป็นการชี้ชวน ชี้แนะ และกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้	4	1.00	มาก
8. ผู้สอนและผู้เรียนมีโอกาสประเมินผลร่วมกัน	4	1.00	มาก
9. การประเมินผลเน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าประเมินผลในเนื้อหาวิชา	4	1.00	มาก
10. ผู้สอนควรเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้มากกว่าผู้ถ่ายทอดความรู้	4	1.00	มาก
11. มีการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม	4	1.00	มาก
12. มีกิจกรรมส่งเสริมความู้และทักษะนอกชั้นเรียน	4	1.00	มาก
13. มีการเปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นและซักถาม	4	0.50	มาก
14. มีการจัดสภาพการณ์และวางเงื่อนไขให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด	4	1.00	มาก
15. ผู้เรียนต้องรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้	4	0.50	มาก

ตารางที่ 7 (ต่อ)

กระบวนการเรียนการสอน	ระดับความคิดเห็น		
	มัธยมศึกษา	IR	ระดับ
16. มีการจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในสถาบันฯ ให้เป็น บรรยากาศของการเรียนรู้	4	1.00	มาก
17. มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษาในเวลาเรียน	4	1.00	มาก
18. มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลรายวิชาอย่างเหมาะสม	4	0.50	มาก
19. มีการประเมินผลการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ	4	1.00	มาก
20. มีการฝึกงาน/ฝึกประสบการณ์ สอดคล้องกับสาขาวิชาที่เรียน	4	1.00	มากที่สุด

จากตารางที่ 7 แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าองค์ประกอบด้านกระบวนการเรียนการสอน ของรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ที่มีความคิดเห็นรายชื่อในระดับมากเกือบทุกข้อยกเว้น รายข้อเกี่ยวกับ ผู้สอนมีความรู้ในวิชาที่สอนเป็นอย่างดี และรายข้อ มีการฝึกงาน/ฝึกประสบการณ์ สอดคล้องกับสาขาวิชาที่เรียน ที่มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 8 ระดับความคิดเห็นขององค์ประกอบด้านระบบการบริหารจัดการ ของรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมในระดับอุดมศึกษา

ระบบการบริหารจัดการ	ระดับความคิดเห็น		
	มาตรฐาน	IR	ระดับ
1. สถาบันมีระบบประกันคุณภาพภายใน	4	1.00	มาก
2. สถาบันมีการพัฒนาคุณภาพ การตรวจติดตามคุณภาพ และประเมินคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง	4	1.00	มาก
3. สถาบันมีระบบการประกันคุณภาพภายในที่สามารถรองรับ การประกันคุณภาพภายนอกได้	4	1.00	มาก
4. สถาบันบริหารงานภายใต้กฎหมายและข้อบังคับที่ทันสมัยเป็นที่ ยอมรับของบุคลากรในสถาบัน	4	1.00	มาก
5. สถาบันบริหารงานโดยยึดหลักคุณธรรมยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม	4	1.00	มาก
6. สถาบันเปิดโอกาสให้บุคลากรในทุกระดับมีส่วนร่วมใน การบริหารจัดการและตัดสินใจในปัญหาที่สำคัญ	4	1.00	มาก
7. ผู้บริหารควรตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับ ผิดชอบต่อองค์กร	5	1.00	มากที่สุด
8. ผู้บริหารสถาบัน ควรบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่าง จำกัดร่วมกันและเกิดประ โยชน์สูงสุด	5	1.00	มากที่สุด

จากตารางที่ 8 แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าองค์ประกอบด้านระบบการบริหารจัดการของรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษาที่มีความคิดเห็นรายชื่อในระดับมากเกือบทุกข้อ ยกเว้นรายชื่อเกี่ยวกับผู้บริหารควรตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อองค์กร และ ผู้บริหารสถาบัน ควรบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดร่วมกัน และเกิดประโยชน์สูงสุด ที่มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 9 ระดับความคิดเห็นขององค์ประกอบด้าน การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษา ของรูปแบบ
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ตามความเห็นของ
ผู้เชี่ยวชาญ

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษา	ระดับความคิดเห็น		
	มาตรฐาน	IR	ระดับ
1. อาจารย์ผู้สอนทุกรายวิชาควรสอดแทรกการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษาในทุกครั้งที่เข้าสอน	5	1.00	มากที่สุด
2. อาจารย์ผู้สอนทุกรายวิชาควรสอดแทรกการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักศึกษาเป็นครั้งคราว	4	1.50	มาก
3. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมควรเป็นหน้าที่ของฝ่ายกิจกรรม นักศึกษาโดยตรง	3	1.50	ปานกลาง
4. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาควรเป็นหน้าที่ของ สโมสรนักศึกษาโดยตรง	3	1.50	ปานกลาง
5. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมควรเป็นหน้าที่ของฝ่ายกิจการ นักศึกษาและอาจารย์ผู้สอนทุกคน	5	1.00	มากที่สุด
6. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ควรเป็นหน้าที่ของผู้บริหารทุก ระดับ และอาจารย์ผู้สอนทุกคน	5	0.50	มากที่สุด
7. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ควรใช้กิจกรรมพัฒนามากกว่า การสอน	4	1.00	มาก
8. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมควรใช้กิจกรรมพัฒนาอย่าง ต่อเนื่อง	4	1.00	มาก
9. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมควรส่งเสริมให้นักศึกษาเข้าร่วม กิจกรรมอย่างต่อเนื่อง	4	1.00	มาก

จากตารางที่ 9 แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าองค์ประกอบด้านการพัฒนาคุณธรรม
จริยธรรมนักศึกษา ของรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา
ที่มีความคิดเห็นรายชื่อส่วนใหญ่ในระดับมาก ยกเว้นรายชื่อเกี่ยวกับ อาจารย์ผู้สอนทุกรายวิชาควรสอดแทรก
การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอนทุกคน และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมควร
เป็นหน้าที่ของผู้บริหารทุกระดับ และอาจารย์ผู้สอนทุกคนที่มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด และรายชื่อ
เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมควรเป็นหน้าที่ของฝ่ายกิจการนักศึกษาโดยตรง และการพัฒนาคุณธรรม
จริยธรรมของนักศึกษา ควรเป็นหน้าที่ของสโมสรนักศึกษาโดยตรง ที่มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง

ตารางที่ 10 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา

ข้อความ	ร้อยละ
ด้านผู้บริหารสถาบันฯ	
7. ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญอย่างชัดเจน โดยประกาศเป็นนโยบายหลักด้านหนึ่งของสถาบันฯ	24.00
8. ผู้บริหารทุกระดับต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านคุณธรรมจริยธรรมให้กับสถาบันฯ	20.00
9. ผู้บริหารต้องพัฒนาระบบด้านคุณธรรมจริยธรรมให้กับสถาบันฯ หรือองค์กรและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	20.00
10. ผู้บริหารและอาจารย์ต้องร่วมมือกันวางแผน ดำเนินงาน และประเมินผลร่วมกันอย่างต่อเนื่อง	16.00
11. ควรมอบรางวัลให้กับอาจารย์และเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมทุกปี	12.00
12. สถาบันฯ ต้องจัดสรรทรัพยากร และบรรยากาศให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักศึกษา	8.00
ด้านอาจารย์และเจ้าหน้าที่	
1. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษาควรเริ่มต้นที่อาจารย์ผู้สอนก่อน เพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดี ในด้านคุณธรรมจริยธรรม และความน่าเชื่อถือ	32.00
2. อาจารย์ผู้สอนควร ได้รับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง	28.00
3. ผู้ผ่านการคัดเลือกเป็นอาจารย์ผู้สอนควรผ่านการทดสอบด้วยแบบวัดทัศนคติด้านคุณธรรมจริยธรรมด้วย	24.00
4. อาจารย์ผู้สอนควรสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความรับผิดชอบ	16.00
นักศึกษา	
1. สถาบันต้องสร้างจิตสำนึกให้กับนักศึกษาด้วยการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง	30.00
2. กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษาถือเป็นกิจกรรมบังคับที่นักศึกษาต้องเข้าร่วมกิจกรรม โดยไม่มีเงื่อนไข	25.00
3. อาจารย์ผู้สอนต้องสร้างให้กับนักศึกษายอมรับศักยภาพของตนเอง เมื่อประเมินผลไม่ผ่าน นักศึกษาต้องยอมรับสภาพด้วยความภาคภูมิใจ	25.00
4. เกณฑ์ผ่านหลักสูตรหรือรายวิชาต่าง ๆ ควรประเมินด้านคุณธรรมจริยธรรมด้วย	20.00

จากตารางที่ 10 แสดงว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีความรู้คุณธรรมในระดับอุดมศึกษาในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านผู้บริหารสถาบัน ฯ

ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญอย่างชัดเจน โดยประกาศเป็นนโยบายของด้านหนึ่งของสถาบันฯ มากที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารทุกระดับต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านคุณธรรม จริยธรรมให้กับสถาบันฯ และผู้บริหารต้องพัฒนาระบบคุณธรรม จริยธรรมให้กับสถาบันฯ หรือองค์กร และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ

ด้านอาจารย์และเจ้าหน้าที่

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษา ควรเริ่มต้นที่อาจารย์ผู้สอนก่อนเพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีในด้านคุณธรรมจริยธรรม และความน่าเชื่อถือมากที่สุด รองลงมาคือ อาจารย์ผู้สอนควรได้รับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมอย่างต่อเนื่อง ผู้ผ่านการคัดเลือกเป็นอาจารย์ผู้สอน ควรผ่านการทดสอบด้วยแบบวัดทัศนคติด้านคุณธรรมจริยธรรมด้วยและอาจารย์ผู้สอน ควรสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความรับผิดชอบตามลำดับ

ด้านนักศึกษา

สถาบันต้องสร้างจิตสำนึกให้กับนักศึกษา ด้วยการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักศึกษาอย่างต่อเนื่องมากที่สุด รองลงมา คือ กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษาถือเป็นกิจกรรมบังคับที่นักศึกษาต้องเข้าร่วมกิจกรรม โดยไม่มีเงื่อนไข อาจารย์ผู้สอนต้องสร้างให้นักศึกษา ยอมรับศักยภาพของตนเอง เมื่อประเมินผลไม่ผ่าน นักศึกษาต้องยอมรับสภาพด้วยความภาคภูมิใจ และ เหน็ดเหนื่อย หรือรายวิชาต่าง ๆ ควรประเมินด้านคุณธรรม จริยธรรมด้วยตามลำดับ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบด้านเจตม่งหมายของหลักสูตร ด้านโครงสร้างหลักสูตร ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอนตำราเรียนและอาคารสถานที่ ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านระบบการบริหารจัดการ และด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นอาจารย์ ผู้บริหารนักการศึกษา พระภิกษุ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการศึกษาในระดับอุดมศึกษา จำนวน 25 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรม จริยธรรมในระดับอุดมศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจคำตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา เป็นแบบปลายเปิด (Open Ended)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 2 รอบ โดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทั้งหมด พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ และวิธีตอบแบบสอบถามได้แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ จำนวน 25 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งศึกษาโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi-Technique) มาวิเคราะห์โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS-PC คำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) สำหรับคำถามแบบปลายเปิด ใช้วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาและสรุปประเด็นร่วมเพื่อนำไปใช้ประกอบการเสนอรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมและจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษาสามารถสรุป ได้ดังนี้

1. สถานภาพทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 25 คน เป็นเพศชาย 15 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 เป็นเพศหญิง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 สังกัด คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 คณะบริหารธุรกิจ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 คณะวิศวกรรมศาสตร์ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 คณะศิลปศาสตร์ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์/คหกรรมศาสตร์ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 คณะครุศาสตร์/ครุศาสตร์อุตสาหกรรม จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 16.00 คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 และเป็นพระภิกษุ จำนวน 1 รูป คิดเป็นร้อยละ 4.00 มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00 และระดับปริญญาเอก จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 มีตำแหน่งทางวิชาการเป็นอาจารย์ จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 52.00 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองศาสตราจารย์ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00 และพระภิกษุ จำนวน 1 รูป คิดเป็นร้อยละ 4.00 และมีตำแหน่งทางการบริหารหรือสถานะอื่น เป็นรองอธิการบดี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 ผู้ช่วยอธิการบดี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00 คณบดี/ผู้อำนวยการ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 16.00 รองคณบดี/รองผู้อำนวยการ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ผู้ช่วยคณบดี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 8.00 หัวหน้าภาควิชา/สาขาวิชา จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 อาจารย์ผู้สอน จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 16.00 และเป็นพระภิกษุ จำนวน 1 รูป คิดเป็นร้อยละ 4.00

2. องค์ประกอบของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมและจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ได้แก่ องค์ประกอบด้าน จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ด้านโครงสร้างหลักสูตร ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน ตำราเรียนและอาคารสถานที่ ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านระบบการบริหารจัดการ และด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษา มีความคิดเห็นในระดับมากเกือบทุกองค์ประกอบ ยกเว้นด้านเนื้อหาของหลักสูตร ที่มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

3. ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ของรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมและจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา มีความคิดเห็นรายชื่อในระดับมากเกือบทุกข้อ ยกเว้น รายชื่อเกี่ยวกับ การเขียนจุดมุ่งหมายให้มีความชัดเจน หลักสูตรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต และหลักสูตรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรมและจริยธรรมที่มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

4. ด้านโครงสร้างหลักสูตร

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าองค์ประกอบด้านโครงสร้างหลักสูตร ของรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรมในระดับอุดมศึกษา มีความคิดเห็นรายชื่อในระดับมากเกือบทุกข้อ ยกเว้น รายชื่อเกี่ยวกับ ทุกหลักสูตรควรกำหนดให้มีรายวิชาที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักศึกษา ที่มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

5. ด้านเนื้อหาของหลักสูตร

ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าองค์ประกอบด้านเนื้อหาของหลักสูตร ของรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรมในระดับอุดมศึกษา มีความคิดเห็นรายชื่อในระดับมากที่สุดเกือบทุกข้อ ยกเว้น รายชื่อเกี่ยวกับ เนื้อหาวิชาชีพเฉพาะสาขาคงต้องเน้นให้นักศึกษามีความรู้จริง และ เนื้อหาวิชาส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม ที่มีความคิดเห็นในระดับมาก

6. ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอนตำราเรียนและอาคารสถานที่

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบด้านอุปกรณ์การเรียนการสอนตำราเรียน และอาคารสถานที่ ของรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา มีความคิดเห็นรายชื่อในระดับมากทุกข้อ

7. ด้านกระบวนการเรียนการสอน

ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าองค์ประกอบด้านกระบวนการเรียนการสอน ของรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ที่มีความคิดเห็นรายชื่อในระดับมากเกือบทุกข้อ ยกเว้นรายชื่อเกี่ยวกับ ผู้สอนมีความรู้ในวิชาที่สอนเป็นอย่างดี และรายชื่อ มีการฝึกงาน/ฝึกประสบการณ์ สอดคล้องกับสาขาวิชาที่เรียน ที่มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

8. ด้านระบบการบริหารจัดการ

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบด้านระบบการบริหารจัดการ ของรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ที่มีความคิดเห็นรายชื่อในระดับมากเกือบทุกข้อ ยกเว้นรายชื่อเกี่ยวกับผู้บริหารควรตระหนัก ในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบ ต่อองค์กร และผู้บริหารสถาบันควรบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดร่วมกัน และเกิดประโยชน์สูงสุด ที่มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด

9. ด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษา

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าองค์ประกอบด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษา ของรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ที่มีความคิดเห็นรายชื่อส่วนใหญ่ในระดับมาก ยกเว้นรายชื่อเกี่ยวกับ อาจารย์ผู้สอนทุกรายวิชาควรสอดแทรกการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักศึกษาในทุกครั้งที่เข้าสอน การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมควรเป็นหน้าที่ของฝ่ายกิจการนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอนทุกคน และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ควรเป็นหน้าที่ของผู้บริหารทุกระดับ และอาจารย์ผู้สอน ที่มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด และรายชื่อเกี่ยวกับ การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม

ควรเป็นหน้าที่ของฝ่ายกิจการนักศึกษาโดยตรง และการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา ควรเป็นหน้าที่ของสโมสรนักศึกษาโดยตรง ที่มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง

10. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไป

ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษาในแต่ละด้านดังนี้

ด้านผู้บริหารสถาบันฯ

ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญอย่างชัดเจน โดยประกาศเป็นนโยบายด้านหนึ่งของสถาบันฯ มากที่สุด รองลงมา คือ ผู้บริหารทุกระดับต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านคุณธรรม จริยธรรมให้กับสถาบันฯ และผู้บริหารต้องพัฒนาระบบคุณธรรมจริยธรรมให้กับสถาบันฯ หรือองค์กร และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามลำดับ

ด้านอาจารย์และเจ้าหน้าที่

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษา ควรเริ่มต้นที่อาจารย์ผู้สอนก่อนเพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดี ในด้านคุณธรรมจริยธรรมและความน่าเชื่อถือมากที่สุด รองลงมา คือ อาจารย์ผู้สอนควรได้รับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมอย่างต่อเนื่อง ผู้ผ่านการคัดเลือกเป็นอาจารย์ผู้สอน ควรผ่านการทดสอบด้วยแบบวัดทัศนคติด้านคุณธรรมจริยธรรม และอาจารย์ผู้สอน ควรสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความรับผิดชอบตามลำดับ

ด้านนักศึกษา

สถาบันต้องสร้างจิตสำนึกให้กับนักศึกษา ด้วยการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักศึกษาอย่างต่อเนื่องมากที่สุด รองลงมาคือ กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษาถือเป็นกิจกรรมบังคับที่นักศึกษาต้องเข้าร่วมกิจกรรม โดยไม่มีเงื่อนไข อาจารย์ผู้สอนต้องสร้างให้นักศึกษา ยอมรับสภาพของตนเอง เมื่อประเมินผลไม่ผ่าน นักศึกษาต้องยอมรับสภาพด้วยความภาคภูมิใจ และเกณฑ์ผ่านหลักสูตรหรือรายวิชาต่าง ๆ ควรประเมินด้านคุณธรรม จริยธรรมด้วย ตามลำดับ

การพัฒนาแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมสู่คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา

จากผลการศึกษารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมในระดับอุดมศึกษา ตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญสามารถนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมในระดับอุดมศึกษาในแต่ละองค์ประกอบได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

1. เขียนจุดมุ่งหมายให้ชัดเจน
2. เขียนจุดมุ่งหมายให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน
3. หลักสูตรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
4. หลักสูตรส่งเสริมให้เป็นผู้คิดและวิเคราะห์สถานการณ์ได้อย่างมีเหตุผล
5. หลักสูตรส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ได้อย่างเหมาะสม
6. หลักสูตรส่งเสริมให้ผู้มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่และสังคม
7. หลักสูตรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต
8. หลักสูตรส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถวางแผนเพื่อปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
9. หลักสูตรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรมและจริยธรรม

องค์ประกอบที่ 2 โครงสร้างหลักสูตร

1. หลักสูตรปริญญาตรี (4 ปี) ให้มีจำนวนหน่วยกิต รวมไม่น้อยกว่า 120 หน่วยกิต มีความเหมาะสม
2. หลักสูตรปริญญาตรี (4 ปี) ใช้เวลาศึกษาไม่เกิน 8 ปีการศึกษา มีความเหมาะสม
3. หลักสูตรปริญญาตรี (5 ปี) ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 150 หน่วยกิต มีความเหมาะสม
4. หลักสูตรปริญญาตรี (5 ปี) ใช้เวลาศึกษาไม่เกิน 10 ปีการศึกษา มีความเหมาะสม
5. หลักสูตรปริญญาตรี (6 ปี) ให้มีจำนวนหน่วยกิต รวมไม่น้อยกว่า 180 หน่วยกิต มีความเหมาะสม
6. หลักสูตรปริญญาตรี (6 ปี) ใช้เวลาศึกษาไม่เกิน 12 ปีการศึกษา มีความเหมาะสม
7. หลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 72 หน่วยกิต มีความเหมาะสม
8. หลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) ใช้เวลาศึกษาไม่เกิน 4 ปีการศึกษา มีความเหมาะสม
9. หมวดวิชาชีพศึกษาทั่วไปทุกหลักสูตรระดับปริญญาตรี กำหนดให้มีจำนวนหน่วยกิตรวม ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต มีความเหมาะสม
10. หมวดวิชาชีพเฉพาะ หลักสูตรปริญญาตรี (4 ปี) ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 84 หน่วยกิต มีความเหมาะสม
11. หมวดวิชาชีพเฉพาะ หลักสูตรปริญญาตรี (5 ปี) ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 114 หน่วยกิต มีความเหมาะสม
12. หมวดวิชาชีพเฉพาะหลักสูตรปริญญาตรี (6 ปี) ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 144 หน่วยกิต มีความเหมาะสม

13. หมวดวิชาชีพเฉพาะ หลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 42 หน่วยกิต มีความเหมาะสม
14. หมวดวิชาเลือกเสรี ทุกหลักสูตรระดับปริญญาตรี ให้มีจำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต มีความเหมาะสม
15. ทุกหลักสูตรควรกำหนดให้มีระบบประกันคุณภาพของหลักสูตรอย่างชัดเจน
16. ทุกหลักสูตรควรกำหนดให้มีรายวิชาที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษา

องค์ประกอบที่ 3 เนื้อหาของหลักสูตร

1. เนื้อหารายวิชาต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย
2. เนื้อหาวิชาแต่ละวิชามีปริมาณเหมาะสมกับจำนวนหน่วยกิต
3. เนื้อหาวิชาแต่ละวิชาเหมาะสมกับเวลาเรียน
4. เนื้อหาวิชาชีพเฉพาะสาขาต้องเน้นให้นักศึกษามีความรู้จริง
5. เนื้อหาวิชาต้องมีความทันสมัยและเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน
6. เนื้อหาวิชาสอดคล้องกับความต้องการของสังคม
7. เนื้อหาวิชาอัปเดตหุ่นได้ตามความเหมาะสม
8. เนื้อหาวิชามีลักษณะที่กระตุ้นให้นักศึกษามีความกระตือรือร้นใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
9. เนื้อหาวิชามีลักษณะที่ส่งเสริมให้นักศึกษามีคุณธรรมจริยธรรม/จรรยาบรรณในวิชาชีพ

องค์ประกอบที่ 4 อุปกรณ์การเรียนการสอนตำราเรียนและอาคารสถานที่

1. มีอุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างเพียงพอ
2. มีอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย
3. มีบริการโสตทัศนูปกรณ์ที่เหมาะสมและเพียงพอ
4. มีเอกสารและตำราเพื่อประกอบการศึกษาค้นคว้าในวิทยบริการอย่างเพียงพอ
5. มีเอกสารประกอบการสอนทุกรายวิชาอย่างเหมาะสมและทันสมัย
6. ห้องเรียนมีบรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสม
7. มีการจัดห้องปฏิบัติการสอดคล้องกับลักษณะเนื้อหา
8. ขนาดของห้องเรียนเหมาะสมกับจำนวนผู้เรียน
9. มีห้องสำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง
10. มีมุมสำหรับพักผ่อนของนักศึกษา
11. มีห้อง/อาคารสำหรับการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา

องค์ประกอบที่ 5 กระบวนการเรียนการสอน

1. มีการชี้แจงรายละเอียดจุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรม การเรียนการสอน และการประเมินผลในชั่วโมงแรกของการสอนอย่างชัดเจน
2. ผู้สอนมีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดี
3. ผู้สอนมีความรู้ในวิชาที่สอนเป็นอย่างดี
4. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา
5. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้สอนและผู้เรียนมีบทบาทในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน
6. บรรยายภาคนในการเรียนการสอนควรเป็นบรรยากาศที่ก่อให้เกิดความสุขทั้งผู้สอนและผู้เรียน
7. ไม่ควรเป็นการมุ่งเน้น บังคับ แต่ควรเป็นการชี้ชวน ชี้แนะและกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้
8. ผู้สอนและผู้เรียนมีโอกาสประเมินผลร่วมกัน
9. การประเมินผลเน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าประเมินผลในเนื้อหาวิชา
10. ผู้สอนควรเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้มากกว่าผู้ถ่ายทอดความรู้
11. มีการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม
12. มีกิจกรรมส่งเสริมความรู้และทักษะนอกชั้นเรียน
13. มีการเปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นและซักถาม
14. มีการจัดสภาพการณ์และวางเงื่อนไขให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด
15. ผู้เรียนต้องรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้
16. มีการจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในสถาบันฯ ให้เป็นบรรยากาศของการเรียนรู้
17. มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษาในเวลาเรียน
18. มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลรายวิชาอย่างเหมาะสม
19. มีการประเมินผลการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
20. มีการฝึกงาน/ฝึกประสบการณ์ สอดคล้องกับสาขาวิชาที่เรียน

องค์ประกอบที่ 6 ระบบการบริหารจัดการ

1. สถาบันมีระบบประกันคุณภาพภายใน
2. สถาบันมีการพัฒนาคุณภาพ การตรวจติดตามคุณภาพ และประเมินคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง
3. สถาบันมีระบบการประกันคุณภาพภายในที่สามารถรองรับการประกันคุณภาพภายนอกได้
4. สถาบันบริหารงานภายใต้กฎหมายและข้อบังคับที่ทันสมัยเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในสถาบัน
5. สถาบันบริหารงานโดยยึดหลักคุณธรรมยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม
6. สถาบันเปิดโอกาสให้นักศึกษาในทุกระดับมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและตัดสินใจในปัญหาที่สำคัญ
7. ผู้บริหารควรตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อองค์กร

8. ผู้บริหารสถาบัน ควรบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดร่วมกันและเกิดประโยชน์สูงสุด

องค์ประกอบที่ 7 การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักศึกษา

1. อาจารย์ผู้สอนทุกรายวิชาควรสอดแทรกการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษาในทุกครั้งที่เข้าสอน
2. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมควรเป็นหน้าที่ของฝ่ายกิจการนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอนทุกคน
3. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ควรเป็นหน้าที่ของผู้บริหารทุกระดับ และอาจารย์ผู้สอนทุกคน
4. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ควรใช้กิจกรรมพัฒนามากกว่าการสอน
5. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมควรใช้กิจกรรมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
6. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมควรส่งเสริมให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

การอภิปรายผล

ผลการศึกษารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ในครั้งนี้สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษา ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบด้าน จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ด้านโครงสร้างหลักสูตร ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน ตำราเรียนและอาคารสถานที่ ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านระบบการบริหารจัดการ และด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษา พบว่าทุกองค์ประกอบมีความสอดคล้องกับรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ในระดับมากเกือบทุกองค์ประกอบ ยกเว้นองค์ประกอบด้าน เนื้อหาของหลักสูตรที่มีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าในกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมจริยธรรมในระดับอุดมศึกษาจำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบทั้ง 7 องค์ประกอบ โดยเฉพาองค์ประกอบด้านเนื้อหาของหลักสูตรที่จะต้องพิจารณาเป็นพิเศษเพราะเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพของบัณฑิตโดยตรงที่ต้องการให้เป็นบัณฑิตที่มีความรู้และคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 10 (2550-2554) ที่ระบุ “การศึกษาระดับอุดมศึกษามุ่งพัฒนาการศึกษาในระดับปริญญาตรีทั้งด้านปริมาณและคุณภาพให้สอดคล้องกับความต้องการ ในการพัฒนาบุคคลสามารถผลิตกำลังคน พัฒนาองค์ความรู้และศาสตร์ทุกสาขา รวมทั้งการวิจัย เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม พัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีปัญญา มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรมจริยธรรมและทักษะตลอดจนบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ เพื่อให้สามารถนำมารองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2550) สอดคล้องกับ วัลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2527: 1) ที่กล่าวว่า “ภารกิจหลักที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษา คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ ความสามารถในการวิชาขั้นสูงที่พร้อมจะรับผิดชอบในหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย สามารถนำความรู้ ความคิด

เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรม เป็นองค์ประกอบที่มีส่วนช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้และในการพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จะมากขึ้นอยู่กับอุปกรณ์การเรียนการสอนตำราเรียนและอาคารสถานที่อีกด้วย

2.5 องค์ประกอบด้านกระบวนการเรียนการสอน มีความคิดเห็นรายชื่อในระดับมากเกือบทุกข้อ ยกเว้น รายชื่อเกี่ยวกับ ผู้สอนมีความรู้ในวิชาที่สอนที่เป็นอย่างดี และมีการฝึกงาน/ฝึกประสบการณ์สอดคล้องกับสาขาวิชาที่เรียน ที่มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ นั้น ผู้สอนมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งผู้สอนจำเป็นต้องเป็นผู้มีความรู้ในศาสตร์นั้น ๆ เป็นอย่างดี จึงจะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ได้ นอกจากนั้นการฝึกงาน/ฝึกประสบการณ์ที่สอดคล้องกับสาขาวิชาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียน ให้ได้รับประสบการณ์ตรงก่อนจะออกไปประกอบอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ ไพฑูรย์ สินดารัตน์ และคณะ (2544) ที่กล่าวว่า ครู หนังสือ สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และสภาพจริง เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง และนำมาซึ่งความรู้ ความสามารถของผู้เรียน นอกจากนั้นยังกล่าวอีกว่า กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการเรียนการสอน เป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อีกด้วย

2.6 องค์ประกอบด้านระบบการบริหารจัดการ มีความคิดเห็นรายชื่อในระดับมากเกือบทุกข้อ ยกเว้น ผู้บริหารควรตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อองค์กร และควรบริหารจัดการ และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุด ที่มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าในระบบบริหารจัดการผู้บริหารถือว่ามีความสำคัญที่สุด และในขณะเดียวกันองค์กรประสบความสำเร็จได้อย่างมาก ถ้าผู้บริหารมีความตระหนักในสิทธิ หน้าที่ ความสำนึก ในความรับผิดชอบต่อองค์กร และการบริหารจัดการ ตลอดจนใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุด อันจะนำมาซึ่งประสิทธิภาพขององค์กรดังกล่าว

2.7 องค์ประกอบด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษา มีความคิดเห็น รายชื่อในระดับมากเกือบทุกข้อ ยกเว้นรายชื่อเกี่ยวกับอาจารย์ผู้สอนทุกรายวิชาควรสอดแทรกการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักศึกษาในทุกครั้งที่เข้าสอนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมควรเป็นหน้าที่ของฝ่ายกิจการนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอนทุกคน และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมควรเป็นหน้าที่ของผู้บริหารทุกระดับและอาจารย์ผู้สอนทุกคน ที่มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว แสดงว่า ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษานั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงประกอบด้วย ผู้บริหารทุกระดับ ฝ่ายกิจการนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอนทุกรายวิชา และในการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษานั้นผู้สอนควรสอดแทรกการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษาในทุกครั้งที่เข้าสอน ส่วนฝ่ายบริหารมีหน้าที่โดยตรงในการกำหนดนโยบายและดำเนินงาน โดยฝ่ายกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัย และควรดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการปลูกจิตสำนึกให้ผู้เรียนมีความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรม จริยธรรมในระดับอุดมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปใช้

1.1 รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมและจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา ควรประกอบด้วยองค์ประกอบ 7 ด้าน คือ ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ด้านโครงสร้างของหลักสูตร ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน ค่ายเรียนและอาคารสถานที่ ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านระบบการบริหารจัดการ และด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม นักศึกษา

1.2 ในการพัฒนานักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในทุกระดับและทุกหลักสูตร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้คุณธรรม จริยธรรม ควรประกอบด้วย ผู้บริหารทุกระดับ ฝ่ายกิจการนักศึกษา อาจารย์ผู้สอนทุกรายวิชาและสโมสรนักศึกษา รวมทั้งตัวนักศึกษาด้วย

1.3 ผู้บริหารต้องให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยในทุกระดับ มีความตระหนัก ปลูกฝังให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักศึกษา

1.4 ผู้บริหารทุกระดับตลอดจนอาจารย์และบุคลากรของมหาวิทยาลัยควรเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับองค์กร และนักศึกษา ในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลต่อไป

1.5 ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญถือเป็นนโยบายที่จะต้องมีการพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้และคุณธรรมจริยธรรมและจะต้องดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษาจนกระทั่งสำเร็จการศึกษา เพื่อให้เป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 ควรวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้คุณธรรม จริยธรรมในมหาวิทยาลัยของแต่ละแห่งเป็นการเฉพาะ เพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และปรัชญาของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง

2.2 ควรวิจัยรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรของแต่ละหลักสูตรของแต่ละคณะเพื่อให้ได้หลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ผลิต ผู้ใช้บัณฑิตและบัณฑิตเอง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กานดา ณ ถลาง. “รายงานการสัมมนา ASAIHL Seminar on Postgraduate Education in Southeast Asia.”
วารสารรามคำแหง. 6 (กรกฎาคม 2522)
- กฤษริ คำชาย. จิตวิทยาการเรียนรู้การสอน. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิควิธี, 2540.
- กรมวิชาการ, ประทีปแห่งการศึกษา : พระบรมราโชวาทและพระราชดำริด้านการศึกษา
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2540.
- เกษม บุญอ่อน. “เคลฟาย : เทคนิคการวิจัย” คุรุปริทัศน์. 10 : หน้า 69-70 : ตุลาคม 2532.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. มหาวิทยาลัยที่ทางแยก : จุดประกายวิสัยทัศน์อุดมศึกษาไทยในอนาคต
กรุงเทพมหานคร : บริษัท ชัคเชสมิเดีย จำกัด, 2541.
- โกสินทร์ รังสยาพันธ์, ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2530.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2540 – 2544).
สำนักนายกรัฐมนตรี. อรรถพลการพิมพ์, 2544.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. สังคมไทย ภาวะปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต
(พ.ศ. 2535-2550). 2538.
- คุณธรรมจริยธรรมในมหาวิทยาลัย (ออนไลน์), เข้าถึงเมื่อ 8 มิถุนายน 2545, เข้าถึงได้จาก
http://www.spu.ac.th/Englang/spu-news/thai/thai44/pic_1001/10-01.htm#cleven
- จรัส สุวรรณเวลา. บนเส้นทางสู่มหาวิทยาลัยวิจัย กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาฯ, 2535.
- เทคโนโลยีราชมงคล, สถาบัน, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. คณะวิศวกรรมและ
เทคโนโลยีการเกษตร. สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล, 2543.
- ทิศนา ขัมมณี. การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง : โมเดลชิปปา. วารสารวิชาการ
ปีที่ 2 ฉบับ 5 (พฤษภาคม) ; หน้า 2-30, 2542.
- นิพนธ์ ศศิธร. “งานผลิตบัณฑิตขั้นบัณฑิตศึกษา” ใน รายงานการสัมมนาของบัณฑิตวิทยาลัยเรื่อง
งานการผลิตบัณฑิตขั้นบัณฑิตศึกษาระดับมหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2524. (อัดสำเนา).
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. “การเรียนรู้แบบสแต็คสร้างความรู้”. ใน ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
: ด้านแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540.
- ประชุมสุข อาชวอรุณ “การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาครุศาสตร์” ใน เสริมสมรรถภาพบัณฑิตศึกษา.
ไพฑูรย์ สีนารัตน์ บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
: หน้า 48 – 59, 2523.

ประกาศรี สี่ห้าไฟ, พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ผกา สัตยธรรม, คุณธรรมของครู (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), 387.

พระครูนิพัทธปริยัติกิจ, “คุณธรรมของครู”, ปาฐกถาธรรม, ปีที่ 1 ฉบับที่ 12 (กันยายน-ตุลาคม 2545).

พระมหาอดิสร ธีรสีโล, คุณธรรมสำหรับครู, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2540.

พระสมุห์ไทยสวัสดิ์ โลสันตา, การพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมด้านวินัยของพระนิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครพนม จังหวัดนครพนม, วิทยานิพนธ์ กศ. ม. มหาสารคาม : มหาสารคาม : มหาสารคาม, 2546. ถ่ายเอกสาร.

พุทธทาสภิกขุ, ธรรมสำหรับครู, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2527.

พินิจ รัตนกุล, เพลโตและปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรม, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519.

พิระพงศ์ เจริญพันธ์วงศ์, การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษากรมสามัญศึกษา, วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัฒมหาสารคาม, 2541. ถ่ายเอกสาร.

เพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์, การพัฒนารูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู.

วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณัติบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในระดับบัณฑิตศึกษา, ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์, 2544.

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, หลักการสอนแบบเน้นการวิจัย. (Research - Based Teaching) ในระดับอุดมศึกษา, เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาพัฒนาบัณฑิตศึกษาคณะครุศาสตร์จุฬา ฯ โรงแรมสยามอินเตอร์คอนติเนนตอล, 2540.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารงานบุคคลภาครัฐ, พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2530.

มานิตย์ สัทธิชัย, การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาครุศาสตร์อุตสาหกรรม, วิทยานิพนธ์ กรุงเทพ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ, 2540.

มาตรฐานอุดมศึกษา, สำนัก, การประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา, ส่วนวิจัยและพัฒนา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544.

มาตรฐานอุดมศึกษา, สำนักนโยบายแนวทางและวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา, ส่วนวิจัยและพัฒนา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544.

มัย สุขเอี่ยม, รูปแบบการวางแผนพัฒนาการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล.

ปริญญาณิพนธ์ กศ. ค. กรุงเทพ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.

มนตรี จุฬาวินทล, ระบบการวิจัยและพัฒนาในประเทศไทย, กรุงเทพ ฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2537.

ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท นามมีบุ๊คพับลิเคชั่น จำกัด, 2546. หน้า 298.

วันชัย ศิริชนะ. การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ ค.ค. กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537. ถ่ายเอกสาร.

วัฒนาพร ระงับทุกข์. แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพมหานคร : ธนพร, 2542.

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. การอุดมศึกษา. 2527. อัดสำเนา.

วรางคณา ค้อชากุล. การศึกษาแนวความคิดการจัดทำหลักสูตรคุณวุฒิบัณฑิตสาขาหลักสูตรและการสอนอาชีวศึกษาคณะครุศาสตร์ – อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

วิทยานิพนธ์ คอ.ม. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีลาดกระบัง เจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2545.

ถ่ายเอกสาร.

สุกรี เทพขดี. การวิเคราะห์แนวคิดทางการสอนของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) เพื่อพัฒนาปัญญาตามหลักพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์ เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541. ถ่ายเอกสาร.

สุธรรม ชุติชัยสกุล, “จริยศาสตร์ของอริสโตเติล : ความดีคือความสุข”, ปัญญาจักนุ, ปีที่ 5 ฉบับที่ 30

(เมษายน – พฤษภาคม 2547) : 47.

สุมนชา พรหมบุญ และอรพรรณ พรสีมา. “การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม” วารสารครุศาสตร์ ปีที่ 26 ฉบับที่ 1

(กรกฎาคม – สิงหาคม 2540) : หน้า 23 - 34.

สุรางค์ ไคว่ตระกูล. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

สงวน สิทธิเลิศอรุณ, ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต, 2525.

สมจิต ชีวปรีชา, จรรยาบรรณและคุณธรรมในการพูด “การพูด” กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศรีสง่า, 2544.

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. “การสอนแบบ Research – Based Learning.” วารสารวิธีการวิจัย. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1

(มกราคม – มิถุนายน 2537); หน้า 1-14.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น), “ชีวิต”, มงคลสาร, ปีที่ 3 ฉบับที่ 334 (พฤศจิกายน 2545) : 6.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก, “ธรรมะหม้อปากคอกสำหรับนักบริหาร,” เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง

ความรู้และคุณธรรมสำหรับผู้บริหาร ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร, 16-17 กันยายน 2529, 7-9

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ประสิทธิภาพการบริหารโรงงานประถมศึกษา

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สามเจริญพานิช, 2528.

สำนักงานราชเลขาธิการ, ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ

ปีพุทธศักราช 2525 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร, 2526.

- อนุรักษ์ นวพรไพศาล. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. ปริญญาโท
 กศ.ด. กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2543. อัดสำเนา.
- Bamdura. A Social Foundation of Thought and Action : A Social Cognitive Theory. Englewood
 Cliffs, NS : Prentice – Hall, 1986.
- Brothers, C.F. Research to Develop a Consensus Self – Evaluation Model of National Norms of
 Excellence for alternating Operative Education Programs at Four – year College and
 Universities. Ph.D. Dicsertation, Old Dominion University, 1984.
- Brown, D.F. Assessing Undergraduate Program Quality From the Perspective of the Chief
 Academic Officer : A Classification by Institutional Type and by Academic
 Discipline, Ph.D. Dissertation, the Pennsylvania State University, 1989.
- Carnahan, F. Identifying Determinant of Quality for Public two-year Colleges. Ph.D. Disertation,
 University of North Texas, 1989.
- Cole, Peter Gr. And Cham, Lorna. Teaching Prinaple and Practice. Sydney : Prentice Hall of
 Australia Pty Ltd, 1994.
- Cronbach, Lee J. Essentials of Psychological Testing. 4th cd., New York : Harper & Row, 1984.
- Dewey, John. Experience and Education. New York : Macmillan Publishing Company, 1963.
- Edward, Allens Louis. Technique of Attitude Scale Construction. New York : Appleton Century
 Crafts, 1957.
- Fosnot, C.T. (ed.) Constructivism : Theory, Perspectives and Practice. New York : Teachers
 College Press, 1996.
- Hiemstra, Roger and Brockett, Ralph Gr. “From Behaviorism to Humanism : In Cooperating
 Self – Direction in Learning Concept into the Instructional Design Process.” In Long,
 Huey B. and Associates. New Idea about Self. Directed Learning. Oklahoma :
 Oklahoma Research Canter for Continuing Professional and Higher Education of the
 University of Oklahoma.
- Hoffman, J.K. The Meaning of Quality in Graduate Education in Venezuela. Ph.D. Desertation,
 University of Kansas, 1986.
- Webster, D.S. “Adventages and Disadvantages of Methods of Assessing Quality.” Change. 13, 1981.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

- (1) รองศาสตราจารย์ ดร. จูไรรัตน์ ดวงเดือน
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
- (2) รองศาสตราจารย์ ดร. พิมล เรือนวัฒนา
กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสภาวิชาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
- (3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผดุงชัย ภูพัฒน์
หัวหน้าโครงการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบกลิ่นรื่องงานวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบกลับกรองงานวิจัย

- (1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผดุงชัย ภูักพัฒน์
หัวหน้าโครงการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง
- (2) รองศาสตราจารย์ ดร. จุไรรัตน์ คงเคื่อน
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
- (3) นายวิชัย พรหมเมศ
หัวหน้าสาขาวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอี่ยมล่อ

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

9 สิงหาคม 2551

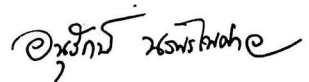
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

เรียน

ด้วยกระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อนุรักษ์ นวพรไพศาล ได้รับทุนอุดหนุนการทำวิจัย ประจำปี 2551 เพื่อทำวิจัย เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรม จริยธรรมในระดับอุดมศึกษา” ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ท่านเป็นผู้หนึ่งที่ได้รับการคัดเลือกเป็นผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูลในครั้งนี้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อรูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมและจริยธรรมในระดับอุดมศึกษาต่อไป ดังนั้นจึงขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามดังแนบ

การตอบแบบสอบถามของท่านมีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำวิจัย ขอความกรุณาท่านตอบแบบสอบถามจากความรู้สึกที่แท้จริง คำตอบของท่านถือเป็นความลับและไม่มีผลกระทบต่อผู้ใดทั้งสิ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม และขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง
มา ณ โอกาสนี้ด้วย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อนุรักษ์ นวพรไพศาล
ผู้วิจัย

หมายเหตุ ขอความกรุณาส่งคืนภายในวันที่ 25 เดือนสิงหาคม 2551

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้คุณธรรมและจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้คุณธรรมและจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา

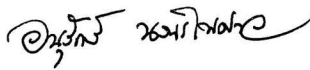
แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้คุณธรรมและจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา

ตอนที่ 3 เป็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้คุณธรรมและจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้ ความคิดเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อแนวทางการพัฒนานักศึกษาต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อนุรักษ์ นวพรไพศาล

ผู้วิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมายกากบาท (X) ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. คณะที่สังกัด

☐ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

☐ คณะวิศวกรรมศาสตร์

☐ คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์

☐ คณะศิลปศาสตร์

☐ คณะบริหารธุรกิจ

☐ คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอ

☐ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

3. วุฒิการศึกษา

☐ ปริญญาตรี

☐ ปริญญาโท

☐ ปริญญาเอก

4. ตำแหน่งทางวิชาการ

☐ อาจารย์

☐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์

☐ รองศาสตราจารย์

☐ ศาสตราจารย์

5. ตำแหน่งทางการบริหารหรือสถานะอื่น

☐ รองอธิการบดี

☐ ผู้ช่วยอธิการบดี

☐ คณบดี/ผู้อำนวยการ

☐ รองคณบดี/รองผู้อำนวยการ

☐ ผู้ช่วยคณบดี

☐ หัวหน้าภาควิชา/หัวหน้าสาขาวิชา

☐ อาจารย์ผู้สอน

☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลคำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้คู่คุณธรรมและจริยธรรมในระดับอุดมศึกษา

ขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ถูก (✓) ลงในช่องระดับความคิดเห็นที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ในแต่ละข้อต่อไปนี้

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร					
(1) เขียนจุดมุ่งหมายให้มีความชัดเจน					
(2) เขียนจุดมุ่งหมายให้เหมาะสมกับสภาพสังคม					
ปัจจุบัน					
(3) หลักสูตรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่ม					
สร้างสรรค์					
(4) หลักสูตรส่งเสริมให้เป็นผู้คิดและวิเคราะห์					
สถานการณ์ได้อย่างมีเหตุผล					
(5) หลักสูตรส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขปัญหา					
เฉพาะหน้าได้อย่างเหมาะสม					
(6) หลักสูตรส่งเสริมให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อ					
หน้าที่และสังคม					
(7) หลักสูตรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต					
(8) หลักสูตรส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถวางแผนเพื่อ					
ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
(9) หลักสูตรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรมและจริยธรรม					
2 โครงสร้างหลักสูตร (เกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการ					
การอุดมศึกษา)					
(1) หลักสูตรปริญญาตรี (4 ปี) ให้มีจำนวนหน่วยกิต					
รวมไม่น้อยกว่า 120 หน่วยกิต มีความเหมาะสม					
(2) หลักสูตรปริญญาตรี (4 ปี) ใช้เวลาศึกษาไม่เกิน					
8 ปีการศึกษา มีความเหมาะสม					
(3) หลักสูตรปริญญาตรี (5 ปี) ให้มีจำนวนหน่วยกิต					
รวมไม่น้อยกว่า 150 หน่วยกิต มีความเหมาะสม					
(4) หลักสูตรปริญญาตรี (5 ปี) ใช้เวลาศึกษาไม่เกิน					
10 ปีการศึกษา มีความเหมาะสม					
(5) หลักสูตรปริญญาตรี (6 ปี) ให้มีจำนวนหน่วยกิต					
รวมไม่น้อยกว่า 180 หน่วยกิต มีความเหมาะสม					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
(6) หลักสูตรปริญญาตรี (6 ปี) ใช้เวลาศึกษาไม่เกิน 12 ปีการศึกษา มีความเหมาะสม					
(7) หลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวม ไม่น้อยกว่า 72 หน่วยกิต มีความเหมาะสม					
(8) หลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) ใช้เวลาศึกษาไม่เกิน 4 ปีการศึกษา มีความเหมาะสม					
(9) หมวดวิชาศึกษาทั่วไปทุกหลักสูตรระดับปริญญาตรี กำหนดให้มีจำนวนหน่วยกิตรวม ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต มีความเหมาะสม					
(10) หมวดวิชาชีพเฉพาะ หลักสูตรปริญญาตรี (4 ปี) ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 84 หน่วยกิต มีความเหมาะสม					
(11) หมวดวิชาชีพเฉพาะ หลักสูตรปริญญาตรี (5 ปี) ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 114 หน่วยกิต มีความเหมาะสม					
(12) หมวดวิชาชีพเฉพาะ หลักสูตรปริญญาตรี (6 ปี) ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 144 หน่วยกิต มีความเหมาะสม					
(13) หมวดวิชาชีพเฉพาะ หลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 42 หน่วยกิต มีความเหมาะสม					
(14) หมวดวิชาเลือกเสรี ทุกหลักสูตรระดับปริญญาตรี ให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต มีความเหมาะสม					
(15) ทุกหลักสูตรควรกำหนดให้มีระบบประกันคุณภาพของหลักสูตรอย่างชัดเจน					
(16) ทุกหลักสูตรควรกำหนดให้มีรายวิชาที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษา					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3. เนื้อหาของหลักสูตร					
(1) เนื้อหาวิชาต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย					
(2) เนื้อหาวิชาแต่ละวิชามีปริมาณเหมาะสมกับจำนวน					
หน่วยกิต					
(3) เนื้อหาวิชาแต่ละวิชาเหมาะสมกับเวลาเรียน					
(4) เนื้อหาวิชาชีพเฉพาะสาขาคือต้องเน้นให้นักศึกษา					
มีความรู้จริง					
(5) เนื้อหาวิชาต้องมีความทันสมัยและเหมาะสมกับ					
สภาพการณ์ปัจจุบัน					
(6) เนื้อหาวิชาสอดคล้องกับความต้องการของสังคม					
(7) เนื้อหาวิชายืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม					
(8) เนื้อหาวิชามีลักษณะที่กระตุ้นให้นักศึกษามีความ					
กระตือรือร้นใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ					
(9) เนื้อหาวิชามีลักษณะที่ส่งเสริมให้นักศึกษามีคุณธรรม					
จริยธรรม/จรรยาบรรณในวิชาชีพ					
(10) เนื้อหาวิชาส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม					
4. อุปกรณ์การเรียนการสอนตำราเรียนและอาคารสถานที่					
(1) มีอุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างเพียงพอ					
(2) มีอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย					
(3) มีบริการโสตทัศนูปกรณ์อย่างเหมาะสมและ					
เพียงพอ					
(4) มีเอกสารและตำราเพื่อประกอบการศึกษาค้นคว้า					
ในวิทยบริการอย่างเพียงพอ					
(5) มีเอกสารประกอบการสอนทุกรายวิชาอย่าง					
เหมาะสมและทันสมัย					
(6) ห้องเรียนมีบรรยากาศการเรียนการสอนที่เหมาะสม					
(7) มีการจัดห้องปฏิบัติการสอดคล้องกับลักษณะเนื้อหา					
(8) ขนาดของห้องเรียนเหมาะสมกับจำนวนผู้เรียน					
(9) มีห้องสำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง					
(10) มีมุมสำหรับพักผ่อนของนักศึกษา					
(11) มีห้อง/อาคารสำหรับการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม					
ของนักศึกษา					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5. กระบวนการเรียนการสอน					
(1) มีการชี้แจงรายละเอียดจุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรม					
การเรียนการสอน และการประเมินผลในช่วงแรก					
ของการสอนอย่างชัดเจน					
(2) ผู้สอนมีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดี					
(3) ผู้สอนมีความรู้ในวิชาที่สอนเป็นอย่างดี					
(4) มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย					
สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา					
(5) มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้สอนและผู้เรียนมี					
บทบาทในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน					
(6) บรรยากาศในการเรียนการสอนควรเป็นบรรยากาศ					
ที่ก่อให้เกิดความสุขทั้งผู้สอนและผู้เรียน					
(7) ไม่ควรเป็นการขู่เข็ญ บังคับ แต่ควรเป็นการชี้ชวน					
ชี้แนะ และกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นในการ					
เรียนรู้					
(8) ผู้สอนและผู้เรียนมีโอกาสนประเมินผลร่วมกัน					
(9) การประเมินผลเน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่า					
ประเมินผลในเนื้อหาวิชา					
(10) ผู้สอนควรเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้มากกว่า					
ผู้ถ่ายทอดความรู้					
(11) มีการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม					
(12) มีกิจกรรมส่งเสริมความรู้และทักษะนอกชั้นเรียน					
(13) มีการเปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นและ					
ซักถาม					
(14) มีการจัดสภาพการณ์และวางเงื่อนไขให้ผู้เรียน เรียนรู้					
ด้วยตนเองให้มากที่สุด					
(15) ผู้เรียนต้องรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองให้บรรลุ					
เป้าหมายที่วางไว้					
(16) มีการจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในสถาบันฯ ให้เป็น					
บรรยากาศของการเรียนรู้					
(17) มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษาในเวลา					
เรียน					

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
(18) มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลรายวิชาอย่างเหมาะสม					
(19) มีการประเมินผลการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ					
(20) มีการฝึกงาน/ฝึกประสบการณ์ สอดคล้องกับสาขาวิชาที่เรียน					
6. ระบบการบริหารจัดการ					
(1) สถาบันมีระบบประกันคุณภาพภายใน					
(2) สถาบันมีการพัฒนาคุณภาพ การตรวจติดตามคุณภาพ และประเมินคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง					
(3) สถาบันมีระบบการประกันคุณภาพภายในที่สามารถรองรับการประกันคุณภาพภายนอกได้					
(4) สถาบันบริหารงานภายใต้กฎหมายและข้อบังคับที่ทันสมัยเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในสถาบัน					
(5) สถาบันบริหารงานโดยยึดหลักคุณธรรมยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม					
(6) สถาบันเปิดโอกาสให้บุคลากรในทุกระดับมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและตัดสินใจในปัญหาที่สำคัญ					
(7) ผู้บริหารควรตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อองค์กร					
(8) ผู้บริหารสถาบัน ควรบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดร่วมกันและเกิดประโยชน์สูงสุด					
7. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักศึกษา					
(1) อาจารย์ผู้สอนทุกรายวิชาควรสอดแทรกการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษาในทุกครั้งที่เข้าสอน					
(2) อาจารย์ผู้สอนทุกรายวิชาควรสอดแทรกการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักศึกษาเป็นครั้งคราว					
(3) การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมควรเป็นหน้าที่ของฝ่ายกิจการนักศึกษาโดยตรง					
(4) การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาควรเป็นหน้าที่ของสโมสรนักศึกษาโดยตรง					
(5) การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมควรเป็นหน้าที่ของฝ่ายกิจการนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอนทุกคน					

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นายอนุรักษ์	ชื่อสกุล นวพรไพศาล
เกิดวันที่	3 เดือนสิงหาคม พุทธศักราช 2501	
สถานที่เกิด	ต.ไผ่กองดิน อ.บางปลาม้า จ.สุพรรณบุรี	
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	19/114 หมู่บ้านปริญญดา วงแหวน-สาทร แขวงบางแค เขตบางแค กรุงเทพฯ 10160 โทร 02-4542459 , 089-770-4827	
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ คณะวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เลขที่ 2 แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120	
ตำแหน่ง	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระดับ 8 อาจารย์ประจำสาขาวิชา คณิตศาสตร์ นักวิจัยแห่งชาติ รหัสประจำตัว 39-60-0341	

ประวัติการศึกษา

พ.ศ 2520	ป.กศ. จากวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
พ.ศ 2523	กศ.บ. (เกียรตินิยม) คณิตศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
พ.ศ 2526	ค.ม. (การศึกษาคณิตศาสตร์) จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พ.ศ 2532	Cert. In Research Methodology and Technique in Science and Mathematics. SEAMEO RECSAM Center , Malaysia.
พ.ศ 2542	กศ.ค. (การอุดมศึกษา) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ผลงานวิชาการ

อนุรักษ์ นวพรไพศาล. สถิติ1. ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ , 2546.

อนุรักษ์ นวพรไพศาล. การวิเคราะห์ธุรกิจเชิงสถิติ. ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ , 2550.

งานวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ จำนวน 5 เรื่อง

งานวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจาก มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ / สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
จำนวน 8 เรื่อง